

VII. Universitetets videnskabelige Samlinger og Anstalter.

1. Universitetsbiblioteket.

Aarsberetning 1912—13.

(Overbibliotekar, Dr. *Sofus Larsen*).

Biblioteket var i det akademiske Aar 1912—1913 aabent for Publikum i 264 Dage. Der udlaantes 25343 Bind (mod 21276 Laanebeviser), medens der i den almindelige Læsesal fremtoges 63383 Bind til 19949 Besøgende, og 32284 Hefter benyttedes af 2174 Besøgende paa Tidsskrift-Læsesalen. Desuden indgaves ialt 11840 Bestillinger (8302 paa Udlaanet og 3538 paa Læsesalen), som ikke kunde effektueres, fordi vedkommende Bøger var udlaante eller ikke fandtes i Biblioteket.

Hvorledes disse Tal fordeler sig paa de enkelte Maaneder, fremgaar af nedenstaaende Oversigter:

Den almindelige Læsesal (aabent Kl. 10—8).

	Dagetal	Besøgende	Fremtagne Bind
September	24	1811	5432
Oktober	27	2216	6705
November	25	2060	6909
December	19	1421	4844
Januar	25	1823	5395
Februar	24	1983	5815
Marts	22	1845	5099
April	25	1998	6745
Maj	23	1613	5546
Juni	24	1586	5162
Juli (Sommerferie)			
August	26	1593	5731
	264	19949	63383

Tidsskrift-Læsesalen (aabent Kl. 10—8).

	Dagetal	Besøgende	Fremtagne Bind
September	24	125	1812
Oktober	27	155	2362
November	25	137	2705
December	19	111	1877
Januar	25	149	2391
Februar	24	174	1869
Marts	22	195	1869
April	25	277	3895
Maj	23	319	4617
Juni	24	248	4909
Juli (Sommerferie)			
August	26	284	3978
	264	2174	32284

Udlaanet (aabent Kl. 11—2).

	Dagetal	Beviser	Fremtagne Bind
September.....	24	1978	2340
Oktober.....	27	2314	2692
November.....	25	2114	2466
December.....	19	1463	1808
Januar.....	25	2329	2896
Februar.....	24	1921	2253
Marts.....	22	1827	2194
April.....	25	1782	2116
Maj.....	23	1702	2015
Juni.....	24	1953	2334
Juli (Sommerferie)			
August.....	26	1893	2229
	264	21276	25343

Ligesom i tidligere Aar modtog Biblioteket adskillige Gaver. Blandt disse kan særlig fremhæves:

1) En stor Mængde periodiske Skrifter og Enkeltværker, som det Kgl. danske Videnskabernes Selskab afgav til Biblioteket i dette Aar som i saa mange tidligere. 2) Et betydeligt Antal Tidsskrifter og Bøger indsendte til Universitetet fra fremmede Universiteter, Institutioner og Enkeltmænd. 3) Fra Hr. Dr. med. A. Meisling 10 Originaludgaver af Oehlschlägerske Skrifter. 4) Fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet gennem Hr. Departementschef Damkier 100 Eksp. af Værket, Viborg Domkirke og dens Dekoration til Uddeling blandt Bibliotekets udenlandske Bytteforbindelser. 5) Fra Hr. cand. phil. Aage Madsen i Paris en større Samling franske Værker, deriblandt en Række store Sjældenheder vedrørende Anlægget af Suezkanalen. Nogle af dem er forsynede med egenhændig Paaskrift af Lesseps. 6) Prof., Dr. phil. J. A. Fridericias efterladte Papirer. Biblioteket modtog Samlingen gennem Prof., Dr. phil. Kr. Erslev, der i Forvejen velvilligt havde ordnet den. 7) Fra Militærlæge i hollandsk Tjeneste N. A. V. Sørensen: Moolengraf, Borneo Expeditie. Tekst og Atlas samt en Række andre Værker om lignende Emner. 8) Fra Militærlæge i hollandsk Tjeneste P. Th. Justesen en større Samling medicinske Arbejder. 9) Fra Telegrafbestyrer O. P. Ritto Haandeksemplaret til hans Oversættelse af Rolandskvadet samt en Del andre Værker vedrørende fransk Literatur.

Desuden modtog Biblioteket Gaver fra følgende Institutioner, lærde Selskaber og Enkeltmænd:

Udenrigsministeriet, Kultusministeriet, det Kgl. Bibliotek, de danske Statsbaners Tariffkontor, Zool. Museum, Danish Regional Bureau for the International Catalogue of Scientific Literature, Naturhistorisk Forening, Theologisk Læseforening, den internationale Kommission for Havundersøgelser, Patentkommissionen, Biologisk Station, Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland, Foreningen til Udbredelse af L. Feilbergs Skrifter, Udvalget for Folkeoplysningens Fremme, Redaktionen af »Nordisk Tidsskrift for Filologi«, Kjøbenhavns Præstekonvent, Redaktionen af Modersmaalet (Haderslev), det norske Finans- og Tolddepartement, Videnskaps-Selskapet i Kristiania, det statistiske Centralbyraa

Kristiania, Riksarkivet, det norske Kildeskrikkfond, det Kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem, Bergens Museum, Riksforsikringsanstalten, Universitetsbiblioteket i Kristiania, Institut Nobel Norgeien, Kgl. Svenska Vetenskapsakademien, Kgl. Vetenskaps-Societeten i Upsala, det meteorologiske Observatorium i Upsala, Redaktionen af »Nordiskt medicinskt Arkiv«, Universitetsbiblioteket i Upsala, Universitetsbiblioteket i Lund, Stadsbiblioteket i Göteborg, det Kgl. Bibliotek i Berlin, Selskabet »Die Brücke« (München), Verein für mecklenburgische Geschichte und Alterthumskunde, Fraenkelsche Stiftung in Breslau, Oberforstamt des Kantons Zürich, Gesellschaft für innere Medizin (Wien), Statistisch Bureau der Haupt- und Residenzstadt Budapest, Redaktionen af Revue de la Hongrie, Universiteterne i Aberdeen, Edinburgh og Glasgow, St. Andrews University, the Bodleian Library, the Royal Dublin Society, Universitetet i Leyden, Observatoire Royal de Belgique, Associazione Elettrotecnica Italiana, le Ministère de l'Instruction publique (Paris), le Bureau internationale des poids et mesures, Université de Grénoble, Redaktionen af l'Effort libre og Cahiers de la Quinzaine, Service hydrographique de la Marine, Bibliothèque Nationale, Academia Polytechnica do Porto, l'Académie Imp. des Sciences de St. Petersbourg, die Naturforscher-Gesellschaft bei der Universität Jurjew, Ecole Imp. des ingénieurs (Moscou), Foreningen Brage (Helsingfors), Finske Vetenskaps-Societeten, det finske Literaturselskab, det finske meteorologiske Institut, Academia Romana (Bucarest), Universitetet i Jassy, the Superintendent of Government Printing (Calcutta), Director General of Indian Medical Service, the Department of Agriculture in India (Pusa Bihar), the Superintendent of Government Press (Madras), the Royal Observatory (Hongkong), College of Science & Engineering (Tokyo), die medizinische Facultät d. kaiserl. japanischen Universität (Tokyo), the Government of Formosa, de kejserlige japanske Universiteter i Tokyo og Tohoku, the Survey Department (Ægypten), Administration des Arpentages (Egypte), the Royal Society of Canada, the Department of Mines (Ottawa), the Geol. Survey of Canada, the Department of the Interior (Washington), the American Philosophical Society, Massachusetts General Hospital, the Carnegie Institute (Washington), the Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching, the Carnegie Endowment of International Peace, Washington University, Medical School, Danish American Association, Department of Commerce and Labour, Association of American Physicians, the Surgeon General of U. S. Army, Redaktionen af Folkebladet i Minneapolis, den lutherske Synode i St. Louis, Universities of Nebraska, Pennsylvania, Missouri, Michigan, Illinois, Virginia, Leland-Stanford University, Columbia University, Yale University, the Jefferson Physical Laboratory og Harvard University, Harvard College (Cambridge Mass.), the Johns Hopkins Hospital, the Johns Hopkins Press (Baltimore), the Smithsonian Institution, the Bureau of Standards (Washington), the Library of Congress, the Clark University, the Dropsie College, Redaktionen af Archives of Internal Medicine, Dansk Skoleforening (Tandil. Argentina), la Direction gén. de la statistique de Buenos-Ayres, the Geol. Survey of Western Australia, the Trustees of the Public Library, Museums etc. of Victoria.

Prof. O. H. Aagaard, Cand. phil. O. Valdemar Andersen, Lic. G. Broberg (Göteborg), Dr. F. Brunöhler (Köln), Dr. E. Sv. Balch, Lærer O. A. Bergholz, Dr. phil. S. Birket-Smith, Kredslæge C. Carøe, cand. mag. Carl

Christensen, Mr. A. M. Crook (Springfield Ill.), Dr. phil. Arthur Christensen, la famille Champion (Paris), Cand. philol. B. T. Dahl, Pastor J. D. Domala-Niewenhuis-Nygaard, Fru Senatorska M. Donner (Helsingfors), Professor F. C. B. Dahl, Underbibliotekar C. Dumreicher, Kommuneleærer Dragehjelm, Prof. J. O. Evjen (Minneapolis), Minister, Dr. Egan, Mr. A. J. Edmund (Philadelphia), Dr. W. van Eeden (s'Gravenhage), Forf. Th. Ewald, Forlagsboghandler Fischer, Præsident Isak Fellman, Dr. phil. L. T. Fuld (New York), Bibliotekar Dr. Carlo Frati (Venedig), Cand. mag. A. Garboe, Mr. J. F. N. Green (London), Prof. Dr. Grisar (München), Fabriksingeniør Gjerulf, Overretssagfører P. Hennings, Prof. S. C. Haret (Bucarest), Dr. phil. F. Holm (New York), Vicehärads höfding Alarik Hernberg, Advokat, Dr. juris A. Hindenburg, Underbibliotekar A. Halling, Professorinde H. Howitz, Ch. R. R. v. Hise (Madison), Etatsraad J. Hammerich, Hr. Alf. Ingebrekt-Larsen, Dr. Charles Janet, Prof. theol. Jacobsen, Læge J. W. S. Johnsson, forhenv. Direktør Kinch, Dr. G. Lippert (Triest), Prof. E. Lebon (Paris), Hr. Rich. Ludloff (Erlangen), Dr. phil. J. P. Lindbæk, Underbibliotekar Holger Larsen, Bispinde Madsen, Hr. A. J. Marcussen (Rødding), fhv. Retsformand Madvig, Dr. L. Menck (Darmstadt), Prof. Dr. Matsumoto (Kyoto), Prof. A. Michelitz (Graz), Overretssagfører Malling, Dr. phil. I. C. Nielsen, Prof. S. Patkanow (St. Petersburg), Prof. C. Rollfuss (Dresden), Dr. Martin Sugar (Budapest), Madame Soyez Le-Roy (Lille), Prof. Snouck-Hurgronje, Mrs. L. G. Strauss (New York), Dr. E. H. Strassburg, Prof., Dr. jur. C. Torp, Mr. H. Taylor (gennem Minister Dr. Egan), Prof. Gomez Teixeira (Porto), Hr. H. Thomsen, Cand. phil. G. Vöhtz, Dr. E. Wickersheimer (Paris), Hr. Max Werner, Prof., Dr. phil. E. Warming, Frk. Johanne Vesscher (Groningen).

Af andre Biblioteket vedrørende Sager skal følgende her omtales:

I Anledning af et fra Overbibliotekaren ved det Kgl. Bibliotek under 16. September 1912 til Ministeriet indsendt Forslag angaaende Udveksling af Værker mellem dette Bibliotek og de andre Statsbiblioteker udbad Ministeriet sig i Skrivelse af 1. Oktober s. A. en Udtalelse fra mig om denne Sag, for saavidt den angik Universitetsbiblioteket.

Overbibliotekar Langes Forslag lyder saaledes:

»Efter at der i Løbet af det sidste Aar er foretaget yderligere Skridt for at fremme et rationelt Samarbejde mellem de offentlige Biblioteker, særlig med Hensyn til Boganskaffelser, i hvilken Sammenhæng jeg særlig skal hen- vise til Samarbejdet mellem det kongelige Bibliotek, Kunstakademiets Biblio- tek, Kunstmuseets Bibliotek samt Nationalmuseet (Journal Nr. 1373/11), har det vist sig, at det vil være af stor Betydning, om Bibliotekerne faar Be- myndigelse til paa visse Punkter at regulere deres Bogbestand, og jeg skal derfor tjenstligst fremkomme med følgende Overvejelser og Forslag til det høje Ministerium.

Ved de Bestræbelser, som man har sat i Gang for at regulere Tidsskrift- holdet, der i vore Dage spiller en saa dominerende Rolle i et Biblioteks An- skaffelser, har det vist sig, at det kunde være ønskeligt at flytte Tidsskrift- rækker fra det ene Bibliotek til det andet. Samarbejdet maa gaa ud paa, at der drages bestemte Grænser for det enkelte Biblioteks Omraade, saa at Samlingerne udfylder hverandre, og saa at det studerende Publikum efter- haanden ved, hvor det kan vente at finde den væsentlige Literatur paa hvert

enkelt bestemt Omraade. Naar det kgl. Bibliotek har en sjælden fuldstændig Samling af arkæologisk Literatur, saa er det saare uheldigt, at en enkelt meget vigtig Række, der mangler her, findes i Kunstakademiets Bibliotek; ligeledes er det meningsløst, at et Tidsskrift, som ikke kan undværes paa Kunstmuseet, og som dette maa begynde at holde, findes komplet her i Biblioteket; det naturlige vil være, at hele Begyndelsen afgives herfra til Kunstmuseet. Ogsaa mellem Universitetsbiblioteket og det kgl. Bibliotek vil der kunne foretages Udvekslinger af større Rækker af Tidsskrifter, der vil afrunde begge Bibliotekers Samlinger til Bedste for de studerende, der er interesserede i at finde det enkelte Fags Literatur samlet, saavidt muligt paa et Sted.

Det ligger i Sagens Natur, at Omfanget af disse Udvekslinger i Øjeblikket ikke kan overses; efterhaanden som Samarbejdet uddybes og reguleres, vil man bedre kunne vurdere de enkelte Tilfælde og Muligheder. Jeg kunde derfor tænke mig, at det høje Ministerium i al Almindelighed bemyndigede mig til at foretage saadanne Udvekslinger efterhaanden som de enkelte Tilfælde melder sig og det lykkes at opnaa Enighed med det paa-gældende Bibliotek. Jeg betoner, at Talen kun er om Statsbiblioteker, til hvis Boganskaffelse Staten giver Midlerne, men Tilladelsen burde selvfølgelig ogsaa gælde Rækker, der er modtagne som Gaver. Jeg skal henvise til, at to store videnskabelige Biblioteker i Chicago, der er oprettede ved privat Initiativ, Newberry Library og John Crerar Library, har udvekslet deres Bogbestand, saaledes at det første varetager de humanistiske Fag og det sidste Naturvidenskaberne og Medicinen. Noget saadant kan ikke gøres saa konsekvent herhjemme uden meget store Bekostninger, og det tilsigtes ikke heller. Her drejer det sig om betydelige og repræsentative Rækker, der ikke bør savnes i deres rette Sammenhæng.

Jeg vilde derfor henstille, at det høje Ministerium gav mig en saadan almindelig Bemyndigelse, der for hvert enkelt Tilfælde kunde gælde som en Tilladelse til det enkelte Bibliotek til at udveksle med det kgl. Bibliotek efter fri Overenskomst.«

Herpaa svarede jeg under 8. Oktober 1912 i følgende Skrivelse til Ministeriet:

»I Skrivelse af 1. Oktober 1912 (Journal Nr. 1373/11) har Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet ønsket en Udtalelse af Undertegnede for Universitetsbibliotekets Vedkommende i Anledning af en fra Hr. Overbibliotekar Lange fremsat Anmodning om en almindelig Bemyndigelse til at udveksle Tidsskriftsserier o. lign. med andre Statsbiblioteker, for saa vidt Enighed kan opnaas med vedkommende Bibliotek. Tilladelsen til Bytning skulde ogsaa omfatte Ting, der er skænkede som Gave.

Jeg skal for Universitetsbibliotekets Vedkommende minde om, at dettes Overbibliotekar baade i Henhold til Fundats af 7. Maj 1788, Kap. VII § 5 og Kultusministeriets Skrivelse af 18. Juni 1849, Stk. 4, er Konsistorium underordnet, og at den af Hr. Overbibliotekar Lange ønskede Tilladelse, for saa vidt den, som han foreslaar, ogsaa skal gælde »som Tilladelse til det enkelte Bibliotek til at udveksle med det kgl. Bibliotek efter fri Overenskomst«, formentlig vilde komme i Strid med Universitetsbibliotekets Stilling til Konsistorium, hvis Mening efter de hidtil gældende Bestemmelser maa høres i hvert enkelt Tilfælde, før Udveksling kan finde Sted.

Endvidere skal jeg henlede Opmærksomheden paa, at det for Universitetsbibliotekets Vedkommende i ethvert Tilfælde næppe gaar an at lade en eventuel Byttetilladelse ogsaa omfatte de Ting, der er skænkede Biblioteket som Gaver. Rent bortset fra det Hensyn, man altid skylder Giverens egne Dispositioner, er der i Universitetsbiblioteket indgaaet en Række Samlinger og Gaver med dertil knyttede særlige Betingelser og Bestemmelser, som ér aldeles uforenelige med den af Hr. Overbibliotekar Langè ønskede Generalbemyndigelse.

Ministeriets Resolution meddeltes mig under 6. December 1912 i nedenstaaende Skrivelse:

»Med Henviſning til Hr. Overbibliotekarens Skrivelse af 8. Oktober d. A. bemyndiger man Dem herved til at afgive til et af efternævnte Biblioteker: Det kgl. Bibliotek, Statsbiblioteket i Aarhus, det til Statens Museum for Kunst hørende Bibliotek og det til det kgl. Akademi for de skønne Kunster hørende Bibliotek, saadanne Værker og Rækker, som efter deres Indhold og under Hensyn til, hvad der af anden Literatur fra det paagældende Omraade maatte findes paa det paagældende Bibliotek, skønnes snarere at burde findes der.

Det overlades til Dem selv at afgøre, hvilke særlige Rettigheder, der i det enkelte Tilfælde muligt maatte findes at burde knyttes til Afgivelsen, ligesom Konsistoriums Samtykke i hvert enkelt Tilfælde bør indhentes.

Da den paa Finansloven for 1911—12 vedtagne toaarige Bevilling til forsøgsvis at holde Biblioteket aabent i 5 Vintermaaneder om Eftermiddagen til Afhentning af forudbestilte og Aflevering af laante Bøger, (jfr. Aarog 1910—11, S. 201—02), var udløbet 31. Marts 1913, maatte det tages under Overvejelse, hvorvidt der efter de foreliggende Resultater af Forsøget var Grund til at søge Bevillingen fornyet. Opgørelsen viste imidlertid, at den forventede Tilslutning fra Publikums Side ikke havde fundet Sted, og jeg foreslog derfor under 26. April 1913 gennem nedenstaaende Redegørelse Ministeriet ikke at forny Bevillingen i denne Form:

»Hermed tillader jeg mig gennem Konsistorium til Ministeriet at indsende Redegørelse for Eftermiddagsudlaanet paa Universitetsbiblioteket i Finansaarene 1911—12 og 1912—13.

Efter at jeg i Løbet af 1910 fra flere Sider havde modtaget Anmodninger om paa Universitetsbiblioteket at søge arrangeret et Eftermiddagsudlaan, ved hvilket Bøger, der var bestilte skriftlig om Formiddagen, kunde afhentes af saadanne, som var forhindrede i at møde personlig mellem 11 og 2, henvendte jeg mig 13. Januar 1911 til Konsistorium og bad det om hos Ministeriet at gøre Skridt til, at de nødvendige Pengemidler kunde blive stillede til Raadighed.

Jeg foreslog endvidere kun at arrangere dette Udlaan (eller rettere denne Afhentning af Bøger) paa Prove, f. Eks. i to Aar og under meget beskædne Former, idet jeg nærede nogen Tvivl om, at den forhaandenværende Trang dertil var saa dybtgaaende, som det fra flere tilsyneladende kompetente Sider angaves.

Ved Skrivelse af 10. April 1911 fik jeg gennem Konsistorium Meddelelse om, at der paa Finansloven for 1911—12 var optaget en toaarig Bevilling paa 500 Kr. aarlig til et saadant Eftermiddagsudlaan i 5 Vintermaaneder,

altsaa for 1911—12 og 1912—15. I Overensstemmelse hermed blev da Sagen ordnet saaledes, at to af Bibliotekets Personale for en Godtgørelse af 90 Kr. maanedlig skiftevis paatog sig to Timers Ekstraarbejde om Eftermiddagen; Resten af Beløbet anvendtes til Avertissementer og Belysning. Fremtagelsen af de bestilte Bøger, Indsætningen af de hjemkomne, Førelsen af Udlaansprotokollen, Ordningen af Laanekvitteringer m. m. besørgedes af Formiddags-Udlaanets Personale i dettes normale Tid og uden Vederlag.

Desværre blev dette Forsøg ikke nogen Sukces. Det var kun meget faa, som benyttede den tilbudte Lejlighed, og nogle af disse hørte endda til det Klientel, som ogsaa regelmæssig søgte Biblioteket om Formiddagen. Nedenstaaende Oversigter, der giver Tallene for de enkelte Maaneder, viser, at Besøget i det andet Aar var endnu ringere end i det første.

	Dage	Kvittering	Bind	Forgæves forlangt
November.....	25	86	95	43
December.....	20	87	95	30
Januar.....	25	92	109	24
Februar.....	25	158	186	34
Marts.....	26	127	135	33
I alt...	121	550	620	164

	Dage	Kvittering	Bind	Forgæves forlangt
November.....	25	99	124	39
December.....	19	79	88	17
Januar.....	25	68	83	21
Februar.....	24	67	89	17
Marts.....	22	57	69	6
I alt...	115	370	453	100

Under saadanne Forhold har jeg ikke anset det for rigtigt at anmode det høje Ministerium om yderligere Støtte i denne Sag. Naar Tilslutningen, trods ret ihærdig Agitation, har været saa ringe, at hvert Boglaan, skønt Sagen blev sat i Scene med meget smaa Omkostninger, staar Staten i mere end 1 Krone, er der efter min Formening ingen Grund til at gaa videre ad denne Vej.

Forøvrigt skal jeg gerne indrømme, at Resultatet muligvis vilde stille sig adskilligt gunstigere, hvis Udlaanet ligesom Læsesalene blev holdt aabent for Publikum hele Dagen fra Kl. 10—8, saaledes at Bøgerne kunde fremtages straks og ikke skulde bestilles forinden. Men en saadan Ordning kræver jo foruden Udgifter til Indlæggelse af elektrisk Lys i hele Biblioteket samt angt større Bevilling til Belysning, desuden en væsentlig Forøgelse af Personalet, idet Udlaanet da, ligesom Læsesalene nu, maatte arbejde med to forskellige Hold. At det høje Ministerium ud fra de indvundne Erfaringer og med saadanne Driftsudgifter for Øje skulde være villigt til at tage Sagen op paa dette Grundlag, tør jeg vel næppe haabe«. (Jfr. Rigsdagstid. 1912—13, Tillæg A., Sp. 1189—90).

Om Bibliotekets Katalogarbejder og Arbejderne ved Haandskriftsamlingerne i det forløbne Aar afgaves gennem Konsistorium til Ministeriet for

Kirke- og Undervisningsvæsenet under 8. April 1913 nedenstaaende Beretninger:

»Undertegnede tillader sig herved gennem Konsistorium at indsende til det høje Ministerium Beretning om Anvendelsen af det Universitetsbiblioteket paa Finansloven for 1912—13 bevilgede Beløb af 600 Kr. til Konserveringsarbejder ved Haandskriftsamlingerne.

En betydelig Del af det bevilligede Beløb er ligesom i forrige Finansaar medgaaet til Materialer. Denne Gang er det særlig Silkesnorene til Palmebladshaandskrifterne, der har forvoldt store Udgifter (175 Kr. 65 Øre). Biblioteket besad enkelte Snore af originalt, indisk Arbejde, og med dem som Mønster er det nu ved velvillig Imødekommen fra Hr. Grosserer, Landstingsmand Holger Petersens Side lykkedes at fremstille Snore, som baade i Henseende til Materialets Godhed, Farvernes Ægthed og kunstfærdige Fletning staar paa Højde med de originale. Arbejdet med at trække Snorene gennem Hullerne er paabegyndt; men da det maa udføres med største Omhyggelighed og Paapasselighed, for at der ikke skal komme Forvirring i Haandskriftets Blade, er det hidtil kun gaaet langsomt fra Haanden. Jeg haaber dog (hvis ikke uforudsete Omstændigheder støder til) at kunne paaskynde det saaledes, at den indiske Haandskriftsamling og det tilhørende Katalog foreligger færdige med Udgangen af det løbende Finansaar. Naar dette er sket, vil denne Del af Bibliotekets Haandskriftsamling, hvad den tekniske Behandling angaar, være en Mønstersamling, som sikkert meget faa Biblioteker har Mage til. Arbejdet paa den øvrige Del af Samlingen er under Bibliotekar Krarups flittige Hænder skredet fremad. Fabricius's Samling er gjort færdig (herunder den besværlige Gennemgang og Ordning af Fabricius's efterladte Papirer, som nu er anbragte paa en overskuelig Maade i 10 Kasser). Desuden er der begyndt paa Additamenta med Kvarterne Nr. 1—100, men denne sidste Samling er saa omfattende, at den utvivlsomt vil lægge Beslag paa flere Aar.

»Undertegnede tillader sig herved gennem Konsistorium at indsende til det høje Ministerium Beretning om Fremgangen af Universitetsbibliotekets Katalogarbejder i Finansaaret 1912—13.

Der har i dette Aar ligesom tidligere været arbejdet dels paa den alfabetiske Katalog, dels paa Fagkatalogen. Til den første er der af Mag. Bartholin paa Biblioteket skrevet 3291 Sedler tilhørende Afdelingen Medicin. (Storstedelen af Anatomi og Begyndelsen af Fysiologi). Til Fagkatalogen har Mag. Bartholin i Bibliotekstiden skrevet 24 Realsedler. Udenfor Bibliotekstiden har han i Fagkatalogen indført 5049 Titler.

Ordningen af Fagkatalogen er udført af Undertegnede og Underbibliotekar Kall. De Afdelinger, som gjordes færdige, var: Zoologi (til zoologiske Atlanter og Billedbøger) samt hele den filosofiske Afdeling.

— Under 22. Maj 1913 modtog jeg gennem Konsistorium fra Ministeriet Forespørgsel om, hvorvidt Biblioteket maatte ønske at deltage som Udstiller i den baltiske Udstilling i Malmø 1914. Den besvaredes af mig i Skrivelse af 23. Marts 1913 saaledes:

»I Anledning af en fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet gennem Konsistorium modtagen Forespørgsel om, hvor vidt Universitetsbiblioteket maatte ønske at deltage som Udstiller i den baltiske Udstilling,

skal jeg tjenstligt meddele, at Biblioteket som saadant efter mit Skøn kun vil have ringe Interesse i at deltage.

Selvfølgelig er der ikke Tvivl om, at Biblioteket, hvis Ministeriet maatte ønske det, vilde kunne præstere endog et ret anseligt Udstillingsbidrag (kostbare og interessante Haandskrifter, gamle Bind, Bygningstegninger og bibliotekstekniske Genstande).

Men for det første ser jeg ingen Grund til, at Biblioteket skulde løbe den betydelige Risiko for sine *uerstattelige* Skatte, som Deltagelsen i en Udstilling (efter de seneste Tiders Erfaringer) medfører.

Endvidere volder et saadant Udlaan for længere Tid utvivlsomt paa det ene eller andet Punkt baade det arbejdende Publikum og Bibliotekets Personale stor Gene. Endelig vil Deltagelsen koste grumme mange Penge til Opstilling, Montrer, Tilsyn og Transport, Penge, som Biblioteket under ingen Omstændigheder kan gaa med til at udrede af sit Annuum.

Over for disse meget væsentlige Skyggesider staar i Virkeligheden kun de Krav til en fyldig og værdig Repræsentation, som den baltiske Udstilling formentlig med Rette kan stille til den danske Stat. Menér det høje Ministerium, at ogsaa Universitetsbiblioteket maa bidrage sit til at fyldestgøre disse, vil dets Ønske naturligvis blive efterkommet. Jeg skal i saa Tilfælde give en Oversigt over, hvad der kan gøres, og hvad der fra Bibliotekets Side maa forlanges.

— Efter Anmodning fra Ministeriet deltog Overbibliotekaren den 17. Januar 1913 i en Forhandling til Overvejelse af Spørgsmaalet om Folkebogsamlingsssagens Udvikling og Ordning her i Landet, navnlig Spørgsmaalet om Anvendelsen af Centralbogsamlinger som Hovedled i den fremtidige Organisation samt Statsbibliotekets Forhold til en saadan Ordning.

Af Begivenheder vedrørende Bibliotekets Personale skal følgende her omtales:

Ved Skrivelse af 7. September 1912 meddelte Konsistorium Underbibliotekar J. Eyser Rejsetilladelse til at foretage en Rejse til Finland fra 9. September til 12. Oktober.

Under 23. December 1912 anmodede Biblioteksassistent Aage Schmidth af Helbredshensyn om Afsked fra sin Stilling fra 1. Februar 1913. I hans Sted antoges Mag. art. Axel Hansen som ekstraordinær Medhjælper.

2. Det teologiske Laboratorium.

Aarsberetning 1912—13.

(Professor J. C. Jacobsen).

Øvelser holdtes i Efteraarshalvaaret af 5 Lærere, i Foraarshalvaaret af 4 Lærere (henholdsvis 10 og 8 Timer ugentlig). Adgangsberettigede var i Efteraarshalvaaret 86, i Foraarshalvaaret 80 studerende. Ifølge den i Lokalet fremlagte Protokol var det gennemsnitlige daglige Besøg i de Maaneder, da der holdtes Øvelser, henholdsvis ca. 15 og ca. 13 studerende.

Bogsamlingen blev i Aarets Løb forøget med 45 Værker i 85 Bind, der fordeler sig saaledes paa de forskellige Grupper:

	Værker	Bind
Fælles.....	1	13
Ny Testamente.....	20	24
Gamle Testamente.....	2	2
Systematik.....	16	18
Kirkehistorie.....	6	28

Det til Laboratoriets Drift for Finansaaret 1912—13 bevilgede Beløb, 1400 Kr., er anvendt saaledes:

Bogkøb.....	915 Kr. 40 Ø.
Indbinding.....	184 — 60 —
Rengøring og Assistance.....	300 — 00 —
	<hr/>
	1400 Kr. 00 Ø.

Som Gave er fra Dr. phil. Johs. Pedersen modtaget hans Bog: »Den semitiske Ed«.

3. Det juridiske Laboratorium.

Aarsberetning 1912—13.

(Professor, Dr. H. Munch-Petersen).

Laboratoriets Lærerraad bestaar af alle Lærere, der medvirker ved Laboratoriet; som dets Forstander har fungeret Professor Munch-Petersen. I Universitetsaaret 1912—13 har 304 løst Adgangskort til Laboratoriet.

Den aarlige Bevilling paa 4900 Kr. fordeler sig for Finansaaret 1912—13 paa følgende Maade:

Leje af Lokaler m. m.....	1863 Kr. 00 Ø.
Bøger.....	514 — 86 —
Indbinding.....	188 — 05 —
Den praktiske Docent.....	900 — 00 —
Personlig Assistance, Rengøring m. m... 1120 — 53 —	
Belysning.....	111 — 01 —
Papir, Porto o. lign.....	202 — 55 —
	<hr/>
I alt...	4900 Kr. 00 Ø.

4. Det statistiske Laboratorium.

Ved Finansloven for 1913—14 og Tillægsbevillingsloven for 1912—13, jfr. Rigsdagstid. 1912—13, Till. A. Sp. 1191—92 og 3711—12 blev Laboratoriets Annuum, Universitetets Udgiftspost c. 12, forøjet med 200 Kr. som midlertidig Lønningsforhøjelse i Henhold til Lov af 8. Juni 1912 til Assistenten, hvis Lønning 1000 Kr. udredes af Annuet.

— Under 12. April 1912 modtog Konsistorium et saalydende Andragende fra Professor, Dr. Harald Westergaard:

»I længere Tid har Universitetets statistiske Laboratorium lidt under Pladsmangel paa Grund af den stærke Tilstrømning til Studiet. Ved Øvelsernes Begyndelse i September 1911 kunde der ikke skaffes Plads til alle

de Studerende, der ønskede Optagelse. Der er for Tiden 11 Deltagere paa hvert Hold, og Lokalet er kun lige i Stand til at rumme dem.

Jeg har derfor henvendt mig til Kvæstor, der med stor Venlighed har stillet mig i Udsigt, at Laboratoriet kunde faa et Værelse til Gaden ved Siden af de nuværende Lokaler, saafremt det ved en Ordning af Kvæsturens Arkivsager viser sig, at et saadant Værelse kan undværes. Der maatte i saa Fald sættes et Skillerum op, saa at der fremkom et Værelse med to Fag, og anbringes en Dør mellem dette Værelse og det nuværende Øvelsesværelse, ligesom der maatte stilles en Kakkelovn op. Derved vilde tillige vindes, at der blev bedre Plads til Bogsamlingen, og at adskillige Forelæsninger og Eksaminatorier kunde holdes der, som nu holdes i den gamle Universitetsbygning, hvor man ofte savner Haandbøger og Tabelværker til Brug ved Undervisningen.

Jeg tillader mig derfor at andrage om, at der maa blive gjort Skridt til at faa den fornødne Bevilling til den ønskede Udvidelse af Laboratoriets Lokaler, under Forudsætning af, at Universitetskvæsturen ser sig i Stand til at afgive Rummet.

Skulde det blive til Alvor med Laboratoriebygningen, vil den anvendte Bekostning ikke være spildt, idet det matematiske Laboratorium vil have god Brug for Lokalerne i den udvidede Skikkelse.«

Konsistorium indhentede derefter en Erklæring af 9. Maj 1912 fra Kvæstor, hvori denne bl. a. udtalte:

»Efter at der ved Finansloven for 1891—92, jfr. Rigsdagstidenden for 1890—91, Tillæg A. Sp. 785—86, og Tillæg B. Sp. 231—32 og 1035—38, var blevet bevilget et Beløb af 44000 Kr. til Indretning af Lokaler bl. a. for Universitetskvæsturen i den polytekniske Læreanstalts tidligere Bygning i Studiestræde, blev Lokalerne i Bygningen bestemt til Anvendelse saaledes, at Stue- og Iste Sals Etagen blev taget i Brug af Universitetskvæsturen og den til samme knyttede Revision, medens der paa 2den Sal blev indrettet nogle Lokaler dels for Universitetets statistiske Laboratorium, dels for Universitetskvæsturens Arkiv, medens enkelte Rum holdes til Disposition for senere Anvendelse. I den derefter forløbne Tid er der foregaaet forskellige Forandringer i Udnyttelsen af de paagældende Lokaler paa 2den Sal, indtil der blev truffet den nuværende Ordning, hvorefter der af statistisk Laboratorium benyttes 3 Værelser til Gaardsiden paa tilsammen 6 Fag, af psykofysisk Laboratorium benyttes 2 Værelser, et til Gaden og et til Gaardsiden, hvert paa 2 Fag, medens der endelig er indrettet Arkivrum for Universitetskvæsturen i det resterende 6 Fags Lokale til Gaden.«

Efter et Referat af Andragendet fortsatte Kvæstor derefter saaledes:

»Med Hensyn til det saaledes foreliggende Andragende skal Universitetskvæsturen erkende, at de Værelser, der for Tiden er til Raadighed for statistisk Laboratorium, kun afgiver et meget indskrænket Lokale, og at det derfor vil være særdeles betydningsfuldt for Laboratoriet, om der af Universitetskvæsturens Arkivrum kunde indtages et Værelse som ansøgt, der paa bekvem Maade kunde sættes i Forbindelse med Laboratoriets nuværende Værelser. Paa den anden Side maa man imidlertid bestemt fastholde, at Kvæsturen, hvis Arkiv vokser i overordentlig Grad fra Aar til Aar saaledes, at der ved Dispositioner over det nuværende Arkivlokale maa tages Hensyn ikke alene til det øjeblikkelige Behov, men ogsaa til Fremtiden, ikke vil

kunne afgive nogen Del af sit nuværende Arkivlokale, medmindre der tilvejebringes en passende Erstatning for det Rum, man maa give Afkald paa. En saadan Erstatning vil kun kunne skaffes derved, at der paa Bygningens Loft tilvejebringes en saadan Indretning, at de Arkivalia, der efter Inddragelsen af 2 Fag af det nuværende Arkivlokale maa bortflyttes, paa nogenlunde fyldestgørende Maade kan anbringes der. For Universitetskvæsturen vil det under alle Omstændigheder være et Tab at maatte afgive noget af sit Arkivrum, dels fordi det er bekvemmere at have Arkivsagerne paa 2den Sal end paa Loftet, dels, og navnlig, fordi Tagetagen — paa Grund af den ringe Loftshøjde og de skraa Vægge — er et langt daarligere Lokale end det nuværende, ligesom de der opbevarede Sager paa Grund af uundgaaelig Utæthed ved Tagvinduerne er stærkt udsat for Forurening ved Kulstøv og lignende. Naar man ikke desmindre af Hensyn til Laboratoriets Tarv mener at burde anbefale Gennemførelsen af en for Kvæsturen lidet fordelagtig Ordning, sker dette derfor under den udtrykkelige Forudsætning, at der skaffes Kvæsturen et brugeligt Arkivlokale i Bygningens Tagetage til Erstatning for det bedre Rum, der maa afgives til Brug for statistisk Laboratorium.

Fra kgl. Bygningsinspektør, Arkitekt Martin Borch har Universitetskvæsturen modtaget den hermed følgende Udtalelse om, hvilken Udgift Foretagelsen af de ved den ommeldte Forandring nødvendiggjorte Arbejder vil medføre. Til Indrettelse af et Værelse paa 2 Fag i Kvæsturens Arkivlokale til Brug for statistisk Laboratorium vil medgaa et Beløb af 562 Kr., medens der til Istandsættelse af Loftsrummet til Arkivbrug for Kvæsturen vil udkræves 804 Kr., hvoraf 300 Kr. vil medgaa til Anskaffelse af Reoler og 380 Kr. til Anbringelse af Linoleum paa Gulvet. Gulvbrædderne er nemlig i en saa daarlig Forfatning, at en Istandsættelse af Gulvet nødvendigvis maa finde Sted, og dette sker da bedst ved Paalægning af Linoleum, hvilket ikke vil medføre større Udgift end en almindelig Istandsættelse af Gulvet. Omkostningerne ved Gennemførelse af de paagældende Bygningsarbejder vil herefter blive i alt 1366 Kr. I det paa Foranledning herfra fremkomne, hoslagt følgende supplerende Andragende af 7. d. M. har Professor, Dr. Westergaard endelig oplyst, at der til Montering af det paagældende Lokale med det nødtørftigste Inventar af Stole og Borde vil medgaa et Beløb af i alt 100 Kr., hvilket Beløb han derfor søger bevilget sammen med den til Indrettelsen af det paagældende Lokale fornødne Sum. Det bemærkes herved, at naar det er lykkedes at indskrænke Udgifterne til Montering til kun 100 Kr., beror dette paa, at Universitetskvæsturen er indgaaet paa at overlade Laboratoriet 2 af de 4 Reoler, der bliver ledige ved Arkivets Flytning, medens de 2 andre vil blive opstillede i det for Kvæsturen resterende Arkivrum paa 2den Sal.

I Henhold til det saaledes anførte, hvorefter Gennemførelsen af den ommeldte Forandring i Universitetets paagældende Bygning formentlig maa anses som særdeles ønskelig, skal man efter Konference med d'Hrr. inspektors quæsturæ tjenstligst foreslaa det indstillet til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, at der paa Forslaget til Finansloven for 1913—14 maa blive søgt bevilget:

- 1) under Universitetets Udgiftspost k. 2., Hovedstandsættelser, et Beløb af i alt 1366 Kr., hvoraf 562 Kr. anvendes til Indrettelse af et Værelse

paa 2 Fag til Brug for Universitetets statistiske Laboratorium i den bageste Del af Universitetskvæsturens Arkivlokale paa 2den Sal i Universitetets Bygning Studiestræde Nr. 6 og 804 Kr. til en ved det nævnte Bygningsarbejde nødvendiggjort Indrettelse af en Del af Loftsrummet i den nævnte Bygning til Arkivrum for Kvæsturen og

- 2) under Universitetets Udgiftspost c. 12., Det statistiske Laboratorium, ekstraordinært et Beløb af 100 Kr. til Montering af det under 1) nævnte Værelse for det statistiske Laboratorium«.

Sagen blev behandlet i det af Konsistorium til forberedende Behandling af Bevillingssager nedsatte Udvalg, og i Overensstemmelse med dettes Indstilling besluttede Konsistorium, der fandt denne i Forhold til sit Formaal ret betydelige Bevilling forholdsvist mindre paatrængende end de andre da foreliggende Bevillingsansøgninger, i sit den 26. Juni 1912 afholdte Møde at afvente, om Tilgangen til det statsvidenskabelige Studium vilde fortsætte sig i Efteraarssemestret. Professor Westergaard tog derefter sit Andragende tilbage, men i en Skrivelse af 14. Oktober 1912 til Kvæstor anmodede han om, at Sagen maatte blive taget op paany, idet Tilgangen til Studiet i Efteraarssemestret 1912 (26 Deltagere i de obligatoriske Øvelser) gjorde Udvidelsen paatrængende nødvendig. Da Kvæstor dernæst under 28. s. M. meddelte, at det nye Arkiv for Kvæsturen, naar det blev indrettet i et hidtil upaaagtet Loftsrum ovenover det psykofysiske Laboratoriums Lokale, vilde kunne tilvejebringes noget billigere end det var beregnet i det oprindelige Overslag, nemlig for 598 Kr. 80 Ø. imod tidligere 804 Kr., indstillede Konsistorium under 15. November 1912, at de paagældende Bevillinger, 1160 Kr. 80 Ø., under Universitetets Udgiftspost k. 2., Hovedstandsættelser, og 100 Kr. under Udgiftspost c. 12., Det statistiske Laboratorium, søgtes ved Ændringsforslag til Finanslovsforslaget for 1913—14.

Bevillingerne blev derefter givet paa Finansloven for 1913—14, jfr. Rigsdagstid. 1912—13, Tillæg B. Sp. 319—20.

5. De lægevidenskabelige Instituter.

a. *Det fysiologiske Laboratorium.*

(Jfr. Aarvog 1910—11, S. 215—17).

Under 30. Juni 1912 indsendte Konsistorium til Ministeriet et af det lægevidenskabelige Fakultet under 23. April anbefalet Andragende af 11. s. M. fra Bestyreren, Professor, Dr. V. Henriques, saalydende:

»Undertegnede tillader sig herved at andrage det høje Ministerium om, at der maa blive søgt bevilget en Sum af 1800 Kr. til Forhøjelse af Universitetets fysiologiske Laboratoriums aarlige Tilskud, saaledes at dette forhøjes fra 4200 Kr. til 6000 Kr., samt de fornødne Midler til, at der fra 1. April 1913 kan blive ansat en Underassistent ved Laboratoriet. Der blev vel — som det vil være i det høje Ministeriums Erindring — i min Forgænger Professor Bohrs Tid paa Finansloven 1910—11 bevilget en Forhøjelse af Laboratoriets særlige Tilskud med 700 Kr., og desuden det følgende Aar ansat en ikke videnskabelig uddannet Medhjælper samt en Laboratoriebetjent (tilsammen 2300 Kr.); naar jeg ikke desto mindre i Aar efter min Udnævnelse

til Professor i Fysiologi ansøger om en yderligere Forøgelse af de til Laboratoriets Raadighed værende Midler, beror dette paa, at Forholdene ved Laboratoriet efter min Ansættelse i flere Henseender er blevet væsentlig forandrede.

Grunden til, at min Forgænger i Embedet (afdøde Professor Bohr) var i Stand til at skaffe Balance i Laboratoriets Regnskaber, skyldes for en stor Del den Omstændighed, at han fra Carlsbergfondet i en Aarrække modtog meget betydelige Bidrag til sine videnskabelige Arbejder. I de sidste 6 Aar har Laboratoriets Bestyrer saaledes modtaget ca. 24000 Kr.

Efter Professor Bohrs Død bortfaldt selvfølgelig disse rent personlige Bidrag, og da det ved et Institut som det fysiologiske ifølge Sagens Natur er ganske umuligt at drage en skarp Grænse mellem de Udgifter, der medgaar til Laboratoriets daglige Drift og Undervisningsvirksomhed paa den ene Side og de rent videnskabelige Arbejder paa den anden Side, saa har dette Tilskud fra Carlsbergfondet paa ca. 4000 Kr. aarlig i en afgørende Grad bidraget til at holde alle Grene af Anstaltens Virksomhed i Gang; dette er Hovedgrunden til, at Laboratoriet ikke vil kunne ledes paa forsvarlig Maade, hvis det aarlige Tilskud ikke forhøjes; men hertil kommer, at de for 2 Aar siden bevilgede 700 Kr. allerede i Professor Bohrs Funktionstid viste sig ganske utilstrækkelige til Opfyldelsen af det tilsigtede Formaal.

Det maa endvidere tages i Betragtning, at Undervisningen paa et væsentligt Punkt er bleven stærkt udvidet, idet de Studerende nu faar Lejlighed til ved Selvsyn at gøre sig bekendt med de Metoder og Instrumenter, der anvendes i Fysiologien. Naar disse nye Demonstrationskursus skal kunne gennemføres paa en fyldestgørende Maade, er det imidlertid absolut nødvendigt, at det for største Delen fra Panums Tid stammende forældede Undervisningsinstrumentarium suppleres eller erstattes med nye tidssvarende Apparater.

For at give en Forestilling om, hvor vanskelig stillet Laboratoriet er, skal eksempelvis nævnes, at dette ikke ejer et moderne Mikroskop. Til Bestemmelse af Øjets Brydningsforhold findes en gammel Brillekasse med delvis defekte Glas angivne i Tømmemaal! En tidssvarende roterende Cylinder, der er et fysiologisk Universalinstrument, ejer Laboratoriet ikke o. s. v.

Det vil derfor være nødvendigt, at Laboratoriet lidt efter lidt udstyres med nye Instrumenter til Undervisningsbrug, men dette kan der, med de Midler, der nu staar til Laboratoriets Raadighed, ikke være Tale om, og jeg har som Følge heraf foreløbig maattet holde de omtalte Demonstrationer indenfor saa beskedne Rammer, at Undervisningen ikke har kunnet andet end lide derved.

En væsentlig Udgift for Laboratoriet har det endvidere været at anskaffe en Række fotografiske Forstørrelser af Billeder til Brug ved Forelæsningerne. Saadanne Forelæsningsstavler udgør som bekendt et meget værdifuldt Hjælpemiddel ved Undervisningen, men det ønskelige Antal Billeder har det ikke været muligt at anskaffe.

Jeg antager, at en Forhøjelse af Laboratoriets aarlige Tilskud paa 1800Kr. (hvorved Laboratoriets Budget fra 4200 Kr. forhøjes til 6000 Kr.) vil være i Stand til at raade Bod paa ovennævnte Mangler. Laboratoriet vil ved denne Forhøjelse af det aarlige Tilskud blive ligestillet med de nye medicinske Institutter, der dog ikke — saaledes som det fysiologiske Laboratorium —

er nødsaget til af deres Budget at udrede Udgifter til Gasforbrug og til Bygningens Opvarmning.

Endnu en Mangel trænger i højeste Grad til at afhjælpes. Ved den omfattende Undervisning i praktisk-fysiologisk Kemi har det i de senere Aar været nødvendigt at anvende en Sum aarlig af Laboratoriets Tilskud til at lønne en ældre medicinsk Student, der er behjælpelig dels ved Undervisningen i Laboratoriet, dels ved de daglige Præparationer.

Denne Form for Assistance har imidlertid flere Ulemper. For det første er den Tid, Studenten kan ofre for det nævnte Vederlag, meget kort, og for det andet er den hyppige Skiften af Assistenten i høj Grad uheldig for en nogenlunde ensartet og fyldestgørende Undervisning. Da Laboratoriet i Længden ikke vil være i Stand til at afse noget af sit Annuum til Assistance, vil Undervisningen yderligere komme til at lide, hvis det omtalte Forhold ikke kan ændres.

En fyldestgørende Hjælp ved denne Del af Undervisningen vil det være muligt at skaffe, hvis der ved Laboratoriet — i Lighed med, hvad der finder Sted ved Institutet for almindelig Patologi og ved det farmakologiske Institut — ansættes en Underassistent, hvis aarlige Gage jeg tillader mig at foreslaa bliver den samme som Underassistenternes Gage ved de nævnte Instituter — nemlig 1000 Kr.»

Med Hensyn til Størrelsen af det Beløb, hvormed det maatte findes fornødent at forøge Annuet, udtalte Kvæstor i en Erklæring af 21. Maj 1912, at han under Henvisning til de i Andragendet meddelte Oplysninger om de store Krav, der stilles til Laboratoriet, vilde henstille, om Konsistorium maatte kunne slutte sig til det af Professor Henriques fremsatte Andragende om en Forøgelse af Annuet med 1800 Kr. til 6000 Kr., i hvilken Henseende han henviste til, at Annuet, forinden det ved Finansloven for 1910—11 forøgedes med 700 Kr. til sit nuværende Beløb af 4200 Kr., i en lang Aarrække ikke var blevet forøget, idet det — bortset fra en ved Finansloven for 1898—99 tilkommen Forhøjelse med 200 Kr. aarlig som Tilskud til det anatomiske Museum — ikke var blevet forøget, siden Annuet ved Finansloven for 1891—92, jfr. Rigsdagstidenden for 1890—91, Tillæg A. Sp. 777—78, forhøjedes med 500 Kr. til 3300 Kr. Han henlede dog Opmærksomheden paa, at der i Tilfælde af, at der gaves den fornødne Bevilling til Ansættelsen af en Underassistent, vilde indvindes for Annuet det Beløb, der hidtil var blevet anvendt til Honorering af Studenter for Assistance, og at der eventuelt under den anførte Forudsætning vilde kunne findes Anledning til en mindre Reduktion i det ansøgte Beløb af 1800 Kr., i hvilken Henseende han bemærkede, at der efter de ved Universitetskvæsturen førte Regnskaber i Finansaaret 1911—12 var anvist et Beløb af 400 Kr. i det paagældende Øjemed.

Konsistorium indsendte 30. Juni 1912 Sagen til Ministeriet, idet det indstillede, at begge de af Professor Henriques ansøgte Bevillinger optoges paa Finanslovsforslaget for 1913—14. Med Hensyn til den af Kvæstor omtalte mulige Reduktion af den ansøgte Forhøjelse af Annuet tilføjede Konsistorium, at den Besparelse for Annuet, der vilde indtræde, saafremt Bevillingen til Underassistenten blev givet, var taget i Betragtning ved Forslaget om en Forhøjelse af Annuet med 1800 Kr. og at man derfor ikke vilde kunne foreslaa nogen Reduktion af dette Beløb.

Paa Finansloven for 1913—14 blev kun bevilget en Forhøjelse af Uni-

versitetets Udgiftspost c. 7. Det fysiologiske Laboratorium, med 1200 Kr., jfr. Rigsdagstid. 1912—13, Till. A. Sp. 1189—92, idet Ministeriet kun foreslog Annuet forhøjet med dette Beløb og ikke optog noget Forslag om Lønning til Underassistenten.

— Ved Skrivelse af 4. September 1913 meddelte Ministeriet Laboratoriets Bestyrer Tilladelse til at anvende den ved Vakance i en Assistentstilling ved Laboratoriet for August Maaned 1913 sparede Lønning for en Assistent, 91 Kr. 66 Ø., til videnskabelig Assistance ved Laboratoriet.

— Om Forhandlinger om Opførelse af en ny Bygning for Institutet, se nedenfor S. 1220.

b. *Det normal-anatomiske Museum.*

Efter at Konsistorium under 26. November 1910 med sin Anbefaling havde indsendt til Ministeriet et af det lægevidenskabelige Fakultet og Kvæstor anbefalet Andragende fra Bestyreren, Professor, Dr. Fr. C. C. Hansen om Tilladelse til paa forventet Tillægsbevilling for Finansaaret 1910—11 mod fornøden Forklaring i Regnskabsoversigten under Universitetets Udgiftspost 3. h., Det normal-anatomiske Museum, at maatte afholde en ekstraordinær Udgift paa 1100 Kr. til Anskaffelse af et Projektionsapparat med tilhørende Skærm til Projektion af mikroskopiske Præparater og Lysbilleder deraf til Brug ved Professor anatomis Undervisning af de Studerende i mikroskopisk Anatomi ved de praktiske Øvelser i Anatomisalen, meddelte Ministeriet under 4. Januar 1911, at det maatte nære Betænkelse ved at stille Forslag om en Bevilling til nævnte Formaal paa Finansloven for 1911—12, men derimod vilde tage Sagen under Overvejelse, naar til sin Tid nyt Andragende indsendtes om Bevillingens Optagelse paa Finansloven for 1912—13.

Under 22. Juni 1911 indsendte Professor Hansen derefter et nyt, ligeledes af det lægevidenskabelige Fakultet anbefalet Andragende, hvori han søgte om en Bevilling paa 1200 Kr., deri indbefattet 100 Kr. til Afholdelsen af Udgiften ved Installation af de fornødne elektriske Anlæg m. v., hvilken Udgift ved en Fejltagelse ikke var taget i Betragtning ved Sagens første Indsendelse. Denne Bevilling anbefalede Konsistorium efter at have indhentet Erklæring fra Kvæstor under 22. Juli 1911 til Optagelse paa Finansloven for 1912—13, men den blev ikke optaget.

Med det lægevidenskabelige Fakultets Anbefaling af 27. April 1912 indsendte Professor Hansen derefter et saalydende Andragende af 11. s. M.:

»Som det vil være det høje Ministerium bekendt, er Undervisningen i et af de vigtigste medicinske Hovedfag, Anatomien, i Modsætning til de fleste andre medicinske Fag — med Undtagelse af Fysiologien — stadig overordentlig ugunstigt stillet, dels paa Grund af de ganske forældede og utidsvarende Lokaler, som er altfor smaa i Forhold til de Studerendes store Antal, dels som Følge af utilstrækkeligt Undervisningsmateriel.

Undertegnede Bestyrer af normal-anatomisk Museum har af Grunde, som man ikke har været Herre over, været afskaaret fra tidligere at søge disse Forhold alvorligt forbedrede, hvilket som bekendt først kan ske i fuldt Omfang, naar Anatomien faar et nyt, moderne udstyret Institut, som jo i mange Aar har været planlagt.

For imidlertid allerede nu af Hensyn til de Studerende at skaffe nogen haardt tiltrængt Forbedring tillader undertegnede sig at andrage det høje Ministerium om, at der paa Finanslovsforslaget 1913—14 maa blive søgt til det normal-anatomiske Museum:

- 1) En Sum af 5200 Kr. til Anskaffelse af anatomisk Undervisningsmateriel.
- 2) En Sum af 900 Kr. *aarlig* til Antagelse af forøget Assistance ved Undervisningen af Studenterne.
- 3) En Forhøjelse af *Konto 4. d. til Konservering af Lig* med 650 Kr. *aarlig*, hvilket allerede blev ansøgt sidste Aar*).
- 4) En Forhøjelse af Museets Annuum med 800 Kr. *aarlig*.

Til disse 4 Punkter skal man tillade sig at knytte følgende Bemærkninger:

Ad 1) Summen 5200 Kr. til Anskaffelse af anatomisk Undervisningsmateriel tænker man sig anvendt paa følgende Maade:

- a) 1500 Kr. til Anskaffelse af anatomiske Forelæsningstavler, dels over systematisk Anatomi til Supplering af de forhaandenværende, dels over de for moderne Lægekunst praktisk særlig vigtige anatomiske Regioners Forhold i topografisk Henseende, Tavlerne vil antagelig koste 20 à 30 Kr. pr. Stk.
- b) Til Indkøb af moderne anatomiske Undervisningsmodeller og Afstøbninger, til Dels i forstørret Maalestok, af særlig vanskelige og særlig vigtige anatomiske Forhold, til Brug ved Undervisningen og paa Studiesalen, 2000 Kr. og Skabe hertil, tilsammen 500 Kr., i alt 2500 Kr.
- c) 1200 Kr. til et Projektionsapparat til Makro- og Mikroprojektion, saaledes som det blev ansøgt paa forrige Finanslov 1912—13; jeg tillader mig i saa Henseende at henvise til den tidligere Ansøgning med udførlig Motivering; Anvendelsen af Projektionsapparatet ved Undervisning er jo nu til Dags et almindelig anerkendt og benyttet Middel og findes som bekendt paa alle de nye moderne Auditorier, som er blevet indrettede til den medicinske Undervisning.

Ad 2) En Sum af 900 Kr. *aarlig* til Antagelse af forøget Assistance ved Undervisningen af de Studerende, hvis store Antal længe har gjort en saadan yderligere Assistance ved Undervisningen i Dissektion og Mikroskopi og lign. yderst ønskelig. Museets Undervisningsassistenter's Antal er ikke blevet forøget siden 1898, medens Antallet af Studenter er steget ganske overordentligt, særligt føleligt er dette naturligvis ved alle 1. Dels Fagene ved lægevidenskabelig Embedseksamen, hvorfor den Vejledning, som kan gives hver enkelt Student, til Dels afhænger af det Antal Personer, der kan disponeres over ved Undervisningen. Man tænker særlig paa forøget Anvendelse af ældre medicinske Studenter som Hjelpeassistenter. Slige Pladser er erfaringsmæssigt meget søgte af de Studerende, man kan udvælge de bedst egnede, og under Ledelse af Professoren og Prosektorerne kan de gøre fuldstændig Fyldest ved den elementære Vejledning, som særlig tiltrænges med det forøgede Antal af Elever ved de praktiske Øvelser og Kurser; endeligt er det betydeligt billigere end Anvendelse af medicinske Kandidater.

Ad 3) En Forhøjelse af *Konto 4 d. til Konservering af Lig* med 650 Kr. *aarlig* (fra 1350 Kr. til 2000 Kr.). Man tillader sig i saa Henseende at henvise til den udførlige Motivering, som fandtes i Ansøgning om samme Forhøjelse

*) Se Aarb. 1911—12 S. 647—49.

for Finansaaret 1912—13. Forhøjelsen af Udgifterne til Konservering af Lig er en Følge, dels af den forøgede, haardt tiltrængte Tilgang af Kadavermateriale efter Ikrafttrædelsen af Reglement af 10. Januar 1907 og 28. Maj 1910 om Aflevering af Kadavere til den anatomiske Undervisning, dels af de særdeles forhøjede Priser paa Spiritus, et af de nødvendigste og bedste Konserveringsmidler for Kadavere, hvilket gør Konserveringen af Lig — (der medgaar ca. 25 Potter 14° Spiritus til hvert Kadaver foruden Fyldning af Ligtankene) langt dyrere end tidligere, selv om man til en Del Kadavere anvender andre, mindre fuldkomne Konserveringsmidler. Denne Konto 4. d.'s Købeevne er i Virkeligheden i Øjeblikket knap saa stor som inden Spiritusskattens Forøgelse.

Ad 4) En Forhøjelse af Museets Annum med 800 Kr. aarlig fra 4600 Kr. til 5400 Kr. er i høj Grad ønskelig. Undervisningen i Anatomi har i de senere Aar været i særlig stærk Stigen, dels paa Grund af det stadig større og større Antal Studerende, der vælger Medicin til Studium, hvilket nødvendigvis medfører et større Forbrug ved Øvelser og Kurser, Slid paa Undervisningsmateriel og Anskaffelse af nyt saadant, dels paa Grund af den noget ændrede Undervisningsform, som man stadig har søgt at udvikle og forbedre, idet man har lagt meget stor Vægt paa at gøre den anatomiske Undervisning saa anskuelig og rigt illustreret som muligt, at vejlede samtidig med at vække Interessen for Studiets Genstand og paa denne Maade, i højere Grad end det ved den noget forældede Forelæsningsform og Kollegieskrivning syntes undertegnede muligt, at skaffe en mere aktiv Deltagelse fra de Studerendes Side i Undervisningen, gøre denne mere levende og fremfor alt sørge for, at den enkelte fik saa megen Opfordring til og Lejlighed til som muligt, under de forhaandenværende Forhold, at gøre sig praktisk bekendt, ved Selvsyn, med de anatomiske Forhold i det menneskelige Legeme. Den meget store Deltagelse i Undervisningen, som de Studerende har vist, og den levende Interesse, som i hvert Fald synes at være bleven Følgen af dette ovenomtalte Forsøg paa en Omformning af Undervisningsmetoden efter mere moderne Principer — i Sammenhæng med det mægtige Opsving, som den medicinske Undervisning i det hele har taget — medfører ganske naturligt forøgede Krav til Museets Annum, hvorfor en saadan moderat Forhøjelse — ogsaa under Henblik paa Pengenes forringede Købeevne ved noget stigende Priser — maa ønskes i høj Grad.«

Paa Foranledning af Kvæstor afgav Professor Hansen endvidere i en Skrivelse af 3. Juni 1912 følgende nærmere Redegørelse for Grunden til, at der søgtes 5200 Kr. til Undervisningsmateriel:

»Først skal jeg tillade mig at fremhæve det i og for sig urimelige og i Længden ganske uholdbare i, at de to vigtige Hovedfag til 1. Del af medicinsk Embedseksamen, Anatomi og Fysiologi, som straks faar det store Antal af begyndende Medicinere at undervise, stadig maa drive denne Undervisning i de gamle, indskrænkede, i Forhold til Studenternes Antal altfor smaa Auditorier, i uhygiejniske og i visse Henseender direkte sundhedsfarlige Lokaler. Det virker højst ejendommeligt, at Operationsøvelser paa friske tberkuløse Lig f. Eks. afholdes i Sæsonen daglig om Eftermiddagen i det samme Auditorium, som benyttes til anatomiske og fysiologiske Forelæsninger, medens Vædskerne fra Operationskadaveret drypper ned paa Gulvet eller i en Bakke med Sand og tørrer ind og med Støvet hvirvles op i Luften.

som skal indaandes af Studenter og Lærere; thi det er ganske umuligt at spule Gulvet i Auditoriet, der dog er det bedste Lokale til at holdes rent i det gamle Akademi. De vordende Læger maa unægtelig faa højest ejendommelige Begreber om, at Renlighed, som der tages saa megen Hensyn til ved de øvrige medicinske Fag, udmærket kan undværes i Lokalerne for Anatomi, Fysiologi og operativ Kirurgi, der alle tre drives paa Kirurgisk Akademi. Dernæst vil jeg tillade mig at anføre, at normal-anatomisk Museum ikke ejer nogen af alle de moderne, højt udviklede og kostbare tekniske Undervisningsinstallationer, Projektionsapparater, Epidiaskoper og lignende, hvorved man med Rette har ment det uomgængelig nødvendigt at udstyre Auditorierne og Øvelseslokalerne i Rigshospitalet og dertil knyttede Instituter. Lignende Grunde som de, der har bevirket Indførelsen af disse Nutidens tekniske Indretninger og Forbedringer ved Undervisningen i Fagene til 2. Del af medicinsk Embedseksamen, gælder ligesaa vel fuldt ud for 1. Dels Fagene, deriblandt den anatomiske Undervisning. Den ansøgte Projektionsindretning til 1200 Kr. maa endda nærmest kaldes beskeden.

Angaaende den Sum, der er ansøgt til Forelæsningstavler og til Modeller, skal jeg tillade mig at fremhæve, at slige Forelæsningstavler, der her er paa-tænkt anskaffede, og som maa tegnes af en Kunstner under direkte Ledelse af Professor anatomix, danner et nødvendigt Supplement til den Samling Tegninger, som Museet allerede besidder og som vederlagsfrit er blevet udført af Professor anatomix og Museets Assistenters i Forening. Undervisningens Krav, der i de sidste 8—9 Aar er stadig stigende, lægger nu i den Grad Beslag paa Professorens og Assistenternes Arbejdskraft og Tid, at man ligefrem ikke er i Stand til at udføre dette nødvendige Tegnearbejde selv; hertil kommer, at en Del gamle Tegninger i høj Grad trænger til at erstattes med ny.

Angaaende Anskaffelsen af Modeller og Gipsafstøbninger er det dels Mening at forny den i Aarenes Løb stærkt medtagne, afstødte og delvis ubrugelige Samling af anatomiske Gipsmodeller, der nu findes paa den anatomiske Studiesal til de Studerendes Benyttelse, dels at anskaffe (det kan desværre kun blive et lille Antal) moderne udviklingshistoriske (Menneskefostrets Udvikling) Modeller, udførte i forstørret Maalestok i Voks o. lign. Dette i Udlandet, ogsaa i vore skandinaviske Nabolande, meget skattede og anvendte Modelmateriale giver de Studerende Lejlighed til at tilegne sig Forstaaelsen af ogsaa for Lægen vigtige, men for Begyndere vanskelige Forhold, og det er mit Haab efterhaanden yderligere at kunne supplere Museets Samling hermed.

Kvæstor anbefalede under 6. Juni 1912 de søgte Bevillinger, idet han dog foreslog, at Bevillingen til Undervisningsmateriel deltes saaledes, at der paa Finansloven for 1913—14 kun søgtes 1200 Kr. til et Projektionsapparat og 1000 Kr. som 1ste Del af en paa 4 Aar fordelt samlet Bevilling paa 4000 Kr. til Forbedring af Undervisningsmateriellet. Konsistorium anbefalede ligeledes i Skrivelse af 29. Juni 1912, at Professor Hansens Andragende blev imødekommet, eventuelt saaledes, at den ekstraordinære Bevilling fordeltes paa 4 Aar.

Paa Finansloven for 1913—14 blev imidlertid kun bevilget 800 Kr. til Forhøjelse af Museets Annum (Universitetets Udgiftspost c. 8) og 650 Kr. til Forhøjelse af Udgiftspost d., Særegne Udgifter til det lægevidenskabelige

Fakultet, Underkonto 4., Til konserverende Behandling af Lig, idet Ministeriet kun optog disse 2 Bevillinger paa Finanslovsforslaget, jfr. Rigsdagstidende 1912—13, Till. A. Sp. 1191—92 og 1195—96.

— Da Professor anatomiae efter den ved Reglementerne af 10. Januar 1907 og 28. Maj 1910 hidførte væsentlige Forbedringer af Forholdene med Hensyn til Tilgang af Dissektionsmateriale mente fra 1. Oktober 1912 at kunne lade de medicinske Studenter dissekere $\frac{1}{2}$ Kadaver hver (imod hidtil $\frac{1}{8}$ à $\frac{1}{6}$), rejste han i en Skrivelse af 11. April 1912 Spørgsmaalet om at skaffe større Lokaler til Dissektionsøvelserne, hvad der var nødvendigt ikke alene af Pladshensyn, men ogsaa af hygiejniske Grunde. Som en midlertidig Ordning, indtil tidssvarende Lokaler kunde tilvejebringes for Institutet, søgte han at faa stillet Lokaler i det gamle Frederiks Hospital til Raadighed, eventuelt at faa rejst et Døckersk Telt paa Hospitalets Grund. I Sagen blev afgivet Erklæringer af Kvæstor, Bygningsinspektøren, Etatsraad Teisen og Direktøren for Righospitalet, det lægevidenskabelige Fakultet og Konsistorium, men der opnaaedes intet Resultat.

— I Anledning af, at Ministeriet under 25. April 1913 havde tilstillet Konsistorium til Erklæring en Sag om Genoptagelse af Forhandlingerne om en Tillægsoverenskomst til Fælledeoverenskomsten af 1893, indsendte Konsistorium 21. Maj 1913 til Ministeriet med sin Tilslutning en Skrivelse af 9. s. M. fra det lægevidenskabelige Fakultet, hvori dette under Henvi- sning til, at Opførelsen af ny Instituter for Fysiologi og Anatomi paa det omhandlede Fælledareal vilde være langt at foretrække for disse Instituters Nyopførelse paa det kgl. Frederiks Hospitals og Fødselsstiftelsens Grund, paa det varmeste anbefalede, at de i sin Tid indledede Forhandlinger om en Tillægsoverenskomst genoptoges, og udtalte Ønsket om at blive repræsenteret ved Forhandlingerne, samt meddelte, at det havde designeret Professor Dr. J. C. Bock som sin Repræsentant ved disse.

I Tilslutning til den ovennævnte Skrivelse af 25. April 1913 tilstillede Ministeriet under 26. Maj s. A. Konsistorium et fra Universitetskommissionen til Ministeriet indsendt Forslag om, at der ved Inddragelse af den nedlagte kgl. Fødsels- og Plejestiftelsens Grund skulde skaffes Plads til tidssvarende Lokaler for Universitetets Instituter for Normalanatomi og Fysiologi, tilligemed en derover fra Kommissionen angaaende Frederiks Hospital indhentet Erklæring. Konsistorium indhentede i den Anledning en Erklæring af 9. Juli 1913 fra det lægevidenskabelige Fakultet, som den 23. September s. A. blev tilstillet Ministeriet med Anmodning om, at Universitetskommissionen maatte blive gjort bekendt med den. Fakultetet udtalte sig i denne Erklæring paany for, at de to Instituter anbragtes i Righospitalets umiddelbare Nærhed, dog kun under den Forudsætning, at dette kunde ske, uden at den nødvendige snarlige Gennemførelse af Sagen herved paa nogen Maade forsinkedes; i modsat Fald kunde Fakultetet fuldt ud anbefale, at de omtalte Grunde mellem Amaliegade og Bredgade stilledes til Disposition for de to Instituter.

Om denne Sag vil iøvrigt Meddelelse blive givet i et senere Hefte af Aarbogen.

c. De fire Instituter ved Righospitalet.

Ved Tillægsbevillingsloven for 1912—13 blev Instituternes Annuua for det nævnte Finansaar forhøjet saaledes: Det patologisk-anatomiske Institut

med 600 Kr., det farmakologiske Institut med 800 Kr., Institutet for almindelig Patologi med 260 Kr. og det retsmedicinske Institut med 500 Kr., jfr. Rigsdagstid. 1912—13, Till. B. Sp. 1617—20 samt Aarbog 1909—10 S. 1097—98, 1910—11 S. 217—20 og 1911—12 S. 649, 652, 660.

— Som i Aarbog 1909—10 S. 1090 og 1097 anført blev Instituternes Udgifter til Opvarmning, Belysning, Elektricitet, Rengøring m. v. paa Finansloven for 1910—11 fastsat saaledes som Underkonti 7—10 under Universitetets Udgiftspost d., Særegne Udgifter til det lægevidenskabelige Fakultet:

7. Det patologisk-anatomiske Institut.....	8514 Kr.
8. Det farmakologiske Institut.....	6945 —
9. Institutet for almindelig Patologi.....	6995 —
10. Det retsmedicinske Institut.....	3111 —
	<u>I alt... 25565 Kr.</u>

Heraf udgjorde efter en paa Rigshospitalet foretaget Opgørelse 15335 Kr. Instituternes aarlige Udgift til Refusion til Rigshospitalet for Opvarmning og varmt Vand samt som Bidrag til Udgifterne ved Køleanlæg og Tilsyn med Hospitalets Damp-, Varmtvands- og Køleanlæg. Dette sidstnævnte Beløb blev paa Finansloven for 1913—14 forhøjet med 3411 Kr. 73 Ø. til 18746 Kr. 73 Ø. og samtidig udskilt fra de øvrige Udgifter som en særlig Underkonto med følgende Motivering, se Rigsdagstid. 1912—13, Till. A. Sp. 1195—98:

»For Bestyrerne af de heromhandlede 4 Institutter vil det være af Betydning, at der i Budgettet fastsættes et bestemt Beløb, der er til Raadighed for dem til Afholdelse af de Institutterne udover Refusionen til Rigshospitalet for Opvarmning m. v. paahvilende Udgifter, nemlig Udgifterne til Belysning, Elektricitet, Rengøring o. lign. Som Forholdet hidtil har været, har de nemlig paa Grund af Uvisheden med Hensyn til Refusionen til Rigshospitalet følt sig hemmede i deres Dispositioner med Hensyn til de øvrige under Kontoen henhørende Udgifter. Det maa derfor anses for ønskeligt, at de ovenfor anførte 18746 Kr. 73 Ø. paa Budgettet opføres for sig som et til Afholdelse af Udgifter til Varme m. v. anslaaet Beløb, medens 10230 Kr. fordeles mellem Institutterne som fast Beløb til Afholdelse af de dem i øvrigt paahvilende Udgifter, der henhører under denne Udgiftspost.

Idet man bemærker, at den nedenfor specificerede Fordeling mellem Institutterne af Bevillingerne til de nævnte 2 Klasser og Formaal er foretaget efter Samraad med Rigshospitalet og de paagældende Institutbestyrere, vil Kontoen saaledes efter det foran i Forslag bragte for Finansaaret 1913—14 blive at opstille saaledes:

7. Til Belysning, Elektricitet, Rengøring m. v. ved de lægevidenskabelige Institutter ved Rigshospitalet:	
a. Instituttet for almindelig Patologi.....	2960 Kr. 00 Ø.
b. Farmakologisk Institut.....	2860 — 00 —
c. Patologisk-anatomisk Institut.....	3102 — 75 —
d. Retsmedicinsk Institut.....	1307 — 25 —
	<u>10230 Kr. 00 Ø.</u>

8. Til Varme og varmt Vand ved disse Institutter samt disses Bidrag til Køleanlægget og Tilsyn med Ledninger m. v.:

a. Instituttet for almindelig Patologi (anslaaet)	4470	Kr.	56	Ø.
b. Farmakologisk Institut (anslaaet)	4644	—	02	—
c. Patologisk-anatomisk Institut (anslaaet)	7224	—	12	—
d. Retsmedicinsk Institut (anslaaet)	2408	—	03	—
				<hr/>
	18746	Kr.	73	Ø.

For Finansaaret 1912—13 blev de nævnte Udgiftskonti af Ministeriet tilladt overskredne med 4157 Kr. 52 Ø., hvilken Merudgift skyldtes Stigning af Refusionen til Rigshospitalet.

d. *Det hygiejniske Institut.*

Ved Finansloven for 1913—14 blev Institutets Annuum (Universitetets Udgiftspost c. 16) forhøjet med 600 Kr. til 2100 Kr., jfr. Rigsdagstid. 1912—13, Till. B. Sp. 957—58. Allerede under 21. Juni 1911 søgte Laboratoriets Bestyrer, Docent Dr. Alfr. Erlandsen om Forhøjelse af Institutets Annuum med 2100 Kr. til 3600 Kr., om en aarlig Lønning paa 1200 Kr. til en ikke-videnskabelig Medhjælper samt om Tilladelse til at ændre Institutets Navn til »Universitetets hygiejniske Institut« (i Stedet for »Laboratorium«). Dette Andragende var anbefalet af det lægevidenskabelige Fakultet, Kvæstor (der dog henstillede, om Spørgsmaalet om Ansættelse af en ikke-videnskabelig Medhjælper foreløbig kunde stilles i Bero) og Konsistorium, men blev kun imødekommet for saa vidt angik Tilladelsen til Ændringen af Navnet, jfr. Aarvog 1911—12 S. 655. I et nyt, ligeledes af det lægevidenskabelige Fakultet og Konsistorium anbefalet Andragende af 13. April 1912 gentog Bestyreren derefter sin Ansøgning om Forhøjelse af Annuet og om Lønning til en Medhjælper, men opnaaede som nævnt kun en Annuumsforhøjelse paa 600 Kr. Det sidstnævnte Andragende var saalydende:

»Herved tillader jeg mig for det af mig bestyrede Laboratorium, under ærbødig Henvisning til mine Andragender af 21. Juni 1911 og 8. April 1912, at ansøge det høje Ministerium om:

1) Forhøjelse af det Laboratoriet ved de aarlige Finanslove (Universitetets Konto c. 16) tillagte Beløb, Kr. 1500, til Kr. 3600 aarligt.

2) Bevilling til Ansættelse af en Sekretær (ikke videnskabelig uddannet Medhjælper) ved Laboratoriet, med Lønning og i det hele paa lignende Maade som de tilsvarende Medhjælpere ved andre lægevidenskabelige Institutter.

Som nærmere Begrundelse af ovennævnte Ønsker, der — som det vil ses — er en Gentagelse af de tidligere fremsatte, tillader jeg mig at anføre følgende:

Ad 1. Siden Laboratoriets Overflyttelse til de langt større, i Driften langt dyrere, Lokaler i Ny Vestergade Nr. 11, er det umuligt at drive Laboratoriet med det bevilgede Beløb. Skønt Laboratoriet i det forløbne Aar kun har været i partiel Drift, har jeg dog maattet henvende mig til det høje Ministerium med Begæring om at maatte overskride Bevillingen med ca.

400 Kr. I indeværende Aar, hvori Laboratoriet ved Hjælp af en paa Finansloven tilstaaet Bevilling endelig kan bringes i brugelig Stand, vil Udgifterne nødvendigvis stige yderligere, selv om jeg af yderste Evne tilstræber den største Sparsommelighed. Forholdet vil da i hvert Fald blive det, at jeg næppe tør regne med at kunne gøre fuldt Brug af det istandsatte Laboratorium i den kommende Vinter.

Det maa bemærkes, at Laboratoriet, da det i sin Tid ved Mageskifte med Farmakologisk Studiesamlings Lokaler opgav sin Adkomst til Lokaler i den da nyerehvervede Fakultetsbygning i Fredericiagade, samtidig gik Glip af Andel i Brændsel, Belysning m. m., som de i nævnte Bygning installerede Laboratorier opnaaede ved Siden af deres Aarsbevilling. Udgifter hertil har stadig tynget dette Laboratoriums Budget, og efter Omflytningen hertil er de i Virkeligheden blevet umulige at bære. Vanskeligheden oplyses ved den tidligere nævnte Omstændighed, at det i Lokalerne tidligere drevne Laboratorium til Brændsel, Gas, Elektricitet og Rengøring havde en aarlig Udgift af ca. 1700 Kr. — 200 Kr. mere end *hele* Aarsbevillingen for dette Laboratorium. Saa længe her ikke afholdes egentlige Laboratoriekurser, vil disse Udgifter dog formentlig kunne holdes nede paa 10—1200 Kr. Naar hertil kommer en aarlig Udgift til Biblioteket paa mindst 6—800 Kr., Anskaffelse af Instrumenter, Modeller og andre Undervisningsgenstande samt egentlige Udgifter i Laboratoriedriften, vil det søgte Beløb 3600 Kr. blive ganske nødtorftigt, og vil kun være fyldestgørende, saa længe der ikke ved Laboratoriekurser lægges Beslag paa en betydeligere Del af Bevillingen.

Det anførte vil formentlig forklare, hvorfor jeg ikke formaar at administrere med det bevilgede Beløb. Ligesom jeg umiddelbart efter min Ansættelse paa indtrængende Maade henledede Opmærksomheden paa de yderst vanskelige Forhold, saaledes maa jeg nu efter 1 Aars Erfaring udtale, at Stillingen er ganske uholdbar, og at jeg maa fralægge mig Ansvar for, at Bevillingen til Laboratoriet ogsaa i det kommende Aar vil vise sig saa aldeles utilstrækkelig, at jeg maa henvende mig paany om Tilladelse til Overskridelse.

Ad 2. Som tidligere anført har Ansættelsen af kvindelig — ikke videnskabelig — Medhjælp vist sig i høj Grad formaalstjenlig ved Laboratorier her og i Udlandet. Der er paa hygiejnisk Laboratorium megen Trang til en saadan Medhjælper. Det betydelige Kontorarbejde, Bibliotekets og Arkivets Ordning, Tilsyn med Instrumenter og Lokalernes Renholdelse m. m. lægger Beslag paa megen Arbejdskraft, foruden det kemiske og bakteriologiske Routinearbejde, der ikke kan udføres af Assistent og Laboratorietjener. Bestyreren føler allerede nu i høj Grad Savnet af tilstrækkelig Medhjælp, og da en Omordning af den hygiejniske Undervisning for medicinske Studerende formentlig er forestaaende, maa jeg indtrængende anmode om, at den søgte Begunstigelse, der allerede er blevet de fleste ligestillede Institutioner til Del, nu ogsaa bliver tilstaaet Universitetets hygiejniske Laboratorium.

— Under 8. Maj 1913 bifaldt Ministeriet, at Annuet for 1912—13 overskredes med indtil 400 Kr. mod fornøden regnskabsmæssig Forklaring.

e. Ansættelse af en klinisk Assistent under Docenturet i Børnesygdomme.

Paa Finansloven for 1913—14 blev under Universitetets Udgiftspost a. 4. bevilget 1200 Kr. som aarlig Lønning til en klinisk Assistent under Docenturet i Børnesygdomme, jfr. Rigsdagstid. 1912—13, Till. B. Sp. 955—56. Bevillingen blev givet efter et af det lægevidenskabelige Fakultet, Kvæstor og Konsistorium anbefalet Andragende af 11. Maj 1911 (fornyet i April 1912), hvori Overlægen ved Rigshospitalets Børneafdeling, Docent, Dr. C. E. Bloch udtalte følgende:

»Undertegnede tillader sig herved at ansøge det høje Ministerium om, at der paa den kommende Finanslov maa blive optaget en Bevilling paa 1200 Kr. aarlig til en klinisk Assistent under Docenturet i Børnesygdomme.

Da jeg i sin Tid mente, det var tilstrækkeligt, at der blev tildelt Rigshospitalets Afdeling for Børnesygdomme kun een fast Assistent (Reserve-lægen) og 3 6-Mdrs. Kandidater, var det i den Tro, at der vilde blive knyttet en klinisk Assistent til Docenturet, paa lignende Maade som det er Tilfældet ved de andre kliniske Lærerpladser.

At dømme efter den meget betydelige Tilgang, Polikliniken for Børnesygdomme har haft i den korte Tid, den har været aaben (i de første ca. 7 Maaneder 1453 ny Patienter, med 3870 Konsultationer) vil Arbejdet for den ene faste Assistent, Reserve-lægen, blive saa betydeligt, at han ikke vil faa Tid til at hjælpe med ved det videnskabelige Laboratoriearbejde eller ved Undervisningen; Ansættelsen af en klinisk Assistent bliver derved yderligere nødvendig.

f. Andre Sager.

Ved Skrivelse af 26. Maj 1913 bifaldt Ministeriet, at det under Udgiftspost d., Særegne Udgifter til det lægevidenskabelige Fakultet, Underkonto 1., Til ordinære Udgifter, for 1912—13 bevilgede Beløb, 7000 Kr., overskredes med 548 Kr. 47 Ø. mod fornøden Forklaring i Regnskabsoversigten. Overskridelsen hidrørte fra Stigning af Udgifterne til Brændsel, Gas og Elektricitet som Følge af den stærkt tiltagende Benyttelse af Lokalerne.

6. Det filologisk-historiske Laboratorium.

Aarsberetning 1912—13.

(Professor, Dr. *J. L. Heiberg*).

Laboratoriets Lærerraad har bestaaet af Professorerne Steenstrup, Erslev, Høffding, Thomsen, Paludan, Jespersen, Nyrop, Heiberg, Jónsson, D. Andersen, Dahlerup, Wilkens, Drachmann, V. Andersen, Olrik, samt Docenterne Sandfeld Jensen, Sarauw, Gudmundsson, Grønbech. Som Forstander fungerede Professor Heiberg.

Om Virksomheden kan meddeles følgende: I Efteraarshalvaaret 1912 holdt 11 Lærere 16 Øvelsesrækker med 26 Timer ugentlig, desuden Privatdocent, Dr. phil. Ellen Jørgensen 1 Række med 2 Timer ugentlig; i Foraars-

halvaaret 1913 holdt 12 Lærere 13 Øvelsesrækker med 20 Timer ugentlig, desuden Privatdocent, Dr. phil. Ellen Jørgensen 1 Række med 1 Time ugentlig.

Til Laboratoriet havde (ved Aarets Slutning) 267 Studerende Adgang (mod 1911—12: 347; den betydelige Nedgang skyldes Nøgleskifte Nytaar 1913, hvorved et større Antal Indehavere af den gamle Nøgle, der ikke længere havde Adkomst til at have Nøgle, afleverede den gamle uden at faa den nye Nøgle i Stedet). Laboratoriet har været aabent i 237 Dage. Den i Læsesalen fremlagte Navneprotokol udviser et samlet Antal Besøgende af 9312; i de Maaneder, da der holdtes Øvelser, blev Læsesalen benyttet af c. 54 Studerende daglig.

Allerede i Sommeren 1910 havde det vist sig nødvendigt, da de 29 Reolfag i Læsesalen ikke længere afgav tilstrækkelig Bogplads, at opstille en trefags Reol i Øvelsessalen; i Sommeren 1912 maatte atter en trefags Reol opstilles i Salen. Dette Forhold medførte stadig Vanskeligheder med Hensyn til Adgangen til de i Øvelsessalen opstillede Bøger, naar der holdtes Øvelser, og da Antallet af Øvelsesrækker i Efteraaret 1912 var steget betydeligt efter flere Aars Tilbagegang, samtidig med, at en større Del af Bøgerne, den klassiske Afdeling, var flyttet ind i Salen, vedtog Lærerraadet for at raade Bod paa de Ulemper, som medførtes af Øvelsessalens Anvendelse til Bog- og Læsesal, i et Møde den 28. Februar 1913 som Supplement til de i Aarb. 1896—97, S. 552, aftrykte Ordensregler for Laboratoriet følgende

Bestemmelser for Benyttelsen af Øvelsessalen.

1. I de Timer, da Øvelser holdes, skal det i Almindelighed være tilladt at hente og stille Bøger paa Plads, naar det kan ske uden Forstyrrelse; længere Ophold ad Gangen er ikke tilladt.
2. I de Timer, da Salen ikke benyttes til Øvelser, gælder i Almindelighed de for Benyttelsen af Læsesalen i Ordensreglerne givne Bestemmelser; saaledes indskærpes det, at ogsaa de læsende i Øvelsessalen skal indføre deres Navne i Protokollen. Dog skal det være tilladt de besøgende at læse sammen, naar det kan ske uden Forstyrrelse for andre besøgende. *Egentlig Manuduktion er forbudt.* Fortæring af medbragt Mad henvises til Entreen og Universitetets Frokoststue.

Laboratoriet har i Aarets Løb modtaget Boggaver fra følgende Institutioner: Universitetet, Universitetsbiblioteket, Professorernes Læseindretning, Det kongelige Bibliotek, Statens statistiske Bureau, Det kgl. danske Videnskabernes Selskab, Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog, Kommissionen for det arnamagnæanske Legat, Det islandske literære Selskab, Den danske historiske Forening, Svenska Fornskrift-Sällskapet, Redaktionen af Nordisk Tidsskrift for Filologi, Selskabet til historiske Kildeskrifters Oversættelse, Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie, Dansk Ingeniørforening, G. E. C. Gads Boghandel, og fra følgende enkelte Personer: Professorerne Steenstrup, Erslev, Høffding, Thomsen, Jespersen, Nyrop, Heiberg, Fridericia, Buhl, Docenterne Siesbye og Sarauw, Ingeniør A. Busck, Underbibliotekar V. J. v. Holstein Rathlou, Aarhus, Cand. mag. Gunnar Knudsen, Overbibliotekar, Dr. phil. S. Larsen, Arkiv-

sekretær L. Laursen, Professor, Dr. phil. & theol. Edv. Lehmann, Berlin, Dr. phil. H. Ræder, Dr. phil. G. Schütte, Cand. jur. C. W. Westrup, Professor em. Dr. phil. H. G. Zeuthen.

I Aarets Løb er Bogsamlingen forøget med 569 Bind, deraf 204 nye Værker, fordelte paa Afdelingerne saaledes:

Fælles.....	4 Værker,	26 Bind.
Nordisk.....	28 —	72 —
Tysk.....	8 —	18 —
Engelsk.....	38 —	90 —
Romansk.....	45 —	172 —
Klassisk.....	12 —	33 —
Sprog, Alm. og sammenlignende.....	1 —	14 —
Historie.....	18 —	66 —
Religionshistorie.....	39 —	53 —
Filosofi.....	13 —	25 —
Summa....	206 Værker,	569 Bind.

Til Anskaffelse af religionshistoriske Værker har den aarlige Bevilling, 3500 Kr., ekstraordinært i Finansaaret 1912—13 været forhøjet med 500 Kr.; den samlede Bevilling paa 4000 Kr. er anvendt saaledes:

A. Assistance, Rengøring m. m.....	1047 Kr. 00 Ø.
B. Papir, Porto, Inventar m. m.....	367 — 24 —
C. Bogindkøb.....	1678 — 01 —
D. Indbinding.....	907 — 75 —
Summa....	4000 Kr. 00 Ø.

7. Det psykofysiske Laboratorium.

(Jfr. Aarbog 1909—10, S. 1063).

Paa Finansloven for 1913—14 blev der under Universitetets Udgiftspost a. 4. bevilget 1200 Kr. som aarlig Lønning til en Assistent ved Laboratoriet, jfr. Rigsdagstid. 1912—13, Till. B. Sp. 317—18. Bevillingen blev givet efter et af det filosofiske Fakultet under 24. April 1912, Kvæstor under 9. Maj og Konsistorium under 30. Juni anbefalet Andragende af 12. April s. A. fra Bestyreren, Professor, Dr. Alfr. Lehmann. Andragendet var saalydende:

»Undertegnede Bestyrer af Universitetets psykofysiske Laboratorium, Professor, Dr. Alfr. Lehmann, tillader sig herved allerærbødigst at andrage det høje Ministerium om at søge bevilget 1200 Kr. aarlig til Lønning af en Assistent ved Laboratoriet.

Til Begrundelse af dette Andragende skal jeg tillade mig at anføre følgende:

Skønt de Pengemidler, der hidtil har staaet til Laboratoriets Raadighed, har været stærkt begrænsede, er det dog i de siden Laboratoriets Oprettelse forløbne 26 Aar lykkedes mig at tilvejebringe en ret omfattende Instrument-samling, hvortil iøvrigt dels Carlsbergfondet, dels forskellige private har

ydet væsentlige Bidrag. Men Vanskeligheden ved at holde Samlingen i Orden vokser naturligvis med dens Omfang, og denne Vanskelighed er særlig stor, fordi Laboratoriets Lokaler er beliggende i to forskellige Bygninger, nemlig dels paa 1. Sal i Mellembygningen og dels paa 2. Sal i Forhuset i Studiestræde Nr. 6. Da Samlingen nu er saa omfattende, at det er muligt at demonstrere de væsentligste psykofysiske Forsøg, maa der stadig til Forelæsningerne bringes Instrumenter fra det ene Sted til det andet og tilbage igen efter Benyttelsen. Dette Arbejde kræver ikke blot en hel Del Tid, men overstiger ikke sjældent mine fysiske Kræfter, saa at jeg nødvendigvis maa have Bistand.

Desuden har de omtalte Pladsforhold til Følge, at Tilsynet ved Laboratorieøvelserne bliver yderst besværligt, idet jeg, naar flere Hold arbejder samtidig, maa vandre frem og tilbage mellem de to Afdelinger. Kun en videnskabelig uddannet Assistent, som kan overtage Tilsynet det ene Sted, vil kunne afhjælpe denne Ulempe.

Hertil kommer yderligere, at Bearbejdelsen af Forsøgsmaterialet, Udmaalingen af de grafisk registrerede Fænomener og Beregninger af forskellig Art, ikke blot kræver megen Tid, men ogsaa jævnligen er saa anstrengende for Øjnene, at jeg nu i min mere fremrykkede Alder har vanskelig ved at udføre det tilfredsstillende. Den Art Arbejde bør overlades til en yngre Mand, for hvem det kan være en gavnligen Øvelse, medens det for mig kun er Spild af Tid, der kunde anvendes bedre. Jeg haaber derfor, at det høje Ministerium vil søge den ønskede Bevilling til en Assistent, der vil være af stor Betydning for Undervisningen og det videnskabelige Arbejde i Laboratoriet.«

Som Assistent ved Laboratoriet ansatte Konsistorium under 29. April 1913 efter Bestyrerens Indstilling Kommunalærer, Cand. mag. R. H. Pedersen fra 1. s. M. at regne.

8. Den botaniske Have.

a. Aarsberetning 1913.

(Direktør, Professor C. Raunkiær).

A. Haven i snævrere Forstand.

(Botanisk Gartner Axel Lange).

1. *Frilandsanlægget*. Kvarterer og Busketter er gravede og renholdte som sædvanlig. I Efteraaret er alle Planterne i Staudekvarteret opgravede, Arealet er gødet og gravet, Bedene er afsatte med samme Afstand som forhen, og Planterne er plantede paany; samtidig er de i de senere Aar ny tilkomne Planter, som hidtil har staaet paa Reservebede, skudt ind paa deres Pladser. Den øverste Række Sten af det Stengærde, der afgrænser Dansk Kvarter mod Syd, er bortfjernet og paa den Rabat ovenfor Stengærdet, hvor der før stod Rubus, er der nu saaet Græs; denne Græsrabat er afgrænset mod Gangen ved lave Egestolper forbundne med galvaniseret Baandjærn, og ved Stolperne er plantet Rosen Dorothy Perkins. Rubus-Samlingen er flyttet op paa Observatoriehøjen. Gangen, som løber op over Observatorie-

bakken i Nordsiden af denne, er bleven makadamiseret, og der er sat Rendesten langs den ene Side. Ialt er sat 77 Meter Rendesten og makadamiseret 110 □ Meter Gang.

Da Jorden i en Del af Forsøgshaven og en Del af Enaarigt Kvarter paa Grund af megen Fugtighed først sent paa Foraaret kunde blive bekvem, er der i Aar nedlagt Drænrør i denne Del af Haven. Der er i Forsøgshaven nedlagt 4 Linier, som samlede i en Hovedlinie munder ud i Kloakbrønden ved Stakittet til Forsøgshaven. I Enaarigt Kvarter er nedlagt 2 Linier, den ene med Udspring ved Vandmaalerbrønden, der ofte om Vinteren har været halvfyldt med Vand, begge disse Linier munder ligeledes ud i Kloakbrønden. Den samlede Længde af nedlagte Drænrør udgør c. 115 Meter. Endvidere er der nedlagt Drænledninger nedenfor (langs med) Staudegruppen paa Museumsplænen og en Ledning nedenfor Lindebuskettet, begge med Afløb til Søen. Her er ialt lagt c. 40 Meter Rør. »Mosen« ved Dansk Stenhøj er omplantet. Mosehullerne er bleven udvidede og uddybede. Stenhøjen ved Foden af Observatoriebakken er i sin nordre Del bleven udvidet, det øverste Jordlag er bortgravet, der er lagt et Drænlag af Skærver, og ny Jord bestaaende af en Blanding af Mose- og Lyngjord samt Sand er bleven paaført. Til Beplantning af denne ny Del af Stenpartiet er hovedsagelig anvendt Lyngarter, Daphne-Arter og nogle sjældnere Naaletræer. Søbredden er flere Steder bleven udbedret, hertil er ialt anvendt 10 Arbejdsdage.

For at holde Søen i den rette Vandstandshøjde har Pumpen været benyttet 84 Gange i 556 Timer, hvorfor der særligt i dette Øjemed maatte fyres under Kedlerne i 352 Timer. Vandforbruget i Haven var fra September 1912—September 1913: 8.420 m³: det stipulerede afgiftsfri Kvantum 9.200 m³ (= 70.000 Tdr.) blev saaledes ikke overskredet.

2. *Sorø Arboret.* I Planteskolen er der renholdt som sædvanligt. Ligeledes er der rensset omkring flere af de svagere af Planterne i Arboretet og der er fældet enkelte af Skovens Træer og kappet Grene af andre for at give Lys og Luft til Arboretets Planter. Fra Botanisk Have er der sendt til Sorø 47 Eksemplarer af *Betula* i 6 Arter, hvilke er plantede i Hundekildehave og 10 Arter af forskellige Slægter — 77 Individuer — hvilke er udplantede i den til Arboret udlagte Del af Feldskov. Endelig er der flyttet fra Planteskolen i Botanisk Have til Planteskolen i Feldskov 7 Plantearter med ialt 56 Eksemplarer.

3. *Væksthusene.* Planterne er omplantede og renholdte som sædvanlig, 16 Planter er omplantede i Ballier og firkantede Kasser. I Aaret 1913 var 97 Arter og Varieteter af Væksthus-Orchideer i Blomst.

Hovedreparationen paa Væksthusene. Paa Grund af, at der var hængaet saa lang Tid, siden den sidste Hovedstandsættelse havde fundet Sted (7 Aar), var Husene meget medtagne, saa at Reparationen tog lang Tid og blev betydelig kostbarere end beregnet. Selv om man uden at frygte, at Husene skal falde sammen, kan vente et saa langt Spand af Tid, inden man skrider til en grundig Istandsættelse, er det af Hensyn til Husenes Beboere: Planterne, i høj Grad at fraraade. Det dobbelte Glasdække er allerede faa Aar efter en Istandsættelse ret smudsigt og er efter 6—7 Aars Forløb dækket med et saa tæt Lag Snavs, at Planterne absolut maa lide af Mangel paa Lys. (En Vaskning af Vinduerne til andre Tider vilde kræve en kostbar Opstilling af Stilladser og store Udgifter til de Arbejdere, som skulde besørge Vaskningen).

Men ved den langvarige Reparation af Husene lider Planterne ogsaa meget, fordi Glasdækket saa er fjærnet i lange Tider, og Planterne derved udsættes for Blæst, Slud og Nattekulde.

Det var den øverste Væksthusrække, Husene 1, 2, 3, 4, og 5, som i Aar var underkastet en Istandsættelse. Alle Vinduesrammer, baade lodretstaaende og skraatliggende har været nedtagne, de er bleven grundig vaskede, Rammetræet er efterset og fornyet, hvor det var nødvendigt, den gamle løse Kit er bortskrabet, og Ruderne er paany kittede, ligesom nyt Glas er indsat, hvor det var nødvendigt, endelig er Sprosser og Rammetræ malede (2 Strygninger). En Del af Glasdækket, der fra gammel Tid var lagt med de sammenstødende Glasrande i Bly, er lagt om, saaledes at Ruderne nu ligger med Overlæg. Denne Ændring er udført ved det ydre Glaslag paa øvre Del af Hus Nr. 2 og 4 og paa den nedre Del af Hus Nr. 3. Alle Spær er eftersete og rensede eller vaskede, hvor dette var gørligt, de daarligste er erstattede med ny, medens andre er reparerede ved Tillaskning af ny Dele. Ialt er opsat af ny Spær: i Nr. 1: 8 Stk., i Nr. 2: 16 Stk. med 5 Løsholter, i Nr. 3: 91 Stk. med 32 Løsholter, i Nr. 4: 32 Stk. med 20 Løsholter og i Nr. 5: 16 Stk. med 16 Løsholter. Luftgivningsapparaterne i Nr. 2 og 4 i den nedre Etage af Glastaget, hvilke enten virkede meget slet eller var ganske ubrugelige, er forsynede med ny Mekanisme; i Nr. 4 er Luftgivningskassen i Rygningen repareret med 36 Meter $2\frac{1}{2} \times 6$ smigstroget Planke skaaret ned mellem Spærene til det udvendige Dækbrædt at hvile paa, og 18 trekantede Plankelister er paasat mellem Spærene til Rammerne at støde imod. Alle de øvrige Luftklapper og Topventiler er eftersete og smurte. I Palmehuset er Dørpartiet mod Terrassen forandret og repareret, en ny Gesims er paasat; det indvendige Vindfang er borttaget og i Stedet er anbragt en indvendig Dør. Derved er vundet lidt Plads i Huset, idet der indenfor Døren er anbragt løse Hylder, der kan fjærnes, hvis Døren, som under normale Forhold er aflaaaset, skal benyttes til Passage.

Alle Tagrender og Nedløbsrender har været underkastede et grundigt Eftersyn, ligeledes er Zinken paa flere af Vinduesrammerne bleven fornyet. Ved flere af de lodrette Jærndragere i Palmehusets Façade var Fodstykkerne saa fortærede af Rust, at 24 ny Stykker maatte tillaskes. Dampprøene i Kanalen i Nr. 4 og Dampør i Nr. 9 er reparerede. Alle Haner og Ventiler i Husene er slebne, 12 Stk. ny $\frac{1}{2}$ " Ventiler er paasatte. I Fyrkælderens er alle Haner og Ventiler bleven slebne, ligeledes er Maskinen og Pumperne eftersete og reparerede. Hylder og Borde i alle 5 Afdelinger i øverste Væksthusrække er eftersete og reparerede, hvor det var nødvendigt. Alt Træværk og Jærnstativer i og paa Husene er malet 2 Gange.

I Potteskuret bagved Palmehuset er der hugget Hul i Muren og en Karm og Dør er anbragt saaledes, at man udefra kan faa direkte Adgang til Potteskuret.

4. *Bygningerne.* I Medhjælperboligen er der lagt nyt Gulv i 1ste Undergartners Køkken, der er lagt ny Zinkplade og Komfuret er omstillet; i 2den Undergartners Bolig er nogle Vægge, som var revnede, reparerede. I et af de smaa Værelser paa 1ste Sal i Gartnerboligen er anbragt et større Loftsvindue med ny Lyskasse i tilsvarende Størrelse; Lofterne i Kontorerne er hvidtede og Gulvene er ferniserede. I Museet er Varmeapparatet i Nr. 18 forøget med 1 Element og i Nr. 10 med 5 ny Elementer; en Haandvask er

anbragt i Nr. 6; Hovedtrappen fra Stuen til 1ste Sal og Trappen til Loftet samt Gulvet i Nr. 24 er ferniserede. Trappen ved Hovedindgangen op til Biblioteket er malet. I Laboratoriet er der i Loftsværelserne, som hører til de to Professorers Lejligheder, indlagt 6 Stk. Lyskasser med ny store Loftsvinduer; en Dør er tilforskallet, og et Gulv repareret. Hovedtrappen er ferniseret og 2 Lofter er hvidtede.

Tagrender og Nedløbsrender paa alle Bygninger er eftersete og reparerede.

Til Ly for Opsynsmanden, som er posteret ved Gothersgadeaagen, er den ene Halvdel af Loggiaen ved Portnerboligen bleven omdannet til et net lille Opholdsrum bygget op af to Lag Brædder beklædt med Isoleringsspap paa de modstaaende Flader. Huset er dækket med Tagpap, Gulvet er beklædt med Brædder; i den Side, der vender ud mod Indgangsporten, er anbragt et lille Vindue. Huset er oliemalet udvendigt og indvendigt.

5. *Frø- og Plantebytningen.* Fra 90 botaniske Haver og fra 11 Private er modtaget 2.907 Portioner Frø og fra 26 botaniske Haver, fra 54 Private samt ved Køb er erhvervet 458 Eksemplarer af levende Planter og Stiklinger. Blandt Giverne kan nævnes: Etatsraad Aabye, Cand. jur. Svend Andersen, Dr. G. Borries, Grosserer Chr. Erichsen, Adjunkt Ferdinand, Gartner Haar (Gisselfeld), Cand. polyt. Hirschfeldt Hansen, Frøhandler H. Hansen, Cand. pharm. Jac. Hartz, Kgl. danske Haveselskab, Grosserer N. W. Larsen, Mag. art. Lorenzen, Havnebygmester Møller, J. P. Pedersen (Chicago), Læge C. G. Pontoppidan, Kunstmaler J. Th. Skovgaard (Frø fra Java), Gartner Joh. Steenberg, Professor Warming, endvidere fra følgende ved Institutionen ansatte Personer: Dr. Børgesen, Gartner Hultkvist, Bot. Gartner Lange, Dr. Ostenfeld, Dr. O. Paulsen, Mag. sc. H. E. Petersen, Professor Raunkiær, Dr. Kolderup Rosenvinge og Undergartner Ulleriks.

Fra Haven er afgivet til 89 botaniske Haver og 57 Institutioner, Skoler og Havevenner 8.949 Portioner Frø og til botaniske Haver og private Institutioner o. l. 2.263 levende Planter og Stiklinger. Foruden de levende Plantedele, de til Institutionen knyttede Videnskabsmænd har benyttet i Aarets Løb, har Haven afgivet Undersøgelsesmateriale til Forskere i Ind- og Udland; her kan saaledes nævnes: Til Botanisk Have i Göttingen er sendt Rødder af 11 forskellige Cycadeer; til Professor Hieronymus i Berlin er sendt friske Blade, samt Blomstestøv af Cycadeer, og til Professor Lidforss er sendt afskaarne Dele af Proteaceer. Endelig har Mag. sc. Frk. J. Hempel modtaget til Forsøg 53 levende succulente Planter. Til Selskabet for Stuekulturs 10-aarige Bestaaen skænkede Haven nogle Planter til Tombola-gevinster og udstillede tillige nogle faa insektædende Planter.

Foruden til Universitetslærernes Forelæsninger og Eksaminer samt til den farmaceutiske Lærestalts Undervisning i Botanik er der (c. 180 Rekvisitioner) af afskaarne Blomster afgivet 1.084 Portioner. Disse fordeler sig saaledes: Latin- og Realskoler 250 Portioner, Pigeskoler 219 Portioner, Kommuneskoler 205 Portioner, Kursus 198 Portioner, Manuduktører 89 Portioner, Lærerhøjskolen 78 Portioner og Lærereksamen i Provinsen 45 Portioner.

Endvidere har Haven leveret Blomster og andre Plantedele til den ved det Bülowske Legat opretholdt Undervisning i Tegning; ligeledes har Tegnemateriale været afgivet til det tekniske Selskabs Skole.

6. *Forsøgshaven.* Denne har været benyttet af Professor C. Raun-

kiær, Professor W. Johannsen, Dr. phil. C. H. Ostenfeld, Dr. phil. O. Paulsen, Mag. sc. H. E. Petersen, Mag. sc. Ferdinandsen.

7. Der er udstedt 31 Kort til Manuduktører, tildels med Adgang til Væksthuse, Stenhøje og Mosen.

Adgangskort til at male eller fotografere i Haven er meddelt 25 Personer.

Adgangskort til Haven er af Bibliotekaren udstedt til 48 ministerielle og Universitetets Embedsmænd, 9 Botanikere, 40 Studd. mag., 68 Studd. og Eksam. pharm., 10 Lærere og Lærerinder, 117 Seminarieelever, 7 Landbohøjskoleelever, 29 Elever ved Statens Lærerkursus.

8. *Plantebestemmelsesarbejdet i 1913.* I det forløbne Aar er der foretaget c. 560 Plantebestemmelser. Da Plantebestemmeren Dr. O. Paulsen var fraværende med Orlov fra Begyndelsen af Maj til Slutningen af Juni (paa Færøerne) og atter fra Begyndelsen af Juli til Slutningen af Oktober (i Nordamerika), har i hans Sted Mag. sc. C. Christensen bestemt største Delen af Planterne (c. 300). Af de øvrige har botanisk Gartner A. Lange og Paulsen bestemt omtrent lige mange. Staudekvarteret er blevet delvis revideret een Gang, og Dr. C. H. Ostenfeld har een Gang gennemgaaet det danske Kvarter.

9. *Forskelligt.* Dr. phil. Direktør Brygger Jacobsen har ladet opstille en Afstøbning af »Artemis fra Versailles«. Statuen er anbragt under Birke træerne.

B. M u s e e t.

(Museumsinspektør, Dr. phil. C. Hansen Ostenfeld).

1. *Bestemmelses- og Konservatorarbejder.* a. Herbarierne. *Bestemmelsesarbejder:* Museumsinspektøren har bestemt eller revideret en hel Del danske Planter indsendte til den topografisk botaniske Undersøgelse, endvidere mindre Samlinger af islandske og skotske Planter. Assistent C. Ferdinandsen har bestemt adskillige indsendte Svampe. Bestemmelsesarbejder er endvidere foretaget af Docent Dr. L. Kolderup Rosenvinge (danske Havalger), Bibliotekar Dr. F. Børgesen (vestindiske Havalger), Mag. sc. C. Christensen (Bregner), Cand. pharm. A. Hesselbo (Mosser), Mag. sc. Ø. Winge (Svampe). (For udenlandske Botanikeres Arbejder ved vore Samlinger, se Afsnittet: »Benyttelse af Samlingerne«).

Konservatorarbejder. 1. Dansk Herbarium. Indordning af nyt Materiale, især i Karplantesamlingen. 2. Arktisk Herbarium. Ordningen af Mosherbariet tilendebragt ved Cand. Hesselbo. 3. Generalherbariet. Indordning af nyt Materiale ved Mag. sc. C. Ferdinandsen. Ordning af tilbagekomne Laan af Samlingerne, bl. a. har Museumsassistenten ordnet tropisk-amerikanske Græsser. — Der er i Aarets Løb opklæbet (efter Forgiftning med Sublimatopløsning) 5196 Ark med Karplanter.

b. Tør- og Spritsamlingen. En betydelig Mængde nyt Materiale er indordnet. En Del ældre Materiale er blevet forsynet med nye Etiketter. Arktisk Spritmateriale af nogle Plantefamilier gennemgaaet til Benyttelse til anatomiske Studier.

c. Nyttesamlingen. Nyt Materiale indordnet. Der er i Aarets Løb foretaget forskellige Undersøgelser i Anledning af Forespørgsler fra Autoritetens eller Privatpersoners Side angaaende Prøver af Nytteplanter o. lign.

1*. *Bestemmelses- og Ordningsarbejder for den i 1909 bevildgede 5-aarige*

Sum til Oparbejdelse af Museets Samlinger. Museumsassistenten Dr. phil. Ove Paulsen har anvendt Hovedparten af sin Arbejdstid paa Bestemmelse dels af de Liebmann-Ørstedeske meksikanske Samlinger, dels af vore dansk-vestindiske Samlinger. Af de førstnævnte har han bestemt Familierne Euphorbiaceæ og Urticaceæ og dermed foreløbig afsluttet dette Arbejde. Af de dansk-vestindiske Samlinger har han bestemt følgende Familier: Piperaceæ, Ulmaceæ, Urticaceæ, Moraceæ, Olacaceæ.

Assistent Mag. sc. Ferdinandsen har ordnet Dubletter fra dansk Herbarium og endvidere fortsat Bestemmelsen af dansk-vestindiske Svampe.

Dr. phil. O. Galløe har fortsat den paabegyndte Ordning af Generalherbariets Likener, og Mag. sc. C. Christensen har indordnet nyt Materiale i Pteridofytsamlingen.

2. *Benyttelsen af Museets Samlinger.* Følgende Botanikere har i 1913 modtaget Planter til Laans (de med * mærkede Planter er allerede tilbagesendte): H. H. Bartlett, Washington (*Originalmateriale af *Oenothera gauroides* Hornem.); A. Bennett, Croydon (*Originalmateriale af *Potamogeton pamicus* Baagøe); C. Christensen, Kbhvn. (*div. amerikanske Dryopteris); I. Hagen, Trondhjem (arktiske Oligotrichum); O. Hagerup, Kbhvn. (Linnæa); C. Jensen, Hvalsø (**Madotheca platyphylla* fra Danmark); C. Lindman, Stockholm (**Sagina scotica*); W. Maxon, Washington (tropiske Lycopodium, mest amerikanske); S. Murbeck, Lund (*forskellige *Alchimilla* og *Potentilla*, **Rumex palustris*); Carsten Olsen, Kbhvn. (*Cornus suecica* og *C. canadensis*); F. Pax, Breslau (Euphorbiaceæ-Merculialinæ); H. E. Petersen, Kbhvn. (*Anthriscus*); O. G. Petersen, Kbhvn. (*forskellige *Larix*); W. Rothe, Berlin (*Verlotia* fra Syd Amerika); A. K. Schindler, Posen (Desmodinæ; **Alysicarpus* og *Uraria*); C. Schroeter, Zürich (danske *Betulæ*); O. Stapf, Kew (*Forskål's *Ficus*); I. Urban, Berlin (*amerik. *Psychotria*).

Ældre Laan er i 1913 tilbagesendt af følgende Botanikere og Instituter: Berliner Museet (forsk. centralamerik. *Zygophyllaceæ*); R. Hamet, Paris (Hovedmassen af vore *Crassulaceæ*); C. E. Moss, Cambridge (nogle danske *Salices*); Hj. Möller, Falun (*Leskeaceæ*); M. P. Porsild, Disko (nogle *Antennariæ*); C. E. Salmon, Reigate (nogle *Statice*); C. Sauvageau, Bordeaux (*Stypocaulon* og *Cladostephus*); C. Skottsberg, Upsala (*Myzodendraceæ*); van Tieghem, Paris (*Loranthaceæ*).

Ældre Laan udestaar hos følgende: O. Beccari, Firenze (nogle *Palmæ*); R. Benedict, New York (*Vittarieæ*); I. Borodin, Petrograd (nordiske *Lycopodium*); J. Briquet, Génève (div. amerik. *Labiataæ*); Bitter, Bremen (*Solanum*); Dahlstedt, Stockholm (forsk. *Hieracium* og *Taraxacum*); U. Dammer, Berlin (nogle meksikan. *Solanaceæ*); O. Drude, Dresden (amerik. *Ericineæ*); F. Fedde, Berlin (nogle *Papaveraceæ*); Goethart, Leiden (*Vellosiæ*); W. Heering, Hamburg (nogle *Baccharis*); R. Hamet, Paris (Forskål's *Crassulaceæ*); Kew Herbarium (Schmidt's Siam-Samling); F. Kränzlin, Berlin (*Cyrtandreæ* og *Gesneraceæ*); P. Kuckuck, Helgoland (nogle spritlagte arkt. Alger); G. Küenthal (Liebmann'ske *Cyperaceæ*); H. Lindberg, Helsingfors (*Potamogeton*-Arter); C. Lindman, Stockholm (*Poa pratensis*); A. Mentz, Viborg (nogle arkt. *Salices*); F. Niedenzu, Braunsberg (nogle *Malpighiaceæ*); A. Pascher, Prag (*Hyoscyamus*, *Scopolia*); H. E. Petersen, Kbhvn. (forsk. spritlagte *Araliaceæ* og *Umbelliferæ*); V. A. Poulsen, Kbhvn. (diverse Planter); L. Radlkofer, München (forsk. *Sapindaceæ*); B. L. Robinson, Cambridge,

Mass. (centralamerik. Compositæ); L. Rose, Washington (Liebmann's Umbelliferæ, Cactaceæ o. fl.); L. Kolderup Rosenvinge, Kbhvn. (diverse Alger); W. Rothe, Berlin (Marsdenia); H. G. Simmons, Lund (nogle arkt. Glyceriæ); C. E. Salmon, Reigate (nogle Statice); H. Schinz, Zürich (Amarantaceæ); Frk. A. Seidelin, Kbhvn. (forsk. Vandplanter); J. Urban, Berlin (Olacaceæ, Rutaceæ americ.); O. Warburg, Berlin (amerik. Ficus).

Museet har foruden af Havens og Museets eget Personale (8) været benyttet af 16 danske Botanikere, som for kortere eller længere Tid har arbejdet med Museets Samlinger, af disse kan særlig nævnes: Mag. sc. C. Christensen (som har studeret Bregner), Cand. pharm. Hesselbo (Mosser), Cand. mag. K. Jessen (danske Planter), Dr. phil. O. Galløe (Likener), Dr. L. Kolderup Rosenvinge (Alger), Dr. H. E. Petersen (Umbelliferæ o. a.) og Professor em. E. Warming. Endvidere har Museet været besøgt af 7 udenlandske Botanikere.

3. *Udsendelse af Dubletter fra Museet.* Der er i Aarets Løb kun udsendt faa Dubletter fra Museet, nemlig foruden nogle enkelte Planter en Samling arktiske Pteridophyta (78 Eksemplarer) til Prins Roland Bonaparte, Paris.

Der forberedes et Katalog over Museets Dubletter, for saa vidt som de er egnede til at udsendes til andre Instituter.

4. *Museets Forøgelser.* Fra følgende Institutioner har Museet i 1913 modtaget Herbarieplanter som Gave eller i Bytte: Dansk Botanisk Forening, Kbhvn.; Zoologisk Museum, Kbhvn.; Hedeselskabet, Viborg; Bureau of Science, Manila (195 Eksp. fra Filippinerne); New York Botanical Garden (412 Eksp. fra Dansk Vestindien); University of Pennsylvania, Philadelphia (Gerardia); Naturhist. Riksmuseum, Stockholm (Mosser fra Lena Omraadet); U. S. National Museum, Washington.

Endvidere har Museet modtaget Gaver fra følgende Personer foruden fra de ved Institutionen ansatte: Hr. Svend Andersen, Kbhvn. (danske Planter); Rektor Arrhenius, Nässundet (26 skand. Planter); Mr. Arth. Bennett, Croydon (Potamogeton-Arter); Prins Roland Bonaparte, Paris (271 Eksp. fra Mexico, Java og Ny Kaledonien); Mag. sc. C. Christensen, Kbhvn.; Apoteker K. Friderichsen, Kjellerup (164 Rubi o. a. danske Planter); Grevinde Agnes Frijs; Cand. A. Hesselbo, Kbhvn. (88 danske Mosser); Dr. Marshall A. Howe, New York; Seminarielærer J. Jeppesen, Ranum (Planter fra Færøerne); Hr. Fritz Johansen, Washington (Pl. fra Labrador); Kaptajn B. Chr. Jørgensen, Kbhvn.; Hr. Chr. Krogh, Juneau, Alaska (45 Planter fra Alaska); Prof. Julius Lassen, Kbhvn. (c. 110 danske Planter); Inspektør W. Lundbeck, Kbhvn.; Hr. F. Michelsen, Aalborg; Frk. Møller, Sølgade, Kbhvn.; Hr. G. Patursson, Kirkebo, Færøerne; Lærer P. J. A. Petersen, Odderup pr. Tarm; Hr. L. Romell, Stockholm; Intendent G. Sarauw, Göteborg; Mr. C. E. Salmon, Reigate; Hr. K. Wiinstedt, Kbhvn. (40 danske Planter).

Eksikkatsamlinger: 1. Gaver: Flora Hungarica exsicc., Cent. 1, fra det Ungarske National Museum i Budapest; Havaas: Lichenes exsicc. Norveg. (Fortsættelse) fra Bergens Museum; Kryptogamæ exsicc., Cent. XXI fra det naturhistoriske Hofmuseum i Wien; Flora exsicc. Austro-Hungarica, Cent. 37—40, fra Universitetets botaniske Institut i Wien. 2. Køb: Algæ adriaticæ exsicc., fasc. 1—2; Collins, Setchell & Holden, Phycotheca bor.-americana, fasc. 38; Dahlstedt, Taraxaca Scandin. exsicc., fasc. 3; Malme, Lichenes suecici exsicc., fasc. 13—15; Rabenhorst, Fungi europæi exsicc. fasc. 20—25 (incompl.); Sydow, Fungi exotici exsicc., fasc. 4; Mycotheca germanica, fasc.

24; Zahn, Hieraciotheca europ., Cent. 8; Zenker, Plantæ Kamerunenses, Cent. 1—4.

Haandbiblioteket er blevet forøget med: Rabenhorst, Kryptogamenflora, Bd. 6, Lief. 16—17; Engler, Syllabus der Pflanzenfamilien, ed. 7; Paris, Index bryologicus, ed. 2; Warming, Frøplanterne; samt som Gave C. Christensen, Den danske botaniske Literatur 1880—1911.

5. *Laan af Planter fra andre Institutioner.* Mag. sc. C. Christensen har laant en Del Bregner fra Museet i Berlin og Museumsinspektøren nogle engelske Planter fra Mr. G. C. Druce, Oxford.

6. *Museets Personale.* Museets Personale er uforandret fra ifjor. Under Museumsinspektørens Sygdom i Foraaret passede Museumsassistent Dr. O. Paulsen hans løbende Forretninger, ligeledes i Aarets sidste Maaned under Inspektørens Fraværelse paa en Rejse til Nord Amerika og Vestindien.

7. *Museets Lokaler.* Benyttelsen er den samme som ifjor.

C. Biblioteket.

(Bibliotekar, Dr. phil. F. Børgesen).

Biblioteket har været aabent i 125 Dage, Læsestuen har været besøgt af 1.207 Personer, og Udlaan fandt Sted til 523 Personer, som laante 952 Værker i 1.011 Bind. Desuden har Biblioteket daglig været benyttet af Havens og Museets Funktionærer samt til Brug ved Forelæsninger.

Biblioteket har modtaget 139 Tidsskrifter (hvoraf 48 var Gaver) og 219 Værker med Fortsættelser (hvoraf 83 var Gaver). Giverne var: *Danmark:* Universitetet, det kongelige og Universitets Biblioteket, Zoologisk Museum, Meteorologisk Institut, Dansk Frøkontrol, det forstlige Forsøgsvæsen, Kommissionerne for Danmarks geologiske Undersøgelse, for Grønlands Undersøgelse, for Havundersøgelser, Danish Regional Bureau, Conseil permanent pour l'exploration de la mer, det kgl. danske Videnskabernes Selskab, Carlsberg Laboratoriets Bestyrelse, det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Hedeselskabet, Botanisk og Naturhistorisk Forening, Redaktionerne af Gartnertidende og »Haven«, Udvalget for Naturfredning, Statens Planteavljudvalg, Dr. F. Børgesen, Mag. sc. Carl Christensen, Direktør K. Dorph-Petersen, Mag. sc. C. Ferdinandsen, Oberstløjtnant Jenssen-Tusch, Cand. mag. K. Jessen, Professor W. Johannsen, Dr. phil. Helgi Jónsson, Forstander A. Klöcker, Gartner A. Lange, Havebrugskandidat Jakob Lange, Cand. pharm. I. Lind, Mag. sc. A. Mentz, Kammerherre P. E. Müller, Dr. C. H. Ostfeld, Mag. sc. O. Paulsen, Mag. sc. H. E. Petersen, Professor V. A. Poulsen, Professor C. Raunkiær, Professor F. K. Ravn, Docent L. Kolderup Rosenvinge, Docent Stamm, Professor Vilh. Thomsen, Dr. M. Vahl, Professor Eug. Warming, Dr. Wesenberg-Lund, Mag. sc. Ø. Winge. *Udlandet:* Botanisk Museum, Hamborg; Kgl. bayerische Akademie der Wissenschaften, München; Jardin Botanique de l'État, Bruxelles; Musée du Congo Belge, Bruxelles; Direktion des kgl. bot. Gartens und Museums in Dahlem (Berlin); K. k. Naturhist. Hofmuseum, Wien; Rijks Herbarium, Leiden; British Museum, Natural History, London; Royal Botanic Gardens, Kew; Bot. Museum der Universität, Zürich; Institut botanique, Gèneve; Académie impériale des sciences, St. Petersborg; Jardin impérial, St. Petersborg; Sociedade Portuguesa de Ciencias Naturais, Lisboa; The Superintendent

of Government Printing, India; Royal Botanic Garden, Sibpur ved Calcutta; Department of Agriculture in India; Departement de l'Agriculture aux Indes Néerlandaises, Buitenzorg; College of Agriculture, Tokyo; U. S. Department of Agriculture, Washington; U. S. National Herbarium, Washington; Gray Herbarium, Harvard University; Field Columbian Museum, Chicago; University of Pennsylvania; University of California, Berkeley; C. A. Backer, Dr. Johan Erikson, Professor Sv. Murbeck, Lund, Professor C. S. Sargent, Jamaica Plain, Mass., Dr. H. G. Simmons, Lund.

252 Bøger er blevne indbundne og 44 mindre Hæfter indsatte i Karton-omslag.

Portrætsamlingen er bleven forøget med 1 Billede, der er skænket af Hr. J. Chr. Bay.

Arbejder fra den botaniske Have i København. I Aarets Løb er uddelt Nr. 71: Danish Fungi as represented in the Herbarium of E. Rostrup revised by J. Lind. Nr. 72: Den danske Botaniske Litteratur 1880—1911, sammenstillet af Carl Christensen.

For at skaffe nogen Plads i de Afdelinger af Biblioteket, hvor Pladsmangelen var mest følelig, er der blevet opstillet to Stk. Bogreoler. Dette gjorde en større Forskydning af over Halvdelen af Bogsamlingen nødvendig. Der er herved midlertidig skaffet Plads, hvor det mest tiltrængtes, men nogen yderligere Pladsforøgelse er nu næppe mere mulig.

D. Undervisningen.

Fra 7.—10. Juli en større Ekskursion med Studerende (c. 20) til Vestjylland: Egnen omkring Nymdegab, Tipperhalvøen i Ringkøbing Fjord og Holmslands Klit fra Nymdegab til Hvide Sande.

E. Personalía.

Dr. O. Paulsen har i Maj og Juni været paa Havundersøgestogt med Skonnerten Margrethe, og i Juli—Oktober i De forenede Stater som Deltager i »Den internationale plantegeografiske Ekskursion i Amerika«.

F. Videnskabelige Publikationer.

Foruden Publikationer, der er nævnte foran under »Arbejder fra den Botaniske Have« kan anføres:

1. Prof. Raunkiær: Formationsstatistiske Undersøgelser paa Skagens Odde. Bot. Tidsskr. 33.
2. Dr. Ostfeld: a) *Leontodon autumnalis*, γ , *coronopifolius* Lge. (Botaniska Notiser, 1913). b) Nogle Bemærkninger om *Oenanthe aquatica*, *Oe. fluviatilis* og *Oe. conioides* (Bot. Tidsskr., Bd. 33). c) Smaa Bidrag til den danske Flora. VI. *Mimulus Langsdorffii* Donn (ibid). d) De danske Farvandes Plankton i Aarene 1898—1901. Phytoplankton og Protozoer. 1. Phytoplanktonets Livskaar og Biologi samt de i vore Farvande iagttagne Phytoplanktonarters Optræden og Forekomst. (Kgl. danske Vid. Selsk. Skr. 7. R., N. og M. Afd. IX, 2). e) *Noctiluca* and *Globigerina*; Bacillariales

(diatoms); Schizophyceæ, i: Bull. trimestriel etc., publié par le bureau du conseil perman. internat. pour l'explor. de la mer, Résumé planktonique, 3. partie.

3. Dr. Børgesen: The marine Algae of the Danish West Indies, Part. I. Chlorophyceæ.

4. Carl Christensen: a) A monograph of the genus *Dryopteris*. Part. I. The tropical American pinnatifid-bipinnatifid species. Vid. Selsk. Skr. VII. S. vol. X.; b) Den danske botaniske Litteratur 1880—1911. Med 50 Portrætter af danske Botanikere; c) Index Filicum. Supplementum 1906—1912.

5. C. Ferdinandsen og Ø. Winge, *Plasmodiophora Halophilæ* sp. n. Centralbl. f. Bakt., Parasitenk. und Infektionskr. II. Abt., Bd. 37.

b. Bevilling til ekstraordinær Hjælp ved Plantebestemmelserne.

Paa Finansloven for 1913—14 blev der under Universitetets Udgifts-post a. 4. bevilget 600 Kr. som aarlig Bevilling til ekstraordinær Hjælp ved Plantebestemmelserne i Universitetets botaniske Have. Bevillingen blev givet efter Direktøren, Professor C. Raunkiærs Ansøgning af 11. Januar 1912 (gentaget den 11. April 1912) og var anbefalet af Kvæstor i Skrivelse af 23. Januar 1912, det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet i Skrivelse af 6. Februar 1912 og af Konsistorium i Skrivelser af 15. Februar og 29. Juni 1912.

Professor Raunkiærs Ansøgning af 11. Januar 1912 var saalydende:

»Undertegnede tillader sig at ansøge det høje Ministerium om, at der i Stedet for de 1.000 Kr., der siden 1898 har været mig tillagt som personligt Tillæg til min Gage for at være Plantebestemmer ved Botanisk Have, og som nu ved min Fratræden fra denne Stilling falder bort, maa blive søgt bevilget 600 Kr. til ekstraordinær Hjælp ved Plantebestemmelsen.

Plantebestemmerens Gage er 1.000 Kr. aarlig. Fra 1898 og indtil min Udnævnelse til Professor i Botanik 1. Januar 1912 har jeg dog som Plantebestemmer haft et personligt Tillæg af 1.000 Kr. aarlig, der i sin Tid blev bevilget dels for at forbedre min Stilling, men fortrinsvis dog for at der kunde anvendes mere Tid paa Plantebestemmelserarbejdet, hvad der i høj Grad tiltrængtes (og stadig tiltrænges). Da dette personlige Tillæg nu falder bort, vil Plantebestemmeren, som oprindeligt, kun faa 1.000 Kr. aarlig, hvorfra følger, at den Arbejdstid, der kan forlanges anvendt paa Plantebestemmelsen, betydeligt formindskes til stor Skade for Botanisk Have baade som Undervisnings-Middel og som videnskabelig Anstalt, idet Havens Betydning paa disse Punkter først og fremmest er afhængig af, at Havens Planter er rigtig bestemte, hvilket kræver et stort og stadigt Arbejde.

For at opretholde Havens Bestand af Plantearter maa der hvert Aar saas c. 2.000 Frøportioner, af hvilke c. 1.500 maa skaffes ved Bytteforbindelserne med andre botaniske Haver; af disse Frøportioner er gennemsnitlig c. Halvdelen galt bestemte; alle Arter, som opgaar af fremmed Frø, er derfor usikre og maa følgelig undersøges og bestemmes, efterhaanden som de kommer i Blomst; men desuden maa Havens faste Beholdning af fleraarige Planter, i hvert Tilfælde af fleraarige Urter, stadig revideres, idet det her af forskellige Grunde ikke kan undgaas, at der indløber Fejl, f. Eks. ved at en Plante gaar ud og ubemærket erstattes af en fremmed, som ved Frøspredning tilfældig har optaget dens Plads.

Paa ethvert givet Tidspunkt staar der i alle botaniske Haver Planter under forkert Navn; dette kan ikke undgaas, i hvert Tilfælde ikke uden ganske urimelige Udgifter til Plantebestemmesarbejdet. Hidtil har imidlertid vor botaniske Have været en af de mest ansete med Hensyn til rigtig Bestemmelse af Planter og Frø, som herfra udsendes til Bytning med andre botaniske Havers; dette Havens gode Navn samt Havens paa rigtig Bestemmelse af Planterne beroende Betydning som Undervisningsmiddel og videnskabeligt Hjælpemiddel kan paa ingen Maade opretholdes ved det Arbejde, som kan forlanges af en Plantebestemmer, der kun er gageret med 1.000 Kr. om Aaret.

Naar jeg ikke søger det ønskede Beløb bevilget som Tillæg til Plantebestemmerens Gage, er det, fordi jeg ofte har følt det ønskelige i, at Botanisk Haves Direktør havde en vis Sum til Disposition for Plantebestemmelsen saaledes, at man paa dette Punkt kunde udnytte den Fordel, der bestaar i at benytte de til Haven paa forskellig Vis knyttede Botanikere paa disses specielle Omraader, hvor de er særlig kyndige og derfor bedre i Stand til at bestemme Planter end Plantebestemmeren, som til Gengæld kan anvende mere Tid paa de øvrige Planters Bestemmelse.

Jeg tillader mig derfor at ansøge det høje Ministerium om, at der maa blive søgt bevilget 600 Kr. aarlig til ekstraordinær Hjælp for Plantebestemmelsen i Botanisk Have.

I Kvæstors Skrivelse af 23. Januar 1912 var bl. a. meddelt følgende Oplysninger:

»I Henhold til Skrivelse fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet af 19. April 1883 blev der i det nævnte Aar oprettet en Post som Assistent ved Universitetets botaniske Have, under hvilken Assistent, hvem der tillagdes et aarligt Honorar af 1.000 Kr. af Havens Konto, Plantebestemmelserne henlagdes. Heri skete ved Lønningsloven af 12. April 1892 den Forandring, at Vederlaget overførtes fra Havens Konto til Universitetets Udgiftspost l. d. Den samlede Lønningssum, en Ordning, der endnu bestaar. Ved Finansloven for 1898—99, jfr. Rigsdagstidenden for 1897—98, Tillæg B., Sp. 449—54 og 621—22, blev der under den nævnte Udgiftspost bevilget et Beløb af 1.000 Kr. som personligt Lønningstillæg til den daværende Indehaver af den paagældende Assistentstilling Mag. sc. Raunkiær, der nu fra l. d. M. at regne er bleven udnævnt til Professor i Botanik«.

Hertil føjede Konsistorium i sin Skrivelse af 15. Februar 1912 den Oplysning, at det ved Finansloven for 1898—99 bevilgede personlige Lønningsstillæg for daværende Assistent Raunkiær allerede den Gang fra Universitetets Side var søgt bevilget ikke som et personligt Tillæg for ham, men som en Forhøjelse af Lønnen for Assistenten ved Plantebestemmelserne, jfr. det af Kvæstor citerede Sted i Rigsdagstidenden for 1897—98 samt Aarbog 1897—98, S. 672—74.

c. *Andre Sager.*

Efter et Andragende af 11. April 1912 fra Professor C. Raunkiær, anbefalet af Kvæstor i Skrivelse af 9. Maj 1912 og af Konsistorium i Skrivelse af 30. Juni s. A., blev der under Universitetets Udgiftspost l., Forskellige løbende og ekstraordinære Udgifter, paa Finansloven for 1913—14 bevilget 500 Kr. til en botanisk Ekskursion med de naturhistoriske Studerende til Vestjyllands Hede- og Klitegne i Sommeren 1913, jfr. Rigsdagstid. 1912—13, Till. A. Sp. 1211—12 samt om tidligere Ekskursioner Aarbog 1909—10, S. 1038—39.

— Under 13. December 1912 bifaldt Konsistorium efter Overbibliotekar Dr. Sofus Larsens paa Foranledning af Professor Raunkiær fremsatte Indstilling af 26. November s. A., at Bd. 1—3 af *Annals of the Royal Botanic Garden, Calcutta*, afgaves fra Universitetsbiblioteket til Botanisk Haves Bibliotek, hvor Resten af Tidsskriftet fandtes.

— Under 27. Maj 1913 bevilgede Konsistorium efter Direktørens Indstilling Assistent ved Botanisk Museum og Plantebestemmelserne Dr. Ove Paulsen Orlov fra 10. Juli til Midten af Oktober 1913 for efter Indbydelse at deltage i en international plantegeografisk Ekskursion i De forenede Stater.

9. Det zoologiske Museum.

a. Aarsberetning 1913.

Første Afdeling.

(Prof., Dr. phil. Hector Jungersen).

Bestyreren har besørget Afdelingens Korrespondance med Ind- og Udland.

Viceinspektør H. Winge har 1) varetaget de indkomne Pattedyr og de fleste af Krybdyrene, ogsaa flere større Samlinger af jordfundne Knogler; 2) fuldført Bestemmelse og Ordning af Levningerne af Kæmpedovendyr, Myreslugere og Skjolddyr fra de brasilianske Knoglehuler (Indholdet af 47 Skuffer, 1 Skuebord og 16 Kasser). Udkommet er Afsnittet om Hvirveldyr i Nummedal's Afhandling om Bjørnerems-Fundet fra Mien i Romsdalen, i det Norske Vidensk. Selsk. Skrifter, Trondhjem, for 1912.

Cand. mag. A. S. Jensen har 1) bestemt de indkomne Fiske og Slinger samt indordnet dem i Samlingerne; 2) fortsat Revisionen af Museets islandske og grønlandske Fiskesamling.

Assistenten, Mag. sc. R. Hørring har 1) ført Afdelingens Tilvækstjournal; 2) bestemt og indordnet i Samlingen og Katalogerne de indkomne Fugle, derimellem en meget stor Samling Skind fra Ecuador; 3) varetaget Afdelingens Forbindelser med de danske Fyr og Fugleforsendelserne fra disse; 4) fortsat Gennemgang, Katalogisering og Indordning i Samlingen af Museets store Magasiner af Fugleskeletter i løse Knogler; 5) udført det bibliotekariske Arbejde ved Afdelingens Bogsamling og Arkiv samt som konst. Bibliotekar ved Fællesbiblioteket varetaget dette, modtaget ny tilkommen Litteratur samt ført Tilsyn med Udlaan og Bogcirkulation. Udkommet er Aarsberetningen om Fuglene ved de danske Fyr i 1912 i Vidensk. Medd. fra Dansk Nat. Forening, Bd. 65.

Ved Gaver har Afdelingen i 1913 modtaget følgende Forøgelser: 1) Kontorchef C. G. Bangert har med sædvanlig Liberalitet ladet Afdelingen udvælge alt, hvad den maatte ønske af store Samlinger, som han havde ladet tilvejebringe i Ecuador; Museet er herved kommet i Besiddelse af følgende Dyr, hvoraf mange var ganske ny for Samlingen: 4 Fiske; 77 Padder af

mindst 12 Arter, derimellem 16 smukke *Nototrema marsupiatum*, flere med Unger i Rygsækkene; 46 Øgler (5 Arter), 18 Slanger (10 Arter), 2 Skildpadder; 292 smukke Fugleskind; 38 smukt præparerede Pattedyrskind (21 Arter) med isiddende Kranier, mange med tilhørende hele Skeletter; endelig 7 Smaapattedyr i Spiritus. Endvidere skænkede han som Gave de kostbare Skind af følgende Paradisfugle: *Xanthomelus aureus*, *Amblyornis subalaris*, *Sericulus melinus*, *Parotia lawesi* ♂, *Parotia helenae*, *Parotia carolae*, *Lophorina minor* ♂ og ♀, *Ptilorhis intercedens* ♂ og ♀, *Drepanornis bruijini*, *Seleucides ignotus*, *Diphyllodes magnificus* og *Phonygammus jamesi* ♂ og ♀. Af Dyr fra Grønland skænkede han et usædvanligt stort og smukt Skelet af Rangifer tarandus, 7 Fugleskeletter og 1 Skind af *Uria arra* var.; endelig modtog Afdelingen 1 *Uria arra*, 3 *Uria troile* og 10 *Fratercula arctica*, alle fra Island. — 2) Zoologisk Have har, ligesom i tidligere Aar, skænket Afdelingen de bedste og sjældneste af de i Aarets Løb i Haven døde Dyr; modtaget er af Krybdyr: 2 *Trachysaurus rugosus*, 1 *Amphibolurus muricatus*, 1 *A. barbatus*, 2 *Ctenosaura acanthura*, 1 *Psammosaurus griseus*, 3 *Ophisaurus apus*, 2 *Basiliscus vittatus*, 4 *Phrynosoma cornutum*, 3 *Chamæleon damaranus* 1 *C. vulgaris*, 3 *Iguana tuberculata*, 1 *Ameiva vulgaris*, 1 *Varanus griseus*, 2 *Testudo pardalis*, 1 *T. elephantina*, 2 *T. tabulata*, 4 *T. græca*, 2 *Emye orbicularis*, 1 *Thalassochelys caretta*, 1 *Boa constrictor*, 2 *Python spilotes*, 1 *Python molurus*, 1 *Tropidonotus madagascariensis*, 1 *Coelopeltis monspessulana*, 1 *Tarbophis fallax*, 1 *Zamenis mucosus*, 1 *Coluber obsoletus*, 1 *C. leopardinus*, 1 *C. corais* og 1 *Colubrid. sp.* Af Fugle ialt 47 Stkr., nemlig: 1 Æg af *Rhea americana*, 1 *Aix sponsa*, 1 *Somateria mollissima*, 1 *Spheniscus demersus*, 1 *Porphyriola martinica*, 1 *Porphyrio calvus*, 1 *Grus antigone*, 1 *Balearica pavonina*, 1 *Pseudogeranus leucauchen*, 1 *Sarcogeranus leucogeranus*, 1 *Oedienemus bistriatus*, 1 *Chauna cristata*, 1 *Machetes pugnax*, 1 *Larus glaucus* × *marinus*, 1 *Sterna cantiaica*, 1 *Plegadis falcinellus*, 1 *Pseudotantalus leucocephalus*, 1 *Neophron pileatus*, 1 *Melierax polyzonus*, 2 *Falco gyrfalco*, 1 *Bubo maximus*, 2 *Bubo capensis*, 1 *Columba gymnoptalma*, 1 *Turtur risorius*, 1 *Goura coronata*, 1 *Palæornis nepalensis*, 1 *Platyercus eximius*, 2 *Palæornis torquata*, 1 *Tragopan temminckii*, 2 *Francolinus granti*, 2 *Euplocamus swinhoii*, 1 *Rhamphastus discolorus*, 1 *Melanerpes superciliaris*, 1 *Chera progne*, 1 *Lophoceros erythrorhynchus*, 1 *Coryphospingus pileatus*, 1 *Xanthura yucatanica*, 1 *Lamprotornis caudatus*, 1 *Poephila gouldiae*, 1 *Paroaria cucullata*, 1 *Icterus vulgaris* og 1 *I. shopi*. Endelig 14 Pattedyr, nemlig: 1 *Euphractus villosus*, 1 *Myrmecophaga jubata*, 1 *Fiber zibethicus*, 1 *Sciurus aureigaster*, 1 *Capromys pilorides*, 1 *Gazella subgutturosa*, 2 *Canis aureus variegatus*, 1 *Mustela erminea*, 1 *Felis leo* ♂, 1 *Felis viverra*, 1 *Viverra genetta*, 1 *Cynocephalus sphinx* og 1 *Cercopithecus campbelli*. — 3) Gennem Dr. phil. A. Bøving er fra Hr. Laboratorieforsøger Hr. Jensen modtaget 33 Padder (12 Arter) fra Java. 4) Hr. Landbrugs-kandidat Chr. Christiani har givet 3 *Talpa europæa* i Spiritus. 5) Hr. Skibsfører Clauson-Kaas har skænket 6 Fugle i Formalin, hjembragte fra Argentina. 6) Fra Museets 2. Afdl. er modtaget 2 Fiske, hjembragte med »Beskytteren«. 7) Fra Cand. mag. K. Stephensen er modtaget 30 Fiske, hjembragte fra hans Rejse i Grønland for »Kommissionen f. Grønlands geol. og geogr. Undersøgelse«. 8) Hr. Dr. phil. A. C. Johansen har givet et smukt konserveret Ekspl. af *Trachinus vipera* fra Skagerak; første danske Ekspl.

i Museets Samling. 9) Mr. Shipton i Argentina har foræret en *Hyla pulchella* fra Tucuman. 10) Hr. Cand. phil. Fr. Johansen har givet 17 Fiskeunger fra danske Farvande. 11) Hr. Konservator Johan Mogensen 2 *Hyla pulchella* fra Tucuman. 12) Fra Hr. Cand. mag. H. Blegvad er modtaget 3 Padder fra Vestindien. 13) Hr. Mag. sc. Hj. Ditlevsen har foræret en *Accentor modularis*. 14) Fra Hr. Cand. mag. A. S. Jensen er modtaget 2 *Raja hyperborea* og 1 *Raja radiata*, fangede fra »Michael Sars«. 15) Fra Hr. Adjunkt B. Sæmundsson 1 *Raja clavata* fra Vestmannaeyjar. 16) Fra Nationalmuseet en Del Knogler fra en Boplads ved Nørre Ørslev, Falster. 17) Hr. Docent R. H. Stamm har foræret et Kranium af *Corvus cornix*, 1 *Larus canus*, Skjoldet af *Testudo emys* samt en *Mustela erminea*. 18) Fra Hr. Konservator O. Gylling, Malmø Museum, er modtaget Kroppen af en dansk *Lestris catarrhactes*. 19) Fra Dr. phil. Johs. Schmidt et ret godt bevaret Ekspl. af *Trachypterus arcticus* fra Island. 20) Fra Gaardejer Kr. Larsen Vestergaard, Ulfborg, er modtaget væsentlige Dele af et mosefundet Skelet af *Cervus elaphus* ♂. 21) Hr. Læge Norgaard har skænket en *Anolis cristatellus* fra St. Lucia. 22) Hr. Læge P. Trautner har foræret en forstenet *Diplomystus altus*, Leidy, vist fra Green River, Wyoming. 23) Missionær E. Løventhal i Vellore ved Madras en indtørret *Crocidura perrotteti*. 24) Modtaget fra Dr. phil. Johs. Schmidt 3 Ekspl. af *Artediellus uncinatus*, tagne fra »Thor«. 25) Fra Dr. phil. N. Hartz modtoges et Kranium, uden Underkæbe, af *Canis familiaris*, fundet dybt i Jorden ved Maglemølle, Næstved, af Hr. Direktør N. Hjort. 26) Fra Hr. Ole Olsen, (Olestuen) Sørvaag, en *Tadorna cornuta* fra Færøerne. 27) Fra Dr. phil. Johs. Schmidt modtoges en stor Samling Unger af *Pleuronectider* af Slægterne *Bothus* og *Arnoglossus*. 28) Museet paa Koldinghus har skænket jordfundne Skeletdele af *Cervus elaphus*. 29) Hr. Godsejer G. Hagemann en *Euphractus vellerosus*, bragt til Danmark i en Ladning Majs. 130) Hr. Elev Tage Lakjer har givet et Laarben af *Castor fiber* fra Ermelunden. 31) Hr. Skolebestyrer H. P. Hansen en *Aidemosyne cantans* og en *Amadina castanotis pull.* 32) Fra Mag. sc. E. Koefoed 9 Ekspl. af *Cyclothone signata*. 33) Fra 2. Afdl. 2 *Leptocephalus* sp. tagne af Cand. mag. Fogh under »Ingolf«s Togt til Vestindien. 34) Fra Nationalmuseet modtoges adskillige Hestknogler fra en Gravhøj ved Tindbæk, V. for Randers, samt 6 øvre Kindtænder af Hest fra en Gravhøj v. Tostrup, N. for Viborg. 35) Elev Ejnar Petersen har foræret en Fortand af *Castor fiber* fra Ermelunden. 36) Fra Museet i Reykjavik modtoges gennem Adj. B. Sæmundsson en *Galeus vulgaris* og en *Conger vulgaris*, begge fra Island. 37) Hr. Overlærer T. Bang har givet en sort *Vipera berus* med ejendommelige, store, regelmæssige Plader paa Hovedet. 38) Hr. Træhandler N. Sørensen i Lem v. Skive indsendte en *Anguilla vulgaris* ♀ med ualmindelig store Æg i Ovarierne. 39) Fra Dr. phil. Johs. Schmidt modtoges en *Solea profundicola* fra Irland; ny for Museet. 40) Hr. Postmester H. Winther, Hornbæk, har foræret 2 *Vipera berus*. 41) Hr. Kaptajn H. Christiansen en *Muræna* og en *Scorpæna* fra Østasien. 42) Fru Oberstinde B. Thestrup en *Cacatua galerita*. 43) Hr. Cand. phil. Fr. Johansen har sendt som Gave 2 Øgler, 1 *Blarina brevicauda*, 1 *Vesperugo*, 3 *Lepus floridanus*, nogle Padder, 1 *Cistudo carolina* og 2 Fugle, alle fra Nord-Amerika. 44) Hr. Konsul Lars Christensen, Sandefjord, har foræret *Tympanica* og *Petrosa* af en *Balænoptera* fra Sydhavet. 45) Fra Hr. P. Freuchen modtoges et Skind af *Calidris are-*

naria pull. fra Nordgrønland, samt en *Lepus variabilis* og *Uglegylp* med Levninger af *Myodes torquatus* sammesteds fra; tillige modtog Afdelingen hans Dagbog med Optegnelser om Hvirveldyr i Kap-York-Eggen 1911—13.

46) Hr. Docent R. H. Stamm gav 5 dunklædte *Hirundo urbica* fra Sletten.

47) Fra Hr. Cand. mag. H. Blegvad modtoges 12 *Larus ridibundus*, 5 *Sterna cantia* og 9 *Sterna hirundo* fra Limfjorden.

48) Fra d'Hrr. Kierkeby og Bremer 3 Fuglereder, hvoraf 1 med indtørrede Unger, fra Jamaica, fundne i en Sending Bananer.

49) Fra Hr. G. Kristensen en defekt Hovedskal af en *Crociodura* sp. e majoribus fra Abyssinien.

50) Hr. Handelsgartner A. Manniche, Horsens, forærede en hvidgul *Talpa europæa*.

51) Hr. Læge Norgaard 1 *Vesperugo pipistrellus* og 1 *V. discolor*.

52) Fra Nationalmuseet modtoges en Overarm af *Phalacrocorax carbo* fra en Mose ved Svendborg.

53) Hr. Stud. jur. E. Østergaard har givet en *Sciurus vulgaris* fra Verring.

54) Hr. Cand. mag. Ad. S. Jensen en *Arvicola agrestis*.

55) Hr. Distriktslæge Alfr. Bertelsen i Umanak har sendt som Gave 15 større og mindre Fotografier af *Beluga leucas* og *Monodon monoceros*.

56) Hr. Stud. med. K. Hammer har givet en Rede af *Troglodytes parvulus*, som fandtes bygget i de nedhængende Grene af en Gran.

57) Fra Hr. Skibsfører I. Frederiksen modtaget som Gave 16 Fiske, 6 Øgler og 1 *Chrysemys scripta* alle fra Maracaibo, samt 1 *Molossus æbrasus* og 1 *Dasypus novemcinctus*.

58) Fra Skaarup Statsseminarium modtoges gennem Forstanderen Lic. theol. Klingemann det i Seminariet hidtil beroende Ekspl. af *Coluber longissimus* fanget ved Petersværft.

59) Hr. Docent R. H. Stamm forærede 1 *Cylindrophis rufus* og 1 *Hydrophis fasciatus*, begge fra Siam.

60) Hr. N. F. Hertz en *Caprimulgus europæus*.

61) Fra Hr. Cand. mag. Ad. S. Jensen modtaget et fuldstændigt Skelet af *Platysomachichthys hippoglossoides* og et smukt Skind af *Haliaëtus albicilla*, begge fra Grønland.

62) Fra Hr. B. Raunkiær 2 *Scincus muscatensis*, hjembragte fra hans Rejse i Syd-Arabien.

63) Fra Hr. Prof. Overlæge, Dr. med. A. Fløystrup en *Sylvia hortensis*.

64) Fra Odense Museum modtoges Kroppen af en *Colymbus glacialis*, skudt i Gamborg Fjord.

65) Fra Nationalmuseet modtoges en større Samling Knogler fra Voldgraven ved Holbæk Slot.

66) Hr. Bestyrer P. Eliassen, Koldinghus Museum, forærede en Samling Knogler opgravede i Østergade i Kolding.

67) Hr. Fyrmester C. Boysen har givet en *Vipera berus*.

68) Hr. Dr. phil. Ove Paulsen en *Phrynosoma douglassii* fra Arizona.

69) Fra Nationalmuseet er endvidere modtaget: en større Samling Knogler fra en Boplads ved Hasmark Sønderby, N. for Odense; en større Samling Knogler fra en Boplads ved Stubberup paa Hinds-holm, N. for Kerteminde; en stor Samling Knogler fra et Bronzealder-Fund ved Bulbjerg i Thy; nogle Knogler af *Arvicola amphibius* fra en Gravkiste fra Stenalderen; endelig adskillige sammenhørende Knogler af en lille Okse fra en Stenalder-Boplads ved Stenvad Station V. for Grenaa.

70) Hr. Ingeniør Chr. Andersen har givet 20 Halerangler af *Crotalus*.

71) Hr. Stud. med. K. Hammer 5 udstoppede Fugle fra Brahrang paa Sumatra.

72) Fru Kap-tajn H. Gad i 1 *Melopsittacus undulatus*.

73) Hr. Viceinspektør H. Winge to Stykker Pandeben af *Cervus elephus*, udgravede i København samt en *Ampelis garrula*.

74) Fra Hr. Førstepræst K. Wassmann i Frederikshaab en samme Steds fanget *Porzana carolina*.

75) Modtaget som Gave fra Hr. Mejeriejer Christian Olsen en udstoppet *Nycticorax griseus* fra Argentina.

76) Fra Hr. Udstedsbestyrer L. N. Nielsen, Kangamiut, modtaget en samme-

steds skudt *Porzana maruetta* samt 1 *Lycodes VahlII*, 1 *Salmo alpina*, 1 stor *Anarrhichas latifrons* og 1 *Gadus saida*, alle fra Grønland. 77) Fra Hr. Stud. art. Jens Schmidt 1 *Ampelis garrula*. 78) Fra Hr. P. Pedersen, Lykkegaard, 3 jordfundne Kindtænder af Hest. 79) Fra Assistent Olrik i Egedesminde en *Macrurus fabricii* sammesteds fra. 80) Hr. Læge O. Hørring har indsendt som Gave 46 danske Fugle, mellem hvilke kan fremhæves 3 *Calidris arenaria*, 1 *Tringa minuta*, 5 *Alauda cristata* og 1 *Tetrao tetrix*. 81) Fra Mag. sc. R. Hørring er modtaget 2 *Troglodytes parvulus* og 1 *Certhia familiaris*.

Af de fra Fyrene i 1913 indsendte Fugle har 133 fundet Anvendelse i Museet, hvor de saa godt som alle er indgaaede som Skind; særlig kan nævnes: 1 *Ardea cinerea*, 1 *Procellaria leucorrhoea*, 1 *Phalaropus hyperboreus*, 1 *Larus tridactylus*, 1 *Mergulus alle*, 1 *Falco æsalon*, 2 *Cinclus aquaticus*, 1 *Sylvia nisoria*, 1 *Cyanecula suecica* og 1 *Ruticilla titys*.

Ved Køb er følgende Ting erhvervede: Af Fru I. M. Waldau købt 3 Skeletter af *Simia troglodytes* samt 1 Kranium af samme Art, endvidere 1 Skelet af *Cynocephalus sphinx* med Skind, alle hjembragte fra Kamerun. Af »Danmarks geologiske Undersøgelse« overlodes talrige Knogler af en *Cervus dama* fra de interglaciale Lag ved Hollerup med Anmodning om at udbetale en passende Ducør til Finderen i Hollerup. Af Girtanner købt en *Mustela lutreola* ♂ i Kødet, fanget i Malicorne, Frankrig; endvidere en *Felis catus sarda* ♂ fra Sardinien, Skind med tilhørende Skelet. Købt af T. Fukai følgende japanske Pattedyr: *Crossopus platycephalus*, 2 *Arvicola* sp., *Mus musculus*, 3 *Mus* sp. aff. *sylvaticus* og *agrarius* samt 1 *Sciuropterus momoga* ♀; endvidere 1 *Talpa vogura*, 1 *Urotrichus talpinus*, 1 *Hypodæus micado*, 1 *H. bedfordiae* og 1 *Mus geisha*. Af E. Weiske købt følgende Pattedyr: *Echidna hystrix v. setosa*, 1 *Phalangista maculata*, 1 *Scirtetes acontion*, 1 *S. jaculus*, 1 *Dipus telum*, 1 *Spalax typhlus*, 1 *Gerbillus meridianus*, 1 *Capromys piloride*; 1 *Spermophilus guttatus* og 1 *Callithrix nigrifrons*; endvidere 29 smukt præparerede Fugleskind, mellem hvilke følgende kan nævnes: *Sula piscator*, *Pogonorhynchus dubius*, *Pitta grantina*, *Garrulus atricapillus*, *lanceolatus* og *japonicus*, *Poliospar cineraceus*, *Pithys albifrons*, o. m. a. Af G. Dinesen, Husavik, købt 10 Skind af *Calidris arenaria* og 1 *Tringa canutus*, alle fra Island. Af Hr. Otto Brun købt et større Foster af *Megaptera boops* fra Sydhavet. Gennem Hr. Kolonibestyrer O. Hastrup i Sukkertoppen købt to smukke store Hovedskaller af *Rangifer tarandus* fra Grønland. Af Hr. K. F. Hansen købt 2 Fostre i Formalin af *Megaptera boops* fra Syd-Georgia. Af fhv. Udstedsbestyrer Jens Nyekjær købt 2 sammenhørende Stkr. af Bugskjoldet af *Emys orbicularis* fundne i Donnemose paa Helgenæs. Af Konservator Hamburger købt 4 Skeletter af *Myodes lemmus* fra Norge. Med Assistance af Opsynsmand Stephensen, Anholt, købt Raaskelettet af en sammesteds strandet *Lagenorhynchus albirostris*. Af Konservator Scheel købt 41 danske Fugle, hvorimellem særlig maa nævnes *Corvus corone*, 2 meget smukke *Buteo lagopus*, 1 *Phylloperastus sibilatrix* og 2 *Alauda alpestris*; endvidere købt tillige Kropskelettet af en dansk *Otis tarda* samt 1 *Monticola cyanea* og 1 *M. saxatilis*, begge i Spiritus. Af Forskellige købt 11 danske Fugle, herimellem en *Anser segetum*. Af Hr. N. Bloch i Nymindegab har Afdelingen købt 53 Fugle i Kødet, modtagne i god og vel konserveret Stand; heraf var 14 Vadefugle (2 *Calidris arenaria*), 1 *Falco æsalon*, 1 *Astur nisus*, 8 Ænder, 1 *Anser cinereus*, 10 *Larus argentatus*

og 9 *L. marinus* i alle Aldre, 1 *Lestris pomatorhina*, 1 *Larus tridactylus*, 2 *Fratercula arctica* deraf 1 ad. med lige fældet Næb, iøvrigt i Vinterdragt, og 1 Unge, flere Rovfugle o. a. Endelig erhvervedes ved Bytning fra C. H. Gilbert, Kalifornien, 1 *Triglops Beani* og 1 *Sternias xenostethus*.

Opstillet i Samlingen er: I den udenlandske Pattedyrsamling en *Capra ægagrus*, en *Felis tigris*, en *Felis leo* og en *Mustela lutreola*, alle udstoppede; endvidere Kranier af 4 *Simia troglodytes*, 3 *Subulo rufinus*, 3 *Rangifer tarandus*, 1 *Canis aureus variegatus*, 1 *Talpa vogura* og 1 *Urotrichus talpinus*. I Hvalsamlingen indsattes et Skelet af *Monodon monoceros* og et Foster i Spiritus af *Megaptera boops*. Endelig er midlertidigt opstillet følgende Afstøbninger, tilhørende Studiesalen: *Pithecanthropus erectus*, Overside af Kranium, *Homo sapiens heidelbergensis*, Underkæbe, *Homo sapiens neanderthalensis*, Overside af Hjernekasse, Underkæbe, Laarben og Skinneben.

I den systematiske Fuglesamling er indsat udstoppede Skind af *Nycticorax griseus*, *Tragopan temminckii*, *Francolinus granti*, *Bubo maximus*, *Neophron pileatus*, *Palæornis nepalensis* og *Cymborhynchus macrorhynchus*. I den danske Fuglesamling er indsat 1 *Anser cinereus*, 1 *Fratercula arctica*, 1 *Perdix cinerea*, 1 *Buteo lagopus*, 1 *Corvus corone* og 1 *Corvus cornix* var. *nigr.*

I den udenlandske Krybdyrsamling er opstillet 1 *Cinosternum leucostomum*, 1 *Testudo pardalis* og 1 *T. elephantina*, alle udstoppede; endvidere en *Elaps fraseri* i Spiritus. I den danske Slangesamling er indsat 1 *Coluber longissimus* fra Petersværft.

I den danske Fiskesamling er indsat en *Trachinus vipera* og i den grønlandske Afd. 1 *Anarrhichas latifrons*.

Afdelingens Bibliotek er dels ved Køb men særlig ved Gaver forøget med 101 Bind, samt nogle Manuskripter og Fotografier.

Fællesbiblioteket er ligeledes dels ved Køb dels ved Gaver i Aarets Løb forøget med 236 Bind.

Paa Museets Aabningsdage har det været besøgt af 84,769 Personer; Besøget har været fordelt paa de enkelte Mæneder paa følgende Maade:

Januar	6,015	Maj	5,361	September	6,075
Februar	7,230	Juni	6,716	Oktober	7,988
Marts	7,227	Juli	8,608	November	7,451
April	6,887	August	8,446	December	6,765

Til Studerende, Lærere, Seminarister og Malere er udstedt ialt 48 Adgangskort. En Del Skolers og Højskolers Elever har, ledsaget af Lærerne, besøgt Samlingerne udenfor Aabningsdagene.

Af Samlingen har været udlaant Materiale til følgende udenlandske Videnskabsmænd: Dr. Wolterstorff i Magdeburg, Mr. Tom Iredale, British Museum, og Prof. Lönnberg i Stockholm. Foruden disse nævnte har Samlingerne været benyttede af Prof. P. de Mitrophanow, Dr. I. G. de Man, Dr. Eug. Nagy, Dr. Ad. Pira.

Anden Afdeling.

Den om denne Afdeling af Museumsinspektør Levinsen afgivne Beretning findes under de Moltkeske Afdelinger.

Tredie Afdeling.

(Museamsinspektor Will. Lundbeck).

I. Samlingen.

Insekterne.

Bestyreren har fortsat den systematiske Bearbejdelse af de danske Dipterer. Han har ført Afdelingens Journaler, besørget Korrespondancen med Ind- og Udlænd, givet Besvarelser paa de til Afdelingen rettede Forespørgsler og iøvrigt varetaget det daglige Administrationsarbejde. Endvidere har han foretaget et Antal Indsamlings-Ekskursioner.

Assistenten, Dr. phil. A. Bøving har haft Orlov fra 1. Marts 1913.

Konservatoren, Cand. W. Schlick har udført Præparation, Etikettering og Indstikning i Magasinet af et stort Materiale af Insekter, navnlig Biller, fra Ostindien, Java, Chile, Siam, Argentina og Abyssinien, Sommerfugle fra Japan og fra Sydamerika og forskellige Insekter fra Java og Sidney.

Mag. sc. K. L. Henriksen har etiketteret og indordnet det ny tilkomne Materiale af Insekter i Spiritus; omordnet og etiketteret Samlingen af danske Hymenopterlarver i Spiritus; ordnet Samlingen af Reder og Galler af Hymenopterer, derunder dels ometiketteret og til Dels omstillet de fra tidligere Tid opstillede Præparater, dels opstillet, etiketteret og indordnet de ny tilkomne Galler af Tenthredinider og Cynipider, samt adskillige opmagasinerede Reder af Bier, Gravhvepse og Gedehamse (Borries's Indsamlinger). Endvidere har han passet Afdelingens Bibliotek og katalogiseret den ny tilkomne Litteratur (ca. 200 Nr.).

Edderkopper og Tusindben.

En Del nyt Materiale er tilkommet og indordnet i Magasinerne af K. L. Henriksen.

Krebsdyrene.

Cand. mag. K. Stephensen har fortsat den i 1911 paabegyndte Bearbejdelse af Krebsdyrene fra Dr. Johs. Schmidt's Togt med »Thor« i Atlanterhavet og Middelhavet; første Del, omfattende Amphipoder, Isopoder, Tanaider og Cumaceer ventes at kunne foreligge i 1914. Endvidere har han indlemmet det i Aarets Løb tilkomne Materiale, samt besvaret enkelte Forespørgsler fra fremmede Videnskabsmænd og Museer.

Gaver og Forøgelser.

Større Gaver er skænkede af: Lærer I. P. Kryger, Gentofte, der atter i Aarets Løb har givet store Indsamlinger, c. 350 Tuber med Billelarver og klækkede Biller, hvoriblandt flere klækkede for første Gang, endvidere Sommerfuglelarver, Tægellarver, Edderkopper o. s. v.: desuden to ny Snylthvepse, *Litus Krygeri* Kieff. og *Telenomus zygaenae* Kieff., begge Typer, samt et Materiale af *Sphécophaga vesparum* med Kokoner. Professor J. Skovgaard, der ligeledes i Aaret har skænket meget, bl. a. Biller, Sommerfugle, Græshopper og Tæger fra Java, Sumatra, Ostindien og Siam. Kontorchef C. G. Bangert: Biller, Græshopper, Sommerfugle, Hvepse, Tusindben og Skorpioner fra Mindo og Quito, Ecuador, samt Eremitkrebs fra Panama.

Dr. phil. H. J. Hansen: nogle cavernicole Cirolanider, de fleste Co-Typer; en Del antarktiske Schizopoder fra den svenske Sydpolar-Ekspedition; ialt 14 Arter, af hvilke 11 ny for Museet og 6 Co-Typer. Cand. mag. & med. C. With: en betydelig Samling af Araneer, Opilioner og Acarider samt enkelte andre Arthropoder fra Danmark og til Dels fra Vestindien, ialt c. 80 Glas, for en Del Magasinglas med Tuber. Mag. sc. K. L. Henriksen: en større Samling danske Billelarver; *Halictus quadristrigatus*, ny for Faunaen; *Hylo toma dimidiata*, ny for Museet; forskellige Insekter og Larver i Spiritus; 16 danske Myrearter i Spiritus; en Cicade fra Trinidad; et stort Materiale af Galler af danske Blad- og Gallehvepse. Desuden er større eller mindre Gaver modtagne fra: Fru Mag. sc. S. Rostrup (*Bruchus* sp. af Ærter fra Ostindien, Tipulalarver fra Færøerne); Zoologisk Have (en stor *Julus* fra Østafrika, Fuglemider, Mallophager fra Abyssinien og en Edderkop fra Vestindien); Vicekonsul L. Christensen, Sandefjord (to *Penella* sp. fra en Hval); Kaptajn Dohlmann (to Eksemplarer af *Cleoceris viminalis* og af *Tryphæna janthina*, Stenegegaard); Docent Stamm (klækkede Eksemplarer af *Bacillus Rossii*); Dr. I. C. Nielsen (*Mydæa anomala*, Argentina; Heteromerer fra *Chalicodoma muraria*, Taormina; nogle Muscider, bestemte af Villeneuve); Generallæge Bornemann (nogle Balaner og andre Krebsdyr fra Grønland); Museumsinspektør Lundbeck (*Gryllus domesticus*; Galler af *Lipara lucens*; et Antal amerikanske Dolichopodider, deriblandt flere Co-Typer); Telegrafbestyrer Due-Boie, Irkusk (Han og Hun af *Clema deserti*); Prof. Yngve Sjöstedt, Stockholm (nogle islandske Fluere); Museets første Afdeling (Mallophager og Mider); Læge Norgaard (Arthropoder fra Vestindien); Ekspeditionssekretær A. West (7 Eksemplarer af *Thyamis nasturtii* og to Eksemplarer af *Sitona cylindricollis*); Lærer Sønderup, Maribo (nogle Hvepse); Inspektør Oppermann (*Diestrammena marmorata*); de internationale Havundersøgelser (Krebsdyr, Vandkalve o. s. v. fra Ringkøbing Fjord, nogle danske Krebsdyr); Stud. polyt. Suenson (*Dorcadion* sp. fra Østrumelien, en Samling forskellige Biller fra Adelsberg); Kaptajnerne Suenson og H. Christiansen (en temmelig stor Samling Krebsdyr fra Østasien, indeholdende Malacostraker og Entomostraker); Rentier Hauschild (nogle Krebsdyr og Insektlarver fra Victoria); Læge V. Holm, Frederikshavn (en *Ixodes*, taget paa en Sømand fra Teneriffa); Cand. Fritz Johansen (en Samling amerikanske Insekter og et Par Krabber); C. B. Clausen, Bonin Øerne (Sommerfugle og Scarabæer, samt nogle Krebsdyr); Cand. Peter Freuchen (nogle Insekter og Edderkopper fra Nordgrønland); H. Madsen, Tidselholt (Puppe og Kokon af *Dytiscus*); Bogtrykker Rosenberg (en Snyltehveps, klækket fra *Quedius*-Larve i Muldvarperede); Kirkebye og Bremer (Jagtedderkop fra Jamaica, Edderkop og Kakkerlakker, komne med Bananer); Læge Nørgaard, Bagsværd (Rede af *Vespa holsatica*); Lærer Jensen, Højelse (*Dianthoecia compta*, Han og Hun); Stud. mag. W. Bönner S. J. (en Del *Formica fusca* var. *picea*; *Ichneumon latrator* var. fra *F. picea* Rede); Kaptajn J. Frederiksen (Insekter og Krebsdyr fra Maracaibo); Cand. mag. Ad. Jensen (danske Amphipoder; et Antal *Polydesmus complanatus* fra Drivhus; *Phytomyza affinis* og Snyltehveps af den); Dr. Topsøe (*Diestrammena marmorata*); Fru Departementschef Olsen (Hvepserede i en Syæske); Stud. mag. B. Raunkiær (*Ateuchus*, *Pimelia* og *Adesmia* fra Arabien); Th. Becker, Liegnitz (*Lispa leucospila-pectinipes*); Inspektør J. Faye, St. Croix (en Sam-

ling Krebsdyr fra Vestindien); Oluf Christiansen (en Jagtedderkop, Vestindien, fra Bananlager); Collin, Hummeltofte (Cynips Kollari, 3 Eksemplarer, hidtil kun Gallen kendt); Dr. phil. Ove Paulsen (nogle Biller, Snyltehvepse og Copepoder fra Kalifornien og den transkaspiske Ørken); Assistent Worm-Hansen (tre Eksemplarer af Sarrothripa undulana); Sløjdlærer C. Larsen (en Ophion fra en Philosomia-Puppe, New York); Dr. phil. C. G. Joh. Petersen (danske Krebsdyr); Cand. mag. A. Otterstrøm (Mysis mixta fra Bornholm); Dr. phil. Børgesen (Krebsdyr og Pycnogonider fra Dansk Vestindien); Lærer L. Jørgensen, Strandby (en Gravhveps, Thyreus clypeatus, ny for Faunaen.)

Ved Køb eller Bytte har Afdelingen erhvervet: Nacerdes melanura med Gnav, fra Esbjerg; Lophyrus pallidus og Larve (tilbyttet fra Prof. Boas); Corymbites impressus, 2 Eksemplarer (tilbyttet fra Ekspeditionssekretær A. West); Karschia thibetana (fra Mr. Hirst, British Museum); Parnassius mnemosyne (fra Prof. Kolar, Wien); 37 Arter Decapoder (fra Prof. Zimmer, München); Amerikanske Diptera, c. 134 Arter i 329 Eksemplarer (fra Prof. Melander, Pullman); Rav med Insekter (købt); et Antal Conchoderma paa en Coronula fra Megaptera boops, Sydgeorgien (købt); en stor Samling korsikanske Biller, c. 600 Arter i 1500 Eksemplarer, en Samling Neuroptera, c. 120 Eksemplarer, hvoriblandt nogle Typer (købt af Samleren Hotelejer V. Budtz, Korsika); Larven til Necrobia violacea (fra Cand. Kemner, Lund); Langhalse fra Middelhavet (købt); en Samling danske Sommerfuglelarver, tørrede og opstillede (140 Arter), og en Samling Pupper, ligeledes opstillede (205 Arter) (købt af Assistent Worm-Hansen).

Afdelingen har afgivet (hovedsagelig til de ovennævnte Bytninger): Gnav af Nacerdes melanura; et Eksemplar af Mus musculus med Rhynchopriion, til Prof. Boas; Rhamphomyia hirtula, Han, Grønland, til Mr. Collin, Newmarket; Inca pulverulentus, Lepinotrus ibex og triangularis af Generalsamlingen til Prof. Skovgaard; Orchestes saliceti, danske Samling, til A. West; Ereca undulata, Libitia paraguensis til Mr. Hirst, British Museum; Anthicus oceanicus og insolitus fra Generalsamlingen, til Sektionsrath v. Krekich-Strassoldo, Wien; Parnassius mnemosyne, to Hunner, danske Samling, til Prof. Kolar, Wien; 37 Arter danske og eksotiske Cumaceer til Prof. Zimmer, München; en Puppe af Thelaira leucozona, Danmark, til Dr. I. C. Nielsen; danske Empider, 23 Arter, til Prof. Melander, Pullman; Anonyx lagena og Gamacanthus loricatus til første Afdeling; Larve til Dasytes coeruleus, dansk, til Cand. Kemner, Lund; Sisyrta fuscata, Danmark, til Dr. Wesenberg-Lund; Larver af Clerus formicarius, Procrustes coriaceus, Rhynchophorus sp. samt Imago af Anthribus albinus til Dr. Bøving, Washington; Bombus hyperboreus, Han og Hun, Grønland, til Dr. Trautmann, Fürth.

II. Biblioteket.

Der er i Aarets Løb tilkommet 196 Numre, deraf 153 som Gave. Heraf skal nævnes:

Horæ Soc. Ent. Ross. (holdes fra 1913).

Revue Russe d'Entomologie (holdes fra 1913).

Ann. Mus. Civ. St. Nat. Genova (holdes fra 1908).

Berichte über d. wissenschaft. Leist. Entomologie. 7 Hefter. Købt.

Sven Ekman: Afhandlinger over Krebsdyr. Gave.

Schröder: Handbuch d. Entom. (det udkomne). Købt.

Piepers and Snellen: The Rhopalocera of Java. III. Købt.

Hoek: The Cirripedia of the Siboga Eksp. Købt.

H. J. Hansen: Report of the Crustacea Schizopoda coll. by the Swed. antarkt. Eksp. Gave.

Konow: Samling af Afhandlinger over Nematus. Købt.

Reuter: Insekternas Lefnedsvanor och Instinkter. Købt.

Brian: Copepodes parasites de Poissons et des Echinides. Købt.

Escherich: Die angewandte Entom. in den Ver. Staaten. Købt.

Faune de la Russie. Insectes Hemiptères par Oshanin et Kiritschenka. Gave.

Afdelingen har i Aarets Løb været besøgt og benyttet af følgende Forskere: Dr. W. Sørensen: Edderkopper. Dr. Wesenberg-Lund. Cand. Fritz Johansen, Washington. Cand. jur. V. Hansen: Snudebiller. Arthur H. Rosenfeld, Subdirector y Entomologio Estacion Experimental Agricola, Tucuman. P. Erich Wasmann, S. J., Valkenburg: Myrer. Dr. Jakonow, Assistent ved Museet, Petrograd. Cand. A. Kemner, Lund: Cleride-Larver.

Desuden har Samlingen været benyttet af Studerende og af Amatører og Samlere, samt til Undervisning af Faglærerinder.

Der er udstedt 10 Kort til Afdelingen.

Afdelingen har staaet i Forbindelse med, og for en stor Del udlaant Materiale til: Prof. C. Wimmer, München (laant *Cyclaspis biplicata*); Dr. A. Thienemann, Münster (laant Materiale af danske Chironomide-Larver og Pupper); Prof. Nathan Banks, Washington (laant Danmark-Ekspeditionens Arachnider); Prof. H. Wallengren, Lund (laant *Mysis mixta*); Dr. I. C. Nielsen (laant *Salius sanguinolentus*); Sektionsrath E. v. Krekitch-Strassoldo, Wien (laant Generalsamlingens Anthicidæ); Cand. Busek, Washington (laant *Lophyrus* Materiale fra Danmark); Bogtrykker Rosenberg (laant *Licinus* Larver); Lektor L. Ekman, Jönköping (laant *Limnocalanus macrurus*); Dr. E. Everts, Haag (laant *Bledius terebrans*); Prof. E. Bouvier, Paris (laant Materialet af »Phyllosoma«); J. E. Collin, Newmarket (laant *Empis lamellicornis*); Dr. Villeneuve, Rambouillet (laant *Tachina larvarum*); Stadtbourath Becker, Liegnitz (laant *Coenosia leucospila*); Prof. P. Stein, Treptow (laant Anthomyide-Typer); Prof. Baron Surcouf, Paris (laant Anthomyide-Typer); Baron N. Ch. Rothschild, London (laant *Acanthia hemiptera*); Dr. Carl, Genève (laant Tusindben); Dr. O. Olofsson, Uppsala (laant *Maraenobiotus* Danmark); Dr. C. Lundström, Helsingfors (laant grønlandske Tipulider og Chironomider); Dr. A. Tullgren, Stockholm; Prof. Emery, Bologne; Dr. Fr. Knab, Washington; Dr. C. M. Selbie, Dublin; Dr. P. Speiser, Labes; Prof. Yngve Sjöstedt, Stockholm.

Forespørgsler er besvarede fra, eller Materiale bestemt for: De internationale Havundersøgelser; Ny Carlsberg Glyptotek; Stadsrådg. Neumann, Frederiksberg; Victor Holm, Læge, Frederikshavn; Botanisk Museum; Landskronagades Møbelsnedkerier; Ferskvandsbiologisk Laboratorium, Hillerød; Fagskolen for Haandværkere og mindre Industridrivende; Statens Serum Institut; Jydsk Laboratorium, Aalborg; Steins Laboratorium. Desuden er en Del Forespørgsler fra Private besvarede.

Følgende i Aaret udkomne Publikationer er helt eller delvis grundede paa Afdelingens Materiale:

- Will. Lundbeck: A new species of *Hilara*.
Vidensk. Medd. Nat. For. Kbhvn. 64, 1913.
- Orthorrhapha brachycera og Cyclorrhapha; i Über die Insekten- und Spinnenfauna Islands und Der Faeröer, von Klinckowström. Arkiv för Zoologi 8. 1913.
- K. Stephensen: Corrections to the paper on the Malacostraca from the Tjalfe-Expedition.
Vidensk. Medd. Nat. For. Kbhvn. 64, 1913.
- K. Stephensen: Account of the Crustacea and Pycnogonida coll. by Dr. V. Nordmann 1911. Meddel. om Grønland 51. 1913.
- Conspectus Faunæ groenlandicæ, Grønlands Krebsdyr og Pycnogonider.
- The copulatory organ (*Petasma*) of *Sergestes vigilax*. Festskrift for Japetus Steenstrup, Nr. 26, 1913.
- K. L. Henriksen: Danmarks Fauna, 14, Biller: II. Pragtbiller og Smeldere. Kbhvn. 1913.
- Bemerkungen über ein. dänische Elateriden. Ent. Meddel. 10. 1913.
- J. C. Nielsen: On some South American species of the genus *Mydæa*, parasitic on birds. Vidensk. Medd. Nat. For. Kbhvn. 65, 1913.

De Moltkeske Afdelinger.

Studie- og Undervisningssamlingen.

(Professor, Dr. Hector Jungersen).

I Foraarshalvaaret har Bestyreren i Forelæsninger, 3 Timer ugentlig, for naturhistoriske Studerende gennemgaaet Dyreriget's Hovedtyper (Benfiskenes Systematik og Paddeklassen) (32—23 Tilhørere); i Efteraarshalvaaret fortsattes Forelæsningerne (Krybdyrklassen, Fugleklassens almindelige Bygningsforhold og af Klassens systematiske Hovedgrupper Saurura, Odontornithes, Palæognathæ (d. e. Crypturi og Ratitæ), Gallinacæ og af Laro-Limicolæ: Laridæ og Alcidæ) (35—35 Tilhørere). I begge Halvaar afholdtes et zootomisk Kursus 2 Dage om Ugen i 2 sammenhængende Timer, med Assistance i Foraarshalvaaret af Dr. Th. Mortensen, i Efteraarshalvaaret af Mag. sc. Hj. Ditlevsen. I Foraarshalvaaret blev følgende Former gennemgaaede: *Echinus esculentus* og *acutus*, nogle *Ophiura*, *Antedon petasus*; *Patella vulgata*, *Buccinum undatum*, *Helix pomatia*; *Anodonta* (med *Glochidier*); *Apus caneriformis*; *Astacus fluviatilis*; *Procrustes coriaceus*, *Blatta orientalis* og *germanica*; *Lithobius*, *Scolopendrella*; *Branchipus*; *Sepiæ officinalis*, *Eledone moschata* (10 Deltagere); i Efteraarshalvaaret: *Amphioxus lanceolatus*; *Myxine glutinosa*; *Petromyzon fluviatilis*; *Acanthias vulgaris*, *Raja batis* og *R. clavata*; *Gadus morrhua*; *Clupea harengus* og *Zoarces viviparus* (15 Deltagere).

Studiesamlingen har i Foraaret været benyttet af 20, i Efteraaret af 25 naturhistoriske Studerende; i begge Semestre har de Studerende, som mod et Depositum af 5 Kr. har fået udleveret Nøgler, haft Adgang ogsaa om Aftenen indtil Kl. 8. — Cand. mag. Ad. Jensen har gennem Eksaminatorier vejledet 2 Hold af Studerende, hvert Hold i 2 ugentlige Timer (i Foraaret resp. 9 og 20 Deltagere, i Efteraaret resp. 16 og 22 Deltagere). Lejlighedsvis har foruden Bestyreren ogsaa Dr. Mortensen ydet de Studerende Hjælp under deres Benyttelse af Studiesamlingen. Denne har desuden som i tidligere Aar været benyttet af Dr. W. Sørensen til Undervisning af Elever fra Statens Lærerhøjskole og Feriekursus, samt af Faglærerinder til deres Selvstudium, saavel som til deres Undervisning ved Cand. mag. Ad. Jensen og Mag. sc. Henriksen.

Den i forrige Aarsberetning omtalte Afblandingsindretning i Auditoriet til Benyttelse af Lysbilledapparatet under Dagslys blev fuldført i Foraarssemestrets Begyndelse. Lysbilledapparatet og Auditoriet har særlig været benyttet af Docent Stamm til histologiske Forelæsninger, en enkelt Gang af Prof. Steensby ved geografiske Forelæsninger. Som i forrige Aar har Auditoriet ogsaa været benyttet til matematiske Forelæsninger:

Samlingen er i Aarets Løb bleven forøget med 40 nye Præparater, af hvilke særlig fremhæves: et helt Skelet af Næbdyret (*Ornithorhynchus paradoxus*), en udstoppet *Lagomys pusillus* (med Kranie og Lemmeknogler), en udstoppet Desman (*Myogale moschata*) og en Afstøbning af *Archæopteryx lithographica*. Som Gaver er modtaget: 2 tørrede Spatanger (Museets 2. Afdeling); *Veronicella* med Æg, fra Ecuador (Kontorchef Bangert); Gran-kogler behandlede af Spætter, en *Polydesmus complanatus* (Cand. mag. Ad. Jensen); nogle Lusfluer (*Nycteribia*) fra en dansk Flagermus (*Vespertilio daubentonii*) (Mag. sc. R. Hørring); en abnorm Bikage (»Buckelbrut«) (Dr. W. Sørensen); desuden en Række Forelæsningstegninger, i sin Tid udførte for Dr. R. S. Bergh (Docent Stamm).

En Revision af hele Studiesamlingens Materiale, navnlig med Hensyn til Etiketteringen, er paabegyndt ved Cand. mag. Ad. Jensen.

Af Instrumenter er kun anskaffet et Par Okularer med Visere, til Leitz' Mikroskoper.

Bogsamlingen er bleven forøget med: Danmarks Fauna. 13. Klöcker: Sommerfugle III. Natsommerfugle II; Danmarks Fauna. 14. Henriksen: Biller II. Pragtbiller og Smeldere; Göldi: Insekten als Krankheits-Erreger; Nordisches Plankton, 16. Liefgr.; Bütschli: Vorlesungen über vergleichende Anatomie 1. og 2. Hefte.; af Brauer's Süßwasserfauna Deutschlands 14—17 Hefte (Rotatoria und Gastrotricha ved Collin m. fl.; Nematodes ved Jägerskiöld og v. Linstow; Acanthocephala u. Trematodes ved M. Lühe).

Bløddyr-, Straaledyr- og Ormesamlingen.

(Museumsinspektør Levinsen).

Forøgelse af Samlingen. Cand. K. Stephensen har i Bredefjord, Sydgrønland, hvorhen han var sendt af Kommissionen for Grønland, i Sommeren 1912 gjort betydelige og værdifulde Indsamlinger af Havdyr, som paa Grund af denne Fjords ejendommelige geografiske Forhold (dens Bund gennem-

strømmes af varmt Atlanterhavsvand) maa betegnes som et særdeles vigtigt Supplement til Museets grønlandske Samlinger. Af Samlingens Indhold skal eksempelvis nævnes følgende for Faunaen nye Echinodermer: *Psolus valvatus*, *Molpadia oolitica*, *Poraniomorpha hispida* og *Hathrometra Sarsii*.

Afdelingens Assistent, Dr. Th. Mortensen, som i Sommerens Løb har gjort Studier ved det biologiske Laboratorium i Plymouth, har herfra hjembragt en anselig Samling af smukt konserverede Echinodermer (f. Eks. *Luidia ciliaris*, *Astropecten irregularis* med symbiotisk Skælryg, *Scaliosotus assimilis* i Fodgangene, *Cucumaria Normani*, *C. saxicola* og *Ophiopeltis securigera*) og Echinodermlarver (tildels klækkede). Af andre interessante Former skal nævnes *Myriothela* sp., *Protodrilus Leuckarti*, *Tonaria*, *Piliidium* samt en smuk Samling af incrusterende Bryozoaer.

Mag. P. Kramp har foræret Afdelingen en stor Samling danske Sødyr, delvis smukt præparerede. Samlingen bestaar overvejende af Goplepolypper, Gopler og Aktinier.

Korpslæge Brünnich Nielsen, som med stor Energi har kastet sig over palæontologiske Studier, har foræret Afdelingen et stort Bryozomateriale fra Fakse og fra Craniakalken ved Herfølge. Deriblandt skal nævnes Stykker af gammel haard Havbund med Bryozoaer samt et stort Antal, ligeledes af Bryozoaer incrusterede, Pigge af *Cidaris vexilifera*.

Konstitueret Kaptajn paa Kabeldamperen »Store Nordiske« Christensen, som med største Velvillie har lovet at fortætte de tidligere af Kapt. Suenson udførte Indsamlinger til Zoologisk Museum, har foræret Afdelingen en Række Planktonprøver samt en værdifuld lille Samling af Sødyr tagne paa Kabler, mest omfattende Echinodermer (*Trichaster*, *Antedon* osv.), ottearmede Blæksprutter, Snegle og Muslinger. Afdelingen har i Aarets Løb staaet i Bytteforbindelse med Scottish Oceanographical Society (Dr. W. Bruce), U. S. National Museum i Washington, Dr. Mc. Intosh og Prof. Ashworth i Edinburgh og Prof. Hartmeyer i Berlin og derigennem erhvervet et anseligt Antal, delvis for vor Samling nye, Echinodermer. Et mindre Antal Goplepolypper er erhvervet ved Bytning med Museerne i Berlin og Petrograd.

Bidrag skyldes endvidere: Prof. Jungersen (2 Originaleksemplarer til den af ham opstillede Slægt af Goplepolypper, *Ichthyocodium Sarcotretis* paa *Scopelus glacialis*), Konservator Nordgaard, Trondhjem (smukke Kolonier af Bryozoen *Escharella abyssicola* fra Norge), Udstedsbestyrer Nielsen, Kangamiut, Grønland (7 Poser med fossile Muslingeskaller fra hævede Lag ved Kangamiut og i Evighedsfjorden), Hr. P. Nielsen, Silkeborg (Eksemplarer af *Petricola pholadiformis* fra Esbjerg nye Havneanlæg), Docent Stamm (Arion ater, var. *albolateralis* fra Arnebjerg Skov), Kontorchef Bangert (spritlagte Eksemplarer af *Veronicella* og dens perlesnorformede Æggstreng fra Ecuador), Dr. Checchia-Rispoli, Palermo (2 Ekspl. af *Psammochinus microtuberculatus*, var. *alba*.), Mag. P. Kramp (et ikke ringe Antal Goplepolypper fra Plymouth), Cand. mag. Ad. Jensen (en Skal af *Panopæa norvegica* fra Sundet udfor Odinsøj), Hr. Clausen (et Antal i Sprit opbevarede marine Mollusker fra Østasien), Cand. Fritz Johansen (et stort Antal Land-, Ferskvands- og Havmollusker fra forskellige Lokalteter i Nordamerika), A. H. Cooke (*Purpura lapillus* i 3 forskellige Typer, fra Bristol-Kanalen).

Videnskabeligt Bestemmelses- og Ordningsarbejde. Bestyreren har fuldendt Bestemmelsen og den videnskabelige Bearbejdelse af »Danmark«-Ekspeditionens Bryozoa og vil snart have fuldendt en Oversigt over Grønlands Bryozoa, bestemt til Trykning i »Meddelelser om Grønland«.

Ded conchologiske Assistent, Cand. mag. Ad. Jensen har foruden med det daglige Ordnings- og Bestemmelsesarbejde i Aarets Løb beskæftiget sig med den kritiske Revision af Museets boreale og arktiske Mollusker og har begyndt paa en videnskabelig Bearbejdelse af det østgrønlandske Materiale.

Dr. phil. Th. Mortensen, som for 2 Aar har faaet Orlov fra Museet for at gøre Studier og Indsamlinger i Østasien, hvorhen han afrejste i Slutningen af November, har i Aarets Løb ordnet og bestemt Museets hidtil ubearbejdede Materiale af grønlandske Echinodermer og har samtidig udarbejdet en Oversigt over den grønlandske Echinodermfauna, som er bleven trykt i »Meddelelser om Grønland«.

Mag. H. Ditlevsen har fortsat de i forrige Indberetning omtalte Omordningsarbejder indenfor Ormenes Afdeling, og hele den bestemte og bearbejdede Del af Annelidesamlingen er nu anbragt i et nyt Skab paa Gangen i Mezzaninetagen. Han har endvidere beskrevet en ny af »Danmark«-Ekspeditionen hjembragt, fritlevende Nematode *Dorylaimus maritimus*, fortsat Arbejdet med Bestemmelsen og Bearbejdelsen af Ingolf-Ekspeditionens Annelideudbytte samt i de 2 sidste Maaneder af Aaret været beskæftiget med at udarbejde en Oversigt over de grønlandske Orme til Optagelse i »Meddelelser om Grønland«.

Medhjælper C. Fagerstrøm har deltaget i Ordningen af det i Aarets Løb indkomne Materiale.

Følgende i Aarets Løb publicerede Arbejder er baserede paa Museets Materiale: G. M. R. Levinsen, Systematic Studies on the Sertulariidae (Vid. Medd. Nat. Foren. Bd. 64, p. 249—323, pl. IV—V), H. J. Ditlevsen, A marine *Dorylaimus* from Greenland waters, *Dorylaimus maritimus* n. sp. (Medd. om Grønland, XLIII, Nr. 15, p. 429—30, Pl. XVIII), Th. Mortensen, *Consp. Faunæ Groenlandicæ, Echinodermer* (Medd. om Grønland, XXIII, p. 301—379), P. Kramp, *Medusæ collected by the »Tjalfe« Expedition* (Vid. Medd. Nat. Foren. Bd. 65, p. 257—287), Th. Mortensen, *Ech. Notes V—VI* (samme Sted p. 211—251, Tavle IV) med tilhørende »Correction« (p. 305), P. Kramp, *Hydroids collected by the »Tjalfe« Expedition...* (Vid. Medd. Nat. Foren. Bd. 66).

Materiale har i Aarets Løb været udlaant til følgende Videnskabsmænd: Dr. Southern, Dublin (Arter af Slægten *Myriochele*), Prof. Dr. v. Ritter Zahony, Görz (de boreale og arktiske *Sagitta*-Arter til Bearbejdelse for Ingolf-Ekspeditionen), Dr. I. W. Harmer, Norwich (*Buccinum ciliatum* Fabr., var. *læviior* Mørch), Prof. Dr. W. Kobelt, Frankfurt a. Main (Originaleksemplaret til *Cyclostomus* (*Turbo*) *foliaceus* Chemn.).

b. *Andre Sager.*

Assistent ved 2den Afdeling Dr. phil. Th. Mortensen og Assistent ved 3die Afdeling Dr. phil. A. G. Bøving indgav i 1910 Andragender om, at der maatte blive bevilget dem personlige Lønningstillæg af ikke under 1.000 Kr. aarlig. Andragenderne blev anbefalede af de paagældende Afdelingers Be-

styrere, Museumsraadet, Kvæstor og Konsistorium, men der blev ikke af Ministeriet stillet noget Forslag til Finansloven for 1911—12. Andragenderne blev derefter fornyede til Finansloven for 1912—13, men ligeledes uden Resultat. Dr. Mortensen søgte paany til Finansloven for 1913—14 uden Resultat. Senere har han ikke fornyet sit Andragende*).

— Efter et af Inspektor Levinsen under 10. April 1913, Museumsraadet under 15. s. M. og Konsistorium under 30. s. M. anbefalet Andragende fra Assistent ved 2den Afdeling, Dr. phil. Th. Mortensen bifaldt Ministeriet 9. Maj 1913, at han for et Tidsrum af 2 Aar fra Slutningen af 1913 eller Begyndelsen af 1914 fritoges for sit Museumsarbejde med Bibeholdelse af sin Lønning for at kunne foretage en omfattende videnskabelig Studie- og Indsamlingsrejse i østasiatiske, australske og amerikanske Have.

Museumsraadet udtalte i sin ovennævnte Skrivelse af 15. April 1913 følgende:

»Museumsraadet skal i denne Anledning tillade sig at fremhæve, at Fritagelse for den sædvanlige Tjeneste ved Museet med Bibeholdelse af de Paagældendes Lønning, og uden at Vedkommendes Virksomhed — i hvert Fald fuldtud — er blevet overdraget til nogen anden, jævnlig er tilstaaet dets Embedsmænd eller Bestillingsmænd for at kunne udføre Rejser i videnskabeligt Øjemed. I flere Tilfælde er efter Indstilling fra Museumsraadet desuden dertil bevilget offentlig Understøttelse, navnlig naar Rejsen blandt sine Formaal tillige har omfattet Indsamlinger, der direkte er kommet Museet til Gode. Saadanne Fritagelser har i Almindelighed omfattet Tidsrum fra nogle Uger til flere Maaneder eller et halvt Aar, i et enkelt Tilfælde dog et helt Aar (Inspektor, Dr. Meinerts Rejse til Vestindien og Venezuela 1891—92; jfr. Univ. Aarbog 1890—91 p. 551). En Fritagelse for 2 Aar er under væsentlig andre Betingelser tilstaaet Assistent ved 2den Afdeling, Cand. mag. Ad. S. Jensen, som erholdt Orlov fra 1. Januar 1908 til 1. Januar 1910 for at overtage den aktive Ledelse af de videnskabelige Havundersøgelser, der foretages ved Grønland paa Indenrigsministeriets Foranstaltning, imod at han for dette Tidsrum til Besørgelse af sine Museumsarbejder stillede Vikar, der godkendtes af Museumsraadet for det zoologiske Museum (jfr. Konsistoriums Skrivelse til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet af 13. Januar 1908, bifaldet ved Ministeriets Skrivelse til Konsistorium af 21. Januar s. A.).

Museumsraadet har ment i det foreliggende Tilfælde at kunne tilside-sætte Ønsket om et Vikariat for Dr. Mortensen først og fremmest under Hensyn til, at han vedblivende under sin Fraværelse direkte arbejder i Museets Tjeneste ved at foretage Indsamlinger, som indlemmes i dette, tilmed saadanne værdifulde Indsamlinger, som det kun er muligt at erholde ved Hjælp af en saa erfaren, praktisk øvet og videnskabelig fuldt uddannet Mand som Dr. Mortensen. Man skal i saa Henseende henvise til, at adskillige af Udlandets zoologiske Museer, der raader over de dertil fornødne Midler, udsender Medlemmer af deres videnskabelige Stab til fjerne Egne i tilsvarende Øjemed, og at de Paagældendes Rejser indgaar i og betragtes som Led af deres Museumsarbejder.

Dertil kommer, at Museet maa ønske at bidrage sit til, at et Medlem af dets videnskabelige Stab, hvem det skylder mange Forøgelser og meget godt Arbejde, sættes i Stand til at løse forskellige Opgaver, som han med stort Held

*) Jfr. Aarbog 1908—09 S. 557.

har begyndt, hvis Afslutning imidlertid kræver Studier af Materiale, der for Tiden ikke kan erholdes hverken her eller i noget andet Museum, men maa erhverves og undersøges paa Stedet; dette gælder saaledes Studiet af visse tropiske Ctenophorer, over hvilke et af Dr. Mortensen ifjor i Ingolf-Værket publiceret Arbejde, prisbelønnet paa den sidste internationale zoologiske Kongres, formentlig vil kaste et helt nyt Lys.

— Paa Finansloven for 1913—14 blev, jfr. Rigsdagstid 1912—13, Till. A. Sp. 1189—90, under Museets Konto bevilget 300 Kr. som midlertidig Lønningsforhøjelse (25 pCt.) i Henhold til Lov af 8. Juni 1912 for den af Annuet lønnede Assistent ved Studie- og Forelæsningsamlingen.

— Under 9. Juni 1913 indsendte Konsistorium til Ministeriet med sin bedste Anbefaling tvende Skrivelser af 31. Maj og 2. Juni, hvori Museumsraadet indstillede, at der søgtes udvirket en allerhøjeste Anerkendelse for henholdsvis Kontorchef, Kassekontrollør i Østifternes Kreditforening C. G. Bangert og Rentier M. L. Hauschild, der begge ved gennem en Aarrække at skænke Museet store og værdifulde Gaver havde vist dette en Interesse og Offervillighed, der ogsaa efter Konsistoriums Mening fortjente at vinde Paa-skønnelse fra Statens Side gennem en offentlig Udmærkelse.

10. Det mineralogiske Museum.

a. Aarsberetning 1913.

(Professor O. B. Bøggild).

I. Dr. phil. K. J. V. Steenstrups Gaver og Legat.

Det forløbne Aar har for Mineralogisk Museum været overordentlig betydningsfuldt, derved at Dr. phil. K. J. V. Steenstrup, som døde den 6. Maj, i sit Testamente har betænkt Museet særdeles rigeligt. Den første Bestemmelse, Museet vedrørende, lyder saaledes: »Professor mineralogiæ ved Københavns Universitet maa af mit Bo, til Universitetets mineralogiske Museum, udtage alle de Bøger, Kort, Fotografier, Instrumenter og Andet, som han finder, at Museet kan have Brug for«. For Museets Bibliotek betyder denne Gave en særdeles værdifuld Forøgelse, da Steenstrup besad et udmærket Bibliotek, ikke alene paa Geologiens, men ogsaa paa tilgrænsende Videnskabers Omraade; ogsaa Instrumenterne og de øvrige nævnte Genstande vil være af stor Værdi for Museet (angaaende Instrumenterne se nærmere Afsnit V af Aarsberetningen).

Den anden testamentariske Bestemmelse (efter at flere Legater til andre er nævnte) lyder saaledes: »Resten af min Formue tilbyder jeg Københavns Universitet paa følgende Betingelser: 1. Der oprettes et Legat, hvis Renter stilles til Professor mineralogiæ Disposition til Indkøb af Bøger, Instrumenter, Mineralier og Forsteninger, der ikke i Almindelighed kan erhverves for Museets sædvanlige aarlige Tilskud. Derimod ønsker jeg ikke, at Legatet anvendes til Museets Vedligeholdelse eller Fornyelse med Skabe, Øvelses- eller almindelige Studiemidler. Jeg gaar ud fra, at Universitetet sørger for,

at dette Legat faar en fast betryggende Form, saa at det kommer til at svare til sin Hensigt, nemlig at bidrage til, at det mineralogiske Museum kan hævde sin videnskabelige Plads ved Siden af Udlandets Samlinger. Jeg gaar endvidere ud fra, at Konsistorium vil føre et vist passende Tilsyn med Renternes Anvendelse. (De øvrige til Overdragelsen knyttede Betingelser gaar ud paa, at Universitetet skal udbetale livsvarige Understøttelser til forskellige i Testamentet nævnte Personer; den samlede Sum hertil er for Tiden 1.800 Kr. aarlig). Det i Henhold til Testamentets Bestemmelse oprettede Legat har ved kongelig Fundats faaet Navnet: »Dr. phil. Knud Johannes Vogelius Steenstrups Legat til Grev Moltkes, Universitetet tilhørende mineralogiske Museum, og den rentebærende Kapital er 96.800 Kr. Naar man betænker, at Museet af sin ordinære Konto i Forbindelse med de Museet tilhørende Moltkeske Legater hidtil har kunnet anvende gennemsnitlig c. 2.650 Kr. aarlig til Indkøb af de i Testamentet indbefattede Genstande, vil man se, at Steenstrups Legat efterhaanden vil komme til at medføre, at den aarlige Anskaffelsessum bliver betydelig mere end det dobbelte af, hvad den tidligere var, hvad der igen vil medføre, at Museet i den Henseende kommer til at indtage en meget fremragende Plads blandt Verdens Museer.

II. *Ordnings- og Bestemmelsesarbejder ved Museets Hovedsamlinger.*

Ved den mineralogisk-petrografiske Afdeling har Museumsassistent, Frk. Callisen fortsat det i Fjor paabegyndte Arbejde at ordne den systematiske Mineralsamling. I Aarets sidste Halvdel har dette Arbejde dog maattet afbrydes for at skaffe Tid til at ordne og indlemme i Museets Bibliotek den af afdøde Dr. phil. K. J. V. Steenstrup skænkede store Bogsamling; dette Arbejde er kun delvis fuldført. Bestyreren har foretaget mineralogiske Undersøgelser af forskellige grønlandske Mineraler, og Frk. Callisen har undersøgt Tungspatkrystaller fra den bornholmske Alunskifer.

Ved den palæontologiske Afdeling har Inspektøren for denne, Docent Ravn, med Assistance af Museumsassistent Henriksen fortsat den tidligere begyndte Omflytning af de til Afdelingen hørende Samlinger. Denne Omflytning og Omordning er nu tilendebragt for de Samlingers Vedkommende, som stammer fra Færøerne, Island og Grønland. Aarets palæontologiske Nyerhvervelser er indordnede paa sædvanlig Maade. De Museet tilhørende Originaler til følgende Afhandlinger er blevet registrerede og indordnede i Museets Samling af Originalstykker: A. S. Jensen, Studier over nordiske Mollusker. I. Mya; B. Lundgren, Anmærkningar om några Jura-fossil från Kap Stewart i Ost-Grönland. Antallet af registrerede Originalstykker er herved naaet til 1.033. Da den hidtil fulgte Indregistreringsmaade paa Grund af Samlingens stærke Vækst viste sig mindre heldig, er der blevet anskaffet et Kartotek, og den hertil svarende Ændring i Indregistreringen er tilendebragt. Inspektør Ravn har fortsat Bearbejdelsen af danske Kridteknider og Assistent Henriksen Undersøgelsen af danske Ravinsekter.

Som sædvanlig er Erhvervelsen og Bearbejdelsen af Prøver fra danske Boringer bekostet af Niels Brock's Legat.

III. *Afgivelse af Undervisningssamlinger og Dubletter.*

Til Undervisningsbrug er gratis sammenstillet og afgivet Samlinger af Mineraler, Bjærgarter og Forsteninger til følgende Skoler og Undervisnings-

anstalter: Sanderum Skole ved Odense, Horsens kommunale Mellem- og Realskole, Lawaetz' Kostskole i Bagsværd, Tandlægeskolen i København, Holmene Skole ved Hellebæk, Hornbæk Kommuneskole, Østersøgades Gymnasium, Østerfarimagsgades Betalingsskole, Thylands Højskole i Sjørring, Nysted offentlige Skole, Esrom Skole, Herning kommunale Skole, Høng Mellem- og Realskole, Teknisk Skole i København og Solvang Højskole i Californien.

Til videnskabelig Undersøgelse er afgivet: islandsk Kiselsinter til Dr. Schultz, Kaiserslautern i Bayern, Arfvedsonit o. a. Mineraler til Dr. Kreutz i Krakau, Sodalitsyenit til Dr. Tannhäuser i Berlin og rød Zinkmalm til Dansk Telegrafonfabrik.

I Bytte er afgivet Apofyllit fra Teigarhorn til Dr. Drugman i Oxford, stalaktitisk Flusspat fra Ivigtut til Professor Wülfing i Heidelberg, Skalstykker af *Pollicipes dorsatus* til British Museum i London, forskellige Bjærgarter og Mineraler til Universitetets kemiske Laboratorium; endvidere Samlinger af grønlandske Mineraler og Bjærgarter til Professor Brøgger i Kristiania, Museet i Toronto i Canada, Museum d'histoire naturelle i Paris, Geologische Landesanstalt i Berlin, Harvard College i Cambridge i Massachusetts samt til følgende Mineralfirmaer: Eger i Wien, Foote i Philadelphia og Grebel, Wandler & Co. i Gênevê; sidstnævnte har ogsaa faaet Faxeforsteninger.

IV. Museets og Undervisningens Benyttelse.

For Offentligheden har Museet som sædvanlig været aabent to Gange ugentlig. Antallet af Besøgende i 1913 har været 2.020. Udenfor den sædvanlige Besøgstid har Museet været besøgt af forskellige udenlandske Videnskabsmænd samt indenlandske Skoler og Selskaber.

Til videnskabelig Bearbejdelse har Samlingerne foruden af Museets Funktionærer været benyttede af Danmarks geologiske Undersøgelse og enkelte private Videnskabsmænd. Til Udlandet har været udlaant en Del Kridtcirripeder til Mr. T. H. Withers (British Museum, London); dette Materiale er atter tilbageleveret ligesaavel som Originaleksemplaret til *Williamsonia Forchhammeri*, der havde været udlaant til Prof. A. G. Nathorst i Stockholm, Originaleksemplaret til *Stauranderaster gibbosus*, var. *pyramidalis* Spencer samt en Del islandske Crag-Forsteninger, som henholdsvis Mr. Spencer i London og Mr. Harmer i Cringleford ved Norwich havde laant.

I Foraarshalvaaret holdt Bestyreren Forelæsninger i Mineralogi (5 Deltagere), Eksaminatorier i Geologi (28 Deltagere) samt for Polyteknikere Forelæsninger og Øvelser i Mineralogi (28 Deltagere); i Efteraarshalvaaret Forelæsninger i dynamisk Geologi (26 Deltagere) samt Øvelser i Mineralbestemmelse (9 Deltagere) og mikroskopisk Krystalbestemmelse (2 Deltagere). Docent J. P. J. Ravn holdt i Efteraarshalvaaret Forelæsninger over fossile Hvirveldyr (16 Deltagere) samt over danske Forsteninger (10 Deltagere). Docent P. Harder holdt i Foraarshalvaaret Forelæsninger i dynamisk Geologi (13 Deltagere) samt Eksaminatorier i Geologi (53 Deltagere); i Efteraarshalvaaret Forelæsninger i dynamisk Geologi (7 Deltagere) samt Forelæsninger i Geologi for Polyteknikere (68 Deltagere). Studiesamlingerne benyttedes i de to Halvaar af henholdsvis 25 og 5 Studerende.

Af Undervisningsekskursioner har der været afholdt en til Stevns Klint den 1. Maj (82 Deltagere), en til Bornholm den 1.—6. Juni (17 Deltagere) og en til Gotland og Öland den 8.—14. Juli (9 Deltagere).

V. *Museets Forøgelser.*

Mineralsamlingen har i 1913 modtaget følgende Gaver: en større Mængde Malme m. m. fra forskellige, navnlig tyske og ungarske Miner fra Kontorchef ved Statsbanerne Chr. Sæbye, Kalcedonmandler med Vædskeindeslutninger fra Argentina fra Docent E. Suenson, Gips fra Lüneburg og Tinsten fra Bolivia fra Cand. mag. E. Nørregaard, bornholmske Kvartskrystaller fra Bankassistent E. Kofoed i Rønne, Vivianit i en Hvalknogle fra Museumsinspektør J. P. J. Ravn og Svovlkiskkrystaller i Lerjærnsten fra Læge C. Malling. Dels ved Køb, dels ved Bytte er erhvervet en Del Mineraler, hvoriblandt navnlig maa fremhæves forskellige slebne Ædelsten, saavel naturlige som kunstige, endvidere Bastnäsit fra Madagaskar og talrige Eksemplarer af det berømte Meteorfald ved Holbrook i Arizona. Ved Indsamling er tilkommet forskellige kanadiske Mineraler (Bestyreren).

Bjærgartssamlingen har som Gave modtaget vulkansk Aske fra Kadiak-Øen ved Alaska fra Hr. Chr. Krogh i Juneau, engelsk Marskjord fra Statskonsulent Har. Faber og Syenit fra Omegnen af Dresden fra Museumsinspektør J. P. J. Ravn. Ved Indsamling er tilkommet forskellige Bjærgarter fra Gotland og Öland.

Samlingen fra Island, Færoerne og Kolonierne har som Gave modtaget forskellige Bjærgarter fra det nordligste Grønland fra Hr. P. Freuchen og Lava fra Heklas Udbrud i April 1913 fra Grosserer J. A. Lefolii. Ved Køb er erhvervet en Del af Julianehaabegnens sjældne Mineraler; ved Indsamling er tilkommet en Del Mineraler, Bjærgarter og Forsteninger fra Disko og Nugsuak (Stud. mag. Lauge Koch).

Den almindelige palæontologiske Samling har atter i Aar modtaget som Gave en Samling engelske Kridtforsteninger fra Landbrugskonsulent Harald Faber i London.

Mindre Gaver er modtagne fra Prof. O. B. Bøggild, Dr. phil. N. E. K. Hartz, Læge C. Malling, Statsgeolog V. Milthers, Overlæge K. Brünnich Nielsen, Cand. mag. E. Nørregaard og Docent Ravn.

Ved Køb er Samlingen forøget med Karbonplanter fra Bøhmen; en Samling mikroskopiske Præparater af Karbonplanter; Dyreforsteninger fra N. Amerikas Karbon; Kridtforsteninger fra Ifö (Skaane), Bøhmen og N. Amerika samt Tertiærforsteninger fra Bøhmen; endelig Rekonstruktioner af 10 uddøde Krybdyr og Pattedyr, udførte i Terracotta.

Ved *Indsamling* er tilkommet Forsteninger fra Öland og Gotland (indsamlede paa en Undervisningsekskursion til disse Øer).

Den danske Samling har ligesom tidligere modtaget som Gave en større Samling Kridt- og Tertiærforsteninger fra Findstederne ved Mariager Fjord fra Direktør J. Rosenberg samt forsteningsførende løse Blokke fra Korsøregnen fra Sognepræst Winther (Korsør). Andre Gaver er modtagne fra: Ingeniør A. Clément, Deltagere i Dansk geologisk Forenings Ekskursion til Refsnæs, Lærer P. Degnbol (Donnerup), Banearbejder C. C. Hansen (Esbjerg), Stud. mag. Lauge Koch, Forvalter Larsen, Drejer C. F. Madsen, Dr. phil.

I. C. Nielsen, Overlæge K. Brünnich Nielsen, Dr. phil. V. Nordmann, fhv. Lærer Pindborg, Prof. E. Warming og Postmester Winther (Hornbæk).

Ved *Køb* er Samlingen forøget med en Del Insekter i Rav, en Fiskeforstening i Cementsten, Tertiærforsteninger fra Branden og Faarup samt et Spoleben af en Hjort fra interglacial Mergel ved Hørrup.

Ved *Indsamlinger* er tilkommet Faxeforsteninger samt Kridt- og Tertiærforsteninger fra Jylland (Inspektør Ravn); endvidere en Del Stenarter og Forsteninger fra Bornholm, indsamlede paa en Undervisningsekskursion.

Haandbiblioteket er i Aarets Løb blevet forøget med 39 Tidsskrifter og lærde Institutioners Publikationer (118 Bind), hvoraf de 26 (93 Bind) er Gaver. I dette Opgør er kun medregnet, hvad der færdig katalogiseret er indgaaet i Biblioteket, saaledes ikke den meget store og omfattende Bogsamling, der ved testamentarisk Bestemmelse af Dr. phil. K. J. V. Steenstrup ved dennes Død tilfalder Museet, idet Arbejdet med Ordningen af denne er saa omfattende, at der, med den ringe Arbejdskraft der staar til Raadighed, endnu ikke haves fuldt Overblik over, hvad der kommer til at indgaa i Biblioteket og hvad der er Dubletter eller falder udenfor Bibliotekets Ramme. Den som Gave modtagne Tilvækst er iøvrigt sendt af følgende Institutioner og Personer: Videnskabernes Selskab, Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland, Kommissionen for Danmarks geologiske Undersøgelse, Kommissionen for Havundersøgelser, Det kgl. Bibliotek, Universitets Biblioteket, Dansk geologisk Forening, Det internationale Katalog, Lunds Universitets geologiske Museum, Sveriges geologiske Undersökning, Geologiska Föreningen i Stockholm, Det kgl. Selskab for Norges Vel, Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel, Geologisch-mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Kolonien, De forenede Staters geologiske Undersøgelse, Smithsonian Institution, Field Museum, Carnegie Institution, Tohuku imperial university, Prof. O. B. Bøggild, Prof. K. O. Bjørlykke, Skolebestyrer H. F. Feilberg, Cand. mag. A. Garboe, Dr. phil. K. A. Grönwall, Prof. H. Hausen, Læge C. Malling, Professor K. Rørdam, Dr. phil. H. Topsøe, Prof. Th. Thoroddsen, Prof. Ch. H. Warren.

I Aarets Løb er et længe tiltrængt Fagkatalog for Biblioteket blevet planlagt og Forarbejderne dermed afsluttede, saaledes at Indførsel heri har kunnet paabegyndes. Det ældre Forfatterkatalog føres vedvarende ved Siden af Fagkataloget, der er ordnet efter Kartoteksystem, saavel efter Emne som efter Lokalitet. Indtil videre vil det ikke komme til at omfatte Afhandlinger i Tidsskrifter, idet Arbejdet med at registrere alle Bibliotekets Enkeltværker, paa Grund af den ringe Tid der kan afses hertil, allerede vil komme til at strække sig over en længere Aarrække.

Instrumentsamlingen har ved Dr. Steenstrups testamentariske Bestemmelser modtaget meget omfattende Forøgelser, for en Del dog af ældre, nu mindre anvendelige Typer. Nævnes skal et mineralogisk Mikroskop af Seiberts Fabrikat med særdeles godt Tilbehør, et Nørrebergs Polarisationsapparat med Tilbehør, et Nørrebergs Polarisationsmikroskop, et Lommespektroskop, to Nivellerinstrumenter, det ene med Stampfersk Skrue. Endvidere 7 fotografiske Kameras, deraf et Stativkamera 18×24 , to Stativkameras 13×18 , medens Resten er Haandkamera's; til disse findes en Del Linser, de fleste dog af ældre, mindre moderne Typer, samt et større Tilbehør

af Stativer og andre fotografiske Hjelpeapparater. Yderligere 1 Zeiss Prisme-kikkert, 1 Marine Kikkert og et Anemometer, samt adskillige Smaainstrumenter til fysisk og kemisk Brug, deriblandt en Del Platingenstande.

Særlig til Brug for Museets Besøgende er anskaffet og opstillet i Salene to Revolver-Stereoskopkasser, hver til 50 Billeder, og foreløbig er anskaffet 217 Stereoskopbilleder hertil, visende karakteristiske geologiske Forhold og Egne, der, ordnede i forskellige Serier, efterhaanden bliver tilgængelige for Publikum.

Til Museets Skæremaskine er anskaffet en lille elektrisk Motor og til Bogbinderibrug en Beskæremaskine.

VI. Videnskabelige Arbejder.

Af videnskabelige Arbejder, der helt eller delvis vedrører Museets Samlinger, er i Aarets Løb udkommet: E. P. Bonnesen, O. B. Bøggild og J. P. J. Ravn, Carlsbergfondets Dybdeboring i Grøndals Eng ved København 1894—1907 og dens videnskabelige Resultater; O. B. Bøggild, Ussingit, et nyt Mineral fra Kangerdluarsuk (Meddelelser om Grønland 51), K. Brünnich Nielsen, Crinoiderne i Danmarks Kridtaflejninger (Doktordisputats).

VII. Personlige og andre Forhold ved Museet.

I Museets Personalforhold har der i Aarets Løb ikke fundet nogen Forandring Sted. Arbejderne ved Udsmykningen af Museets Trapperum har i den forløbne Del af Aaret indenfor Bygningen indskrænket sig til Nedhugningen af det ældre Pudslag og Nypudsning af den øvre Forhal, et meget omfattende og for Museets Drift og Samlinger ret generende Arbejde, der dog nu er afsluttet. I Sommerens Løb har Opvarmningsanlægget undergaaet et større Eftersyn, idet Kedlerne, om hvis fortsatte Holdbarhed der var rejst berettiget Tvivl, er blevne eftersete og forstærkede paa de svageste Steder; samtidig er der truffet en saadan Ordning, at en enkelt Kedel, i Modsætning til tidligere, kan afgive Damp til hele Opvarmningssystemet, hvorved der er tilvejebragt større Driftssikkerhed, der særlig tiltrænges ved et saa gammelt Anlæg. Beløbet hertil søges paa særlig Bevilling paa Tillægsbevillingsloven 1913—14.

Med Bemyndigelse af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet har Museet i Aarets Løb erhvervet en Parcel Matr.-Nr. 81 af Frederikssunds Købstads Jorder for derigennem at bevare en sidste Rest af den Stenalderhavstok med overliggende ældre Stenalders Køkkenmødding, der fører Navnet »Bilidt«, og som var et af de første Steder, hvor de Undersøgelser begyndte, der førte til Erkendelsen af Køkkenmøddingernes Natur. Medens de øvrige Dele af Forekomsten enten er bortgravede til Vejfyld og Mergel eller bebyggede med Villaer, er dette Stykke urørt, saaledes at det afgiver et fortrinligt Studieobjekt. Parcellen, der nu er forsvarlig indhegnet, er erhvervet for en Købesum af 700 Kr. Den samlede Udgift (Skødetagning, Indhegning m. m.) er 1.290,71 Kr., hvoraf de 1.000 Kr. er stillede til Raadighed af Carlsbergfondet, medens Resten er dækket af Museets Midler.

b. Erhvervelse af Matr.-Nr. 8 l af Frederikssunds Købstads Jorder til Fredning af en Køkkenmødding.

Som foran S. 1258 meddelt, har Museet erhvervet en Parcel paa 903 m² af Matr.-Nr. 8 a af Frederikssunds Købstads Jorder til Fredning af en Køkkenmødding. Denne Erhvervelse blev efter Konsistoriums Indstilling af 11. December 1912 bifaldet af Ministeriet den 14. s. M. Skødet, der blev approberet af Ministeriet den 23. Maj 1913 og tinglæst den 5. August s. A., er saalydende:

»Undertegnede Gaardejer F. Engelbreth, Frederikssund, sælger og overdrager herved fra mig og Arvinger til det Universitetet tilhørende mineralogisk-geognostiske Museum i København en ubebygget Parcel af den mig ifølge tinglæst Adkomst tilhørende Ejendom Matr.-Nr. 8 a af Frederikssunds Købstads Markjorder, hvilken Parcel ved Landbrugsministeriets Udstykningsapprobation af 14. Januar 1913 er matrikuleret under Matr.-Nr. 8 l af Frederikssunds Købstads Jorder og skyldsæt for Hartkorn $\frac{1}{4}$ Alb.

Handelen er iøvrigt indgaaet paa følgende Vilkaar:

1.

Parcellen er overtagen af Køberen saaledes som den foreligger udstykket og henligger for Køberens Regning og Risiko i enhver Henseende.

2.

Køberen betaler alle fra 1. Januar 1913 foifaldne Skatter og Afgifter.

3.

Købesummen andrager 600 Kr., skriver seks hundrede, som er betalt kontant, og for hvis Modtagelse min Underskrift herunder tillige tjener til Kvittering.

4.

Sælgeren er pligtig til at frigøre den solgte Parcel for Pantegæld. Iøvrigt sælges Parcellen med de Rettigheder og Byrder, hvormed den hidtil har været besiddet, hvorved bemærkes, at der paahviler Ejendommen aarlige Arvefæstefgifter samt Rekognition ved Ejerskitte, for hvilke Statskassen er bestandig 1. prioriteret, at der den 9. Juni 1846 er læst Forening med Frederiksborg Stutteri angaaende Vederlag i Havre i Stedet for Naturalhoveri, at der den 14. Februar 1871 er læst Paategning om Afløsning af Hoverirejse mod aarligt Vederlag og at Ejendommen er tiendepligtig.

5.

I Vejafgift har Køberen en Gang for alle erlagt et Beløb af 100 Kr., skriver et hundrede, til Gengæld hvorfor jeg og fremtidige Ejere af Hovedparcellen Matr.-Nr. 8 a er pligtig til Vedligeholdelse af det over Parcellens nordvestre Ende førende Vejstykke, og vil nærværende Skøde med Hensyn til denne Forpligtelse tillige være at læse som servitutstiftende paa Hovedejendommen.

6.

Køberen afholder alle med Handelens Afslutning, Skødets Udfærdigelse, Stempling og Tinglæsning forbundne Udgifter samt Omkostningerne ved Parcellens Udstykning.

Da nu Køberen har betalt den akkorderede Købesum og Afløsning af Vejafgift og iøvrigt har lovet at opfylde Kontraktens Betingelser, saa skøder og endelig overdrager jeg herved til Det Universitetet tilhørende mineralogisk-geognostiske Museum i København ovennævnte Parcel Matr.-Nr. 81 af Frederikssunds Købstads Jorder med de Rettigheder og Byrder, hvormed jeg har besiddet den, idet jeg indestaar for Vanhjemmel efter Loven.

Af Hensyn til det stemplede Papirs Beregning erklærer vi herved, da Parcellen ikke er særlig ansat til Ejendomsskyld, at vi ansætter dens Værdi i Handel og Vandel til 700 Kroner.

Den i § 5 nævnte Forpligtelse til Vedligeholdelse af Vej begæres tinglæst som servitutstiftende med Hensyn til Hovedejendommen.

Frederikssund og København, den 15. Juli 1913.«

c. Dekoration af Museets Forhal og Trappeanlæg.

(Jfr. Aar bog 1909—10 S. 1044—49 og 1910—11 S. 258—60).

Under 23. Juli 1912 udbad Ministeriet sig Konsistoriums Ytringer over en Skrivelse af 11. s. M., hvori Professor Oscar Matthiesen anholdt om, at der til Fortsættelse af Museets Udsmykning maatte blive bevilget 7.666 Kr. 66 Ø. som det resterende Beløb af den første Trediedel af den samlede Bevilling paa 38.000 Kr. til Udsmykningen. I sit Svar af 23. September 1912 henholdt Konsistorium sig til sin Skrivelse af 22. Februar 1911 (Aar bog 1910—11 S. 260), hvori udtaltes Ønsket om, at Sagen om Museets kunstneriske Udsmykning fremmes. Paa Finansloven for 1913—14 blev den nævnte Bevilling derefter givet efter Ministeriets Forslag, der var saalydende, jfr. Rigsdagstidenden 1912—13, Till. B. Sp. 961—64:

»Paa Finansloven for Finansaaret 1911—12, jfr. Rigsdagstidende for 1910—11, Tillæg B. Sp. 1177—78, blev der bevilget et Beløb af 5.000 Kr., for at Professor Oscar Matthiesen i Mineralogisk Museums Forhal kunde udføre Prøver i fuld Gennemførelse i ornamental og stofflig Henseende af det af ham til nævnte Lokalitets Udsmykning udarbejdede Forslag. Professor Oscar Matthiesen har nu andraget om, at der til Museets fortsatte Udsmykning for Finansaaret 1913—14 maa blive bevilget 7.666 Kr. 66 Øre som det resterende Beløb af den første Trediedel af den af Konsistorium i dette Øjemed søgte Bevilling paa ialt 38.000 Kr. I sit Andragende har han anført, at c. $\frac{1}{5}$ af den store Kuppels Figurkomposition »Mørket viger for Sandhedens Lys« og underliggende Felter, Buer og Pilastre nu er udført al fresco, saaledes at man kan danne sig et Skøn over hele den øvre Etages Udsmykning.

Ministeriet har i den Anledning brevvekslet med Konsistorium ved Københavns Universitet, der har udtalt Ønske om, at Museets kunstneriske Udsmykning fremmes. Man har derhos fra det kgl. Akademi for de skønne Kunster indhentet en Udtalelse om Sagen, og Akademiet har ligeledes anbefalet, at Arbejdet fuldfores, under Hensyn til, at det er saa langt fremskredet, og at der efter Begyndelsen at dømme ikke kan være Tvivl om, at den videre Udførelse vil ske med al mulig Omhu og Samvittighedsfuldhed fra Professor Matthiesens Side.

Da undertegnede Minister under Hensyn til det af Konsistorium udtalte Ønske om, at Sagen om Museets Udsmykning fremmes, maa anse det for øn-

skeligt, at de fornødne Midler stilles til Raadighed i det omhandlede Ojemed, skal jeg anmode det ærede Udvalg om til 3die Behandling i Folketinget af Forslaget til Finansloven for Finansaaret 1913—14 at ville fremsætte følgende Ændringsforslag som stillet af dette Ministerium.

Til § 18. A. III. A. 2. k. 2. Hovedstandsættelser. Beløbet forhøjes med..... 7.666 Kr. 66 Ø.

d. Skifte i Portnerstillingen.

Den 1. Oktober 1912 frattraadte Portner Hans Jensen sin Stilling paa Grund af Alder og Svagelighed. Efter Forslag af Museets Bestyrer blev han under 25. s. M. af Konsistorium indstillet til at benaades med Dannebrogsmændenes Hæderstegn. Efter Ændringsforslag til Forslaget til Finansloven for 1913—14 og Forslaget til Tillægsbevillingsloven for 1912—13 blev hans aarlige Understøttelse fastsat til 740 Kr. med følgende Motivering, jfr. Rigsdagstidende 1912—13, Till. B. Sp. 325—28:

»Den paagældende, der nu er 73 Aar gammel, blev ansat i sin nuværende Stilling den 1. Maj 1893, efter at han forud fra December 1888 under Opførelsen af mineralogisk Museum havde været ansat som Portner og Bud ved Byggepladsen. Han har saaledes været knyttet til Museet i henved 24 Aar.

Af en Andragendet paategnet Afskrift af en Lægeerklæring fremgaar det, at Ansøgerens Helbredstilstand har været betydelig forringet, siden han i 1902 under sit Arbejde i Museet styrtede ned med en Stige fra betydelig Højde og derved paadrog sig forskellige Beskadigelser. Under Hensyn hertil har Konsistorium, da det tillige er oplyst, at Portner Jensen stedse har røgtet sin Gerning med største Samvittighedsfuldhed og Pligt troskab, indstillet, at der tillægges ham den størst mulige Understøttelse. I Tiden fra 1. Oktober 1907 til 1. Oktober d. A. har Hans Jensens Indtægt gennemsnitlig udgjort 1.430 Kr. aarlig, og saafremt han havde været pensionsberettiget, vilde der, naar hans Ansættelse regnes fra 1. December 1888, tilkomme ham som Pension 34/60 af 1.430 Kr. 32 Ø. Da det imidlertid af fornævnte Lægeerklæring fremgaar, at de Beskadigelser, han har paadraget sig i Museets Tjeneste, kan antages at have fremskyndet den Helbredssvaghed, der nu gør det nødvendigt for ham at søge sin Afsked, og som efter Lægens Udsagn vil bevirke, at han ikke fremtidig vil kunne skaffe sig nogen Fortjeneste, synes meget at tale for, at Understøttelsen til Hans Jensen beregnes med $\frac{2}{3}$ af det ovennævnte Beløb, 1,430 Kr., altsaa til 963 Kr. 32 Ø. Ved Fastsættelsen af Understøttelsen maa imidlertid i sidstnævnte Beløb fradrages en Sum svarende til den Livrente, der vil kunne indkøbes for et for ham i Henhold til Lov Nr. 74 af 13. April 1892, § 11, af Universitetets Kasse til hans Alderdomsforsørgelse godskrevet Beløb af 1.463 Kr. 90 Ø. Denne Livrente vil ifølge indhentet Oplysning i Statsanstalten for Livsforsikring udgøre 207 Kr. aarlig. Understøttelsen vil herefter være at nedsætte til 746 Kr. 32 Ø., og da det her drejer sig om en Understøttelse og ikke om en Pension, foreslaas dette Beløb afrundet nedad med 6 Kr. 90 Ø. til 740 Kr.« Se endvidere Sp. 959—60 og 1621—22.

Ved Skrivelse af 30. September 1912 anmodede Konsistorium Kvæstor om som forskudsvis Understøttelse for Maanederne Oktober 1912 til Marts

1913 at anvise Hans Jensen et Beløb af 50 Kr. maanedlig af Legaternes Overskudsfonds Renter, saaledes at denne forskudsvise Understøttelse blev at tilbagebetale gennem den ham paa Tillægsbevillingsloven for 1912—13 bevilgede Understøttelse for de nævnte Maaneder. Den 31. Januar 1913 afgik Hans Jensen ved Døden. Ved Ministeriets Skrivelse af 28. Februar 1913 blev der tillagt hans Enke en Begravelseshjælp paa 100 Kr. af Universitetets Udgiftspost 1., Forskellige løbende og ekstraordinære Udgifter. Ved Tillægsbevillingsloven for 1912—13, jfr. Rigsdagstidende 1912—13, Till. B. Sp. 1621—22, blev der tillagt hende en aarlig Understøttelse paa 200 Kr. fra 1. Februar 1913 at regne.

Til Portner og Fyrbøder ved Museet udnævnte Bestyreren fra 1. Oktober 1912 at regne Chr. N. Bruhn. Efter Bestyrerens Indstilling approberede Konsistorium 19. September 1912 følgende Instruks for Fyrbøderen:

1) Fyrbøderen ved Mineralogisk Museum, der tillige er Bud samt varetager Portner- og Museumstjenergerningen, er ansat med 3 Maaneders gensidig Opsigelse til en Maanedes Begyndelse, dog kan grov Pligtforsømmelse medføre øjeblikkelig Afskedigelse. Han oppebærer den til enhver Tid gennem Lønningslov fastsatte Løn, for Tiden 1.200 Kr. aarlig*) samt Bolig med Brændsel og indtil for 20 Kr. Kogegas aarlig, og er i øvrigt underkastet de Bestemmelser, som meddeles ham af vedkommende Autoriteter.

2) Han maa ikke uden Tilladelse være borte fra Bygningen nogen Nat, og, om ikke særlig Ordning træffes, maa han eller et voksent Medlem af hans Husstand saavidt mulig stadig være til Stede.

3) Han aabner Gitterlaagen og Mellemportene om Morgenen Kl. 6—6 $\frac{1}{2}$, og sørger for deres Lukning om Aftenen Kl. 10, samt aabner og lukker Køreporten for Vogne til Museet og Bestyrerboligen. Indgangsdørene til Museumsbygningen aabner og lukker han til nærmere angivne Tider og paa-ser, at alle Vinduer er lukkede efter Mørkets Frembrud.

4) Han tænder og slukker Belysningen i Museets Del af Gaarden, Mellemporten, og hvor det iøvrigt behøves, til nærmere angivne Tider, samt holder de to i Gaarden værende Lygter pudse og i Orden.

5) Han renholder den til Museet hørende Del af den store Gaard samt det mindre Gaardsrum, holder Nedløbsrørene i Orden og Kloakerne oprensede, samt fører Tilsyn med Bortkørselen af Dagrenovationen. Ved Snefald holder han Passagen fra Østervoldgade til Indgangsdørene fri for Sne, paastrør Sand i glat Føre og sørger i Frostperioder for fornøden Aflukning og Aftapning af Vandet.

6) Han paa-ser god Orden i Gaarden og at ingen uvedkommende opholder sig der eller i Bygningen.

7) Han besørger Fyringen under Kedlerne, passer Varme- og Ventilation-sanlæg og sørger for den rette Opvarmning og Ventilation af samtlige Lokaler i Museumsbygningen. Med Brændselleverancerne fører han Tilsyn saavel i Henseende til Maal som Kvalitet.

8) Han renholder Fyrrum, Brændselsrum og Ventilationslokaler samt øvrige Rum i nedre Kælder; ligeledes Toiletrum, W. C. samt den udenfor disse værende Korridor og de udvendige Trapper, pudser de til nævnte Rum hørende Ruder samt de faste Vinduer. Ved Rengøringer maa han være behjælpelig med Afløftning og Paasætning af Vinduer i Museet.

*) nemlig Lønning 1.000 Kr. og Løntillæg i Henhold til Lov af 8. Juni 1912 200 Kr.

9) Han paaser, at Auditoriet er i Orden til Forelæsningerne, sørger for Blæk i Blækhusene og renholder Tavlen; før og efter hver Forelæsning maa han være til Stede ved Auditoriet, hvor han lukker Garderoben 5 Minutter efter Forelæsningens Begyndelse. Han sørger for, at alt er i Orden før og efter de Tider, paa hvilke Museet er aabent for Offentligheden.

10) Han modtager og fordeler Posten og andre Forsendelser, besøger alle Museet vedkommende Ærinder og maa i Museumstiden være rede til at assistere ved alle forefaldende Arbejder, saavel grovere som finere, og maa i det hele rette sig efter de Ordre og Forskrifter, der gives ham af Bestyrer og Inspektorer.

11) Med Forbehold af hvad Fyringen, den daglige Drift og Portner-tjenesten medfører, disponerer han om Hverdagene selv over sin Tid fra Kl. 5, men er pligtig til at rette sig efter de Ordninger, der maatte blive truffet mellem Museet og Kemisk Laboratorium med Hensyn til gensidig Varetagelse af de egentlige Portnerforretninger.

Ved Tillægsbevillingsloven for 1912—13 blev der efter et af Kvæstor og Konsistorium anbefalet Andragende fra Bestyreren under Universitetets Udgiftspost a. 4. bevilget 237 Kr. 50 Ø., der havde maattet udredes til Lønning af Vikarhjælp m. v. under Portner Hans Jensens Sygdom, forinden han fratraadte Portnerstillingen.

e. Andre Sager.

Efter Indstilling af Bestyreren, Professor O. B. Bøggild bifaldt Konsistorium 28. Juni 1913, at det under hans Fraværelse paa en Udenlandsrejse fra 20. Juli til 21. September overdroges Inspektør V. Hintze at besørge de Museets Bestyrer paahvilende løbende Forretninger.

— Under 28. April 1913 meddelte Ministeriet Tilladelse til, at Museets Konto for 1912—13 overskredes med 106 Kr. 35 Ø. paa Grund af Brændselsprisernes Stigning.

11. Det kemiske Laboratorium.

a. Aarsberetning 1912—13.

(Professor, Dr. E. Büllmann.)

Undervisningen i Laboratorierne benyttedes i Efteraarshalvaaret 1912 af 179 Universitetsstuderende med tilsammen 439 egentlige Arbejdsdage samt af 20 Studerende (heraf 18 polytekniske Studerende) med 4—5 egentlige Arbejdsdage hver, i Foraarshalvaaret 1913 af 237 Universitetsstuderende med tilsammen 523 egentlige Arbejdsdage samt af 12 Studerende (heraf 10 polytekniske Studerende) med 4—5 egentlige Arbejdsdage hver. I Undervisningsarbejdet deltog Inspektør, Cand. polyt. *Aage Kirschner*, Dr. phil. *Chr. Winther*, Dr. phil. *N. Bjerrum* og Cand. polyt. *V. Farsoe*.

De under Laboratoriet henlagte *Eksaminatorier* over Kemi afholdtes ved Hjælp af Assistenterne Dr. phil. *Chr. Winther* og Dr. phil. *N. Bjerrum*. I Efteraarshalvaaret 1912 (organisk Kemi) deltog 133 Studerende, i Foraars-

halvaaret 1913 (uorganisk Kemi) deltog 131 Studerende, fordelt i hvert Halvaar paa 4 Hold à 3 ugentlige Timer. Af Hensyn til, at Eksaminatorierne fra Efteraarshalvaaret 1913 agtes afholdt saaledes, at de holdes i samme Del af Kemien, som der i samme Semester holdes Forelæsning over, gennemgik Laboratoriets Bestyrer i Foraarshalvaaret 1913 eksaminatorisk de vigtigste Afsnit af den organiske Kemi for Studenter fra 1912.

Laboratoriets *Auditorier og Forelæsningsmateriel* har foruden til de anførte Eksaminatorier været benyttet til de af Laboratoriets Bestyrer afholdte Forelæsninger over organisk Kemi (Foraarshalvaaret 1913) og til Forelæsninger over uorganisk Kemi (Docent Dr. Bjerrum) i Efteraaret 1912.

Personalia. Den 1. August 1913 fratraadte efter eget Ønske Assistent Mag. scient. *H. Rørdam* sin Stilling ved Laboratoriet, Cand. polyt. Frk. *Agnes Hoff* ansattes fra samme Dato i den derved ledigblevne Plads.

Økonomiske Forhold. Med Billigelse af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet blev Laboratoriets Annuum i Regnskabsaaret 1912—13 overskredet med 687 Kr. 12 Øre. Overskridelsen var begrundet i Brændselspriserne.

Med Afslutningen af Aaret 1912—13 er Laboratoriets Indretning og Arbejdsomraader i alt væsentlig udvidet saa vidt, som den nuværende Bygningens Rammer tillader. Enkelte Kælderrum vil endnu kunne tages i intensivere Brug, Dele af Materiellet kan endnu trænge til Forbedring og Modernisering, men Undervisningens Hovedlinjer er nu saaledes lagt fast, at der er Anledning til at give et samlet Overblik over, hvad der er opnaaet ved de forskellige Bevillinger og Budgetforøgelser, som Tiden siden 1908—1909 har bragt.

Der skal da først erindres om, at forud for dette Tidspunkt var der paa Universitetets kemiske Laboratorium kun elementær Undervisning i Kemi. Al den videregaaende Undervisning saavel for polytekniske Studerende som for Universitetets egne Studenter foregik udelukkende paa den polytekniske Lærestanstalt. Den elementære Undervisning paa Laboratoriet omfattede et Kursus i uorganisk kvalitativ Analyse, et Kursus i Titreranalyse og et Kursus i Præparation. Til de to sidstnævnte Kurser benyttedes et kummerligt Materiel, og navnlig var Laboratoriets Kursus i Præparation kun i ringe Grad indrettet paa at forberede studiosi magisterii i at gøre Undervisningsforsøg under de Forhold og indenfor det Pensum, som Skoleundervisningen, hvortil disse studerende uddannes, har Brug for. Da der blev Midler til Anskaffelse af et hensigtsmæssigt Materiel, udarbejdedes en ganske ny Plan for dette Kursus, og ved dettes Gennemførelse i dets nye Skikkelse ydede Assistent Dr. phil. *Bjerrum* et fortjenstfuldt Arbejde. Efter at der var anskaffet et tilstrækkeligt Antal analytiske Vægte, Byretter og andet Materiel til Laboratoriets Kursus i Titreranalyse, blev ogsaa dette omdannet paa en Maade, som formentlig muliggør en mere rationel Udnyttelse af Undervisningstiden, og Gennemførelsen af denne Ændring skete væsentlig med Bistand af Assistent Dr. phil. *Chr. Winther*, der ogsaa har udarbejdet den Bog, der benyttes ved denne Del af Undervisningen.

Endelig er der oprettet et ganske nyt Kursus i »almen-kemiske Øvelser«; Hensigten med dette Kursus er at lade de studerende allerede i det elementære Kursus blive bekendt med de Fænomener, som er af grundlæggende Betyd-

ning for den moderne Opfattelse af Naturen. Det omfatter derfor Øvelser i Molekylvægtsbestemmelse, Undersøgelser af Opløsningens Dissociationsgrad, Reaktionshastighedsmaaling, Maaling af Varmetoning ved kemiske Processer samt enkelte Øvelser i kemisk Syntese, hvorved Begynderne stifter Bekendtskab med de almindelige Operationer (Fældning, Filtrering, Udvaskning, Destillation), som atter og atter mødes ved det teoretiske Studium af Kemien. Samtidig med Indførelsen af dette Kursus er der gennemført en ny Undervisningsplan for de lægevidenskabelige Studerende, idet disse til lægevidenskabelig Forberedelseseksamen undervises efter følgende Plan:

Efteraarshalvaar: Forelæsning over uorganisk Kemi og *samtidig* Eksaminatorier i dette Fag. Øvelser i almen Kemi og Titreranalyse (væsentlig for studerende med matematisk Studentereksamen) eller i kvalitativ uorganisk Analyse.

Foraarshalvaar: Forelæsning over organisk Kemi og *samtidig* Eksaminatorier heri. Øvelser: De Kurser, som ikke er gennemgaaet i Efteraarshalvaaret.

Eksaminatorierne afholdes af Assistenterne, og ogsaa ved Øvelserne eksamineres systematisk, ligesom der afleveres Rapporter ved visse Øvelser. De studerendes fortsatte Gang gennem Øvelserne er betinget af, at Eksaminationerne og Rapporterne viser sig tilfredsstillende. Paa denne Maade bliver det muligt at føre de studerende gennem et betydeligt Pensum i Løbet af to Semestre. Det her omtalte Kursus er ordnet i Løbet af Foraarshalvaaret 1913 og indført fra 1. September s. A. Paa den Tid, da dette skrives, har det vist sig at virke efter Forventning. Ved dets Indførelse har Assistent Dr. phil. *Bjerrum* gjort et betydeligt og meget dygtigt Arbejde.

Den mest omfattende Ændring af Laboratoriets Virksomhed er dog den, at der fra Efteraaret 1909 er indført en videregaaende Laboratorieundervisning i organisk Kemi, Analyse og Syntese, for Universitetsstuderende og for de polytekniske studerende, der forbereder sig til Eksamen for Fabrik-ingeniører. For denne Undervisning er indrettet en særlig Afdeling, som holdes aaben de fem første Ugedage Kl. 10—5, medens de øvrige Øvelser i Reglen foregaar Kl. 12—3. Assistent, Cand. polyt. *Farsøe* har med stor Dygtighed og Omhu bistaaet ved Oprettelsen af dette Kursus.

De gennemførte Ændringer har i Virkeligheden sat Spor i alle Lokaler paa Laboratoriet; et Lokale er saaledes indrettet til Brug som Auditorium ved Forelæsninger over specielle Emner og ved Eksaminatorier. To store og 4 mindre Lokaler er monterede med væsentlig nyt Materiel, og der er ialt opsat 9 nye, store Stinkeskabe; der er indrettet et nyt Rum for Lager af Glas og Porcellæn, et Rum for Lager af Materialer og et Rum for Lager af saadanne Stoffer, der staar fremme til de studerendes Brug ved den organiske Syntese. Desuden er der indrettet et i alle Henseender moderne udstyret Mørkekammer til Brug ved fotokemiske Arbejder. Der er anskaffet en mindre Dampkedel med automatisk Trækregulering; den forsyner ca. 20 Kogepladser med Damp. Endvidere er der foretaget omfattende Installationer af Vand, Gas og Elektricitet, idet hver Arbejdsplads er rigelig forsynet med Vand, Gas og Afløb, og idet der i alle Lokaler findes elektrisk Lys, og i alle Arbejdslokaler og begge Auditorier findes Motorstrøm. Til Brug for de studerende er anskaffet en Mængde Apparater, Stativer, en

større Centrifuge og nogle Elektromotorer, og endelig er der, ligeledes til de studerendes Brug, anskaffet et stort Antal, ialt 10, analytiske Vægte. Enkelte saadanne er ogsaa anskaffet til videnskabelig Brug, og for dette er der nu en Række moderne, første Klasses Maaleapparater til Raadighed. Heriblandt skal fremhæves et nyt Elektrometer, et Par Præcisionsmodstande, Strøm- og Spændingsmaalere og et Polarisationsmikroskop. Hertil kommer endelig, at Haandbiblioteket er udvidet betydelig og nu er det største i sin Art her hjemme. Det er derfor aabnet for almindelig Benyttelse af de studerende og af andre Kemikere.

Endelig skal nævnes, at Laboratoriets Samlinger til Brug ved den uorganiske og den organiske Forelæsning er bragt i god Stand gennem en Række betydelige Anskaffelser. Derimod venter det store Auditorium endnu paa en gennemgribende Forbedring; men denne vil antagelig kun kunne gennemføres ved Hjælp af en særlig Bevilling.

Saaledes som Laboratoriet nu virker, bestaar det i 4 Afdelinger, nemlig Afd. A. for almen-kemiske Forsøg, Afd. B. for Titreranalyse, Afd. C. for uorganisk kvalitativ Analyse, Afd. D for videregaaende Øvelser i organisk Kemi. I Afd. B holdes desuden hvert Efteraarshalvaar Øvelser i Undervisningsforsøg for studiosi magisterii. Til Laboratoriet er foruden Bestyreren knyttet en Inspektør og 4 Assistenten samt 3 Laboratoriebetjente.

Det kan forudses, at baade Assistenternes og Betjentenes Antal snart vil blive for ringe til Udførelsen af det Arbejde, der kræves af Laboratoriet.

b. Andre Sager.

Ved Skrivelse af 27. November 1912 bifaldt Ministeriet, at der anvendtes indtil 200 Kr. af Laboratoriets Annuum til Medhjælp ved Docent Dr. N. Bjerrums Eksperimentalforelæsning over uorganisk Kemi i Efteraarssemestret 1912. Af Bestyreren var det udtalt, at den nødvendige Assistance til den nævnte Forelæsning ikke vilde kunne ydes af de ved Laboratoriet ansatte Assistenten, saalænge den i Aarvog 1911—12 S. 707 nævnte 5te Assistent ikke var blevet ansat, og at det derfor var nødvendigt, at der saafremt der ikke kunde opnaas en ekstraordinær Bevilling paa 200 Kr. til Honorar for en yngre Kemikers Assistance ved Forelæsningen, gaves Tilladelse til at afholde dette Beløb af Annuuet. Efter Kvæstors Forslag indstillede Konsistorium derefter under 5. Oktober 1912, at Beløbet afholdtes af Annuuet.

12. Det astronomiske Observatorium.

a. Forandret Anvendelse af den paa Finansloven for 1912—13 givne ekstraordinære Bevilling til Anskaffelse af Instrumenter til Observatoriet.

(Jfr. Aarvog 1911—12 S. 763—78).

Under 16. Oktober 1912 modtog Konsistorium fra Ministeriet til Erklæring et Andragende af 3. s. M. fra Professor, Dr. phil. Strømgren, saalydende:

»Paa Finansloven for 1912—13 er der for Observatoriet blevet bevilget et Beløb af 4400 Kr. til Anskaffelse af en selvregistrerende Kronograf og et nyt Maaleapparat. Jeg tillader mig herved allerærbødigst at anmode om Tilladelse til en Forandring i Programmet for Anvendelsen af de saaledes bevilgede Midler.

Blandt de Mangler i Observatoriets Udrustning, som har været og er mest følelige, er Savnet af Apparater til videnskabelige spektralanalytiske Undersøgelser.

Til Fotografering af Spektra savner Observatoriet overhovedet alle Midler.

Til optisk-spektralanalytiske Undersøgelser findes der paa Observatoriet et Stjernespektroskop, som i Astrospektralanalysens første Tid i d'Arrests Haand har gjort god Tjeneste, men dette Apparat er af en nu forældet Type og for lille for at kunne give Resultater, der vilde kunne konkurrere med moderne Spektralapparater.

Jeg har som Observatoriets Bestyrer særlig stærkt følt dette Savn, da der i Foraaret d. A. gennem den ny Stjernes Optræden for Astronomerne bød sig Lejlighed til at anstille særlig interessante spektralanalytiske Studier. Med Hensyn til Positionsbestemmelsen og Undersøgelsen af den nye Stjernes Lysstyrkevariationer gjorde Observatoriet sit bedste, men fra Deltagelse i den Række spektralanalytiske Undersøgelser, som blev anstillet over den ny Stjerne, var Københavns Observatorium paa Grund af Mangel paa Apparater fuldstændig afskaaret. Det har derfor netop nu været mig magtpaaliggende at forsøge at sørge for, at denne væsentlige Mangel i Observatoriets Udrustning afhjælpes saa snart som mulig, og dette saa meget mere som det i Virkeligheden ikke vil kræve noget særlig stort Beløb at faa Observatoriet i spektralanalytisk Henseende paa Højde med eller endog bedre stillet end de fleste andre Observatorier af samme Størrelse. I den store Repsold-Steinheilske Refraktor, som blev anskaffet i min Forgængers Tid, har Observatoriet et udmærket Instrument, som, for at sætte Observatoriet i Stand til at deltage i spektralanalytisk Arbejde, kun behøver at forsynes med en Spektrograf til en Pris af omtrent 3000 Mark. Jeg har derfor lige siden den nye Stjernes Optræden omgaaedes med Planer om at faa lagt Programmet for Anvendelsen af de paa Finansloven 1912—13 til Instrumenter bevilgede Midler saaledes om, at Observatoriet saa hurtig som mulig, d. v. s. uden at behøve at vente paa en eventuel ny Bevilling, kunde faa anskaffet en moderne Spektrograf, uden derfor at tilsidesætte de Krav, som den givne Bevilling skulde afhjælpe.

Jeg har i dette Øjemed udarbejdet et Program, som jeg under min Rejse til Tyskland og Svejts i September dette Aar har diskuteret med forskellige Fagkolleger. Den 28. f. M. har Mekaniker Reinhold Toepfer fra Potsdam besøgt vort Observatorium for at undersøge Refraktoren og Pladsforholdene.

Mit Program lyder, med Udeladelse af tekniske Detaljer, paa følgende Maade:

- 1) Med Hensyn til Kronografspørgsmaalet foreslaar jeg, at Observatoriet indskrænker sig til at bestille et Oppolzersk Aflæsningsapparat for Kronografstrimler. Dette Apparat, som kan faas hos Firmaet Favarger (tidligere Hipp) i Neuchâtel for en Pris af 500 francs (= 400 Mark), byder naturligvis ikke paa alle de Fordele, som en godt konstrueret selvregistrerende Kronograf besidder, men den har den vigtige Egenskab at gøre Aflæsningerne meget væsentlig lettere og sikrere end den simple Glasskala, med hvilken Observatoriet hidtil har maattet nøjes.
- 2) Med Hensyn til Maaleapparatet foreslaar jeg, at Observatoriet i Stedet

for det paatænkte større Maaleapparat hos Firmaet Toepfer & Sohn i Potsdam bestiller et Apparat til Udmaaling af Spektra, som kan faas for en Pris af 1600 Mark. Dette Maaleapparat er, som Benævnelsen angiver, i Hovedsagen kun af en forholdsvis speciel Natur, omend det kan benyttes ogsaa til andre Opgaver end Udmaaling af Spektra. Men dette Apparat vil, hvis Observatoriet samtidig forsynes med en Spektrograf til Optagelse af Spektralfotografier, tilføre Observatoriet et helt nyt Arbejdsfelt, som rigelig vil opveje den mere almindelige Anvendelighed af det andet, kostbarere Maaleapparat.

- 3) For de af den givne Bevilling ved Programændringerne 1) og 2) besparede Midler foreslaar jeg saa, at Observatoriet hos Firmaet Toepfer bestiller en Spektrograf af samme Type som den, som er anbragt ved Carte-du-Ciel-Refraktoren paa det astrofysiske Observatorium i Potsdam, et Apparat, som kan faas for en Pris af 2950 Mark.

Jeg tillader mig derfor at henstille, at Ministeriet bifalder, at de paa Finansloven 1912—13 til Indkøb af Instrumenter for Observatoriet bevilgede Midler (4400 Kr. = 4950 Mark) anvendes til Anskaffelse af:

1) et Oppolzersk Aflæseapparat fra Favarger i Neuchâtel.....	400 M.
2) et Maaleapparat for Spektra fra Toepfer i Potsdam.....	1600 —
3) en Spektrograf fra Toepfer.....	2950 —

Summa... 4950 M. »

Under 28. s. M. tilbagesendte Konsistorium Professor Strømgrens Andragende til Ministeriet, ledsaget af en Udtalelse af det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet af 22. s. M., hvori dette anbefalede Andragendet, og indstillede, at dette blev bevilget.

Ved Skrivelse til Konsistorium af 26. Februar 1913 meddelte Ministeriet efter om Sagen at have forhandlet med Folketingets Finansudvalg, at det bifaldt det ansøgte.

— Efter at der i Finansaaret 1912—13 kun var blevet udbetalt 3043 Kr. 72 Øre af denne Bevilling, bifaldt Ministeriet ved Skrivelse af 11. Juli 1913, at Restbeløbet, 1356 Kr. 28 Øre, tillodes udbetalt i Efteraaret 1913 paa forventet Tillægsbevilling for Finansaaret 1913—14. Da Leveringen af de paagældende Instrumenter endnu ikke var sket ved Udbruddet af Verdenskrigen i Sommeren 1914 og yderligere udsattes ved denne, blev det nævnte Restbeløb først udbetalt i Finansaaret 1915—16 paa forventet Tillægsbevilling i Henhold til Ministeriets Skrivelse af 12. August 1915.

b. Afgiften til Observatoriet for Middagssignalet.

Under 17. December 1910 udbad Ministeriet sig Konsistoriums Ytringer meddelte over en saalydende Skrivelse af 10. s. M. fra Københavns Magistrat:

»Ved Kancelliskrivelse af 7. December 1771 kommuniceredes der Københavns Magistrat en kongelig Resolution, hvorefter alle offentlige Urværker her i Staden skulde betale 5 Rdl. aarlig til Observatoriet, imod at dette gav et Middagssignal en eller to Gange om Ugen. Denne Afgift paalagdes derfor bl. a. Raadhuset og de under Magistratens Patronat staaende Kirker: Helliggeistes, Vor Frelses og Nicolai Kirke. For denne sidste bortfaldt

den efter Branden 1795, men uagtet Raadhuset samtidig brændte og intet Ur anbragtes paa det nye Raadhus, er den ommeldte Afgift blevet ved at betales til Observatoriet og at opføres i Kommunens Regnskaber lige til vore Dage.

Foranlediget ved Tidssignalets Flytning fra Nicolai Taarn til en Bygning i Frihavnen er Kommunalbestyrelsens Opmærksomhed blevet henvendt paa Spørgsmaalet, om den »Raadhuset« i sin Tid paalagte Afgift rettelig fremdeles kan opkræves, og da Magistraten maa være af den Formening, at dette ikke er Tilfældet, skal man henstille, at den fremtidig bortfalder. Endvidere skal Magistraten som Patronat for de 2 ovennævnte Kirker henstille, at den tilsvarende Afgift for disse ophæves, idet Forudsætningen for Tidssignalet, at Byens Urmagere, som passede de offentlige Ure, kunde have let Adgang til at se det, ikke længere er tilstede, saaledes at Tidssignalet nu væsentligst kun er til Nytte for Søfarten.

Det tilføjes, at Havnevæsenet, som i Forening med Frihavns-Aktieselskabet har baaret Udgiften ved Anbringelsen af Tidssignalet paa Silopakhuset, paa given Anledning har erklæret ikke at være i Stand til at overtage den ommeldte, af Kommunen udredede Afgift.«

Efter at der i denne Anledning var afgivet de nedenstaaende Erklæringer af Observatoriets Bestyrer Professor Strømgren, Universitetets Kvæstor og Konsistorium, tilskrev Ministeriet 29. Juli 1912 Magistraten, at det ikke fandt at kunne imødekomme Andragendet.

Kvæstors Erklæring af 18. Marts 1912:

»I Skrivelse af 19. December 1910 har Konsistorium udbedt sig Universitetskvæsturens Ytringer med Hensyn til det hoslagt tilbagefølgende til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet indgivne og af Samme til Konsistoriums Erklæring oversendte Andragende, hvori Københavns Magistrat anholder om, at de aarlige Afgifter maa bortfalde, som af Stadens »Raadhus« samt de under Magistratens Patronat staaende Kirker: Helligaands og Vor Frelsers Kirke, svares til Observatoriet i Anledning af det derfra givne Middagssignal.

Foranlediget heraf skal man efter at have gjort det foreliggende Spørgsmaal til Genstand for en nøje Undersøgelse udtale følgende:

Ved kgl. Resolution af 29. November 1771, der under 7. December s. A. kommuniceredes bl. a. Rektor og Professorer ved Københavns Universitet, bestemtes det, at der, for at alle Urene heri Staden kunde gaa ens, om Middagen een eller to Gange om Ugen skulde gives et Signal fra Observatoriet, hvorefter de offentlige Urværker skulde stilles, samt at der derfor aarlig skulde betales 5 Rdl. til Observatoriet af hvert saadant Urværk, nemlig:

Vor Frue Kirkes, Trinitatis Kirkes, Sanct Petri Kirkes, Vaisenhusets Kirkes, Friedrichs Tyske Kirkes, Helliggejstes Kirkes, Nicolai Kirkes, Vor Frelsers Kirkes, Stadens Raadhus, Bremerholms Kirkes, Nye Holms Kirkes og Garnisons Kirkes.

Første Gang Spørgsmaalet om den saaledes paalagte Afgifts Erlæggelse ses at have foreligget Universitetskvæsturen, er i Aaret 1841, da daværende Professor astronomiæ Olufsen anholdt om, at Afgiften, som hidtil var blevet opkrævet af ham, fremtidig maatte blive indbetalt igennem Kvæsturen, hvilken Ordning bifaldtes ved Konsistoriums Skrivelse af 19. Februar 1842.

Den Afgift, som Professor Olufsen hidtil havde oppebaaret, beløb sig imidlertid kun til 5 Rdl. om Aaret af hver af følgende 8 Kirker, nemlig: Frederiks (∴ den nuværende Kristians Kirke paa Christianshavn), Vor Frelzers, Holmens (= Bremerholms), Garnisons, Helligaands, Vor Frue, Sankt Petri og Nicolaj; og i Overensstemmelse hermed gaves der i 1842 Universitetskvæsturens Regnskabsførere Ordre til fremtidig at opkræve Afgiften af disse 8 Kirker. Efter dette Tidspunkt er der ikke sket nogen Ændring i Afgiften, som stadig opkræves gennem Universitetskvæsturen med et Beløb af 80 Kr. aarlig, der siden 1853—54 stadig har været taget i Betragtning ved Udarbejdelsen af de aarlige Finanslovsforslag som en Observatoriet tilkommende Indtægt ud over det iøvrigt bevilgede Annum, i hvilken Henseende bl. a. kan henvises til Rigsdags Tidenden for 1877—78, Tillæg A., Sp. 603—606.

Det vil heraf ses, at den omhandlede Afgift — uden at noget nærmere herom er Universitetskvæsturen bekendt — i Tiden mellem 1771 og 1841 er bortfaldet for saa vidt angaar Trinitatis Kirke, Vaisenhusets Kirke, som brændte i 1795, og Urværket paa Nyholm (∴ Orlogsværftet), ligesom Universitetskvæsturen maa betragte den »Stadens Raadhus« paalagte Afgift som bortfalden, medens Afgift stadig erlægges af Nikolaj Kirke eller Taarn, hvorimod Magistraten anser den Nikolaj Kirke paalagte Afgift som bortfalden ved denne Kirkes Brand i 1795, og mener, at der stadig svares Afgift af »Stadens Raadhus«. Hvilken af disse Opfattelser der er den rette, ser Universitetskvæsturen sig ikke i Stand til at afgøre; mest synes dog at tale for den førstnævnte Antagelse, idet det nye »Raadhus«, som opførtes efter Branden i 1795, som af Magistraten anført, ikke forsynedes med noget Ur, hvorimod Urværket paa Nikolaj Taarn vistnok bevaredes efter Kirkens Brand samme Aar. Da der imidlertid ikke er nogen Divergens med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvor stor en Afgift det paahviler Magistraten at udrede, er den anførte Uoverensstemmelse formentlig uden praktisk Betydning.

For saa vidt Københavns Magistrat nu har anholdt om, at den omhandlede Afgift fremtidig maa bortfalde for de Beløbs Vedkommende, som erlægges af Helligaands og Vor Frelzers Kirker samt enten af »Raadhuset« eller Nikolaj Taarn, skal først bemærkes, at Spørgsmaalet formentlig bør afgøres paa samme Maade med Hensyn til samtlige 8 afgiftspligtige Institutioner, idet der for alles Vedkommende kan anføres de samme Grunde for og imod Afgiftens Bortfald. Det maa dernæst fastholdes, at de paagældende Institutioner sikkert ikke har noget juridisk Krav paa fremtidig at blive fritagne for at erlægge Afgiften; vel er nemlig Tidssignalet, som oprindelig gaves fra Runde Taarn, men i 1868 henflyttedes i Nikolaj Taarn, i Aaret 1909 blevet flyttet til Silopakhusets Tag i Frihavnen, hvor det for store Dele af Byen ikke er synligt, ligesom ogsaa Udviklingen i det Hele har medført, at dette Signal, der stadig har stor Betydning for Skibsfarten, ikke længer spiller den Rolle for Staden og dens Urværker som i ældre Tid; men paa den anden Side gives Signalet dog stadig paa et synligt Sted her i Byen, og derhos maa det erindres, at den omspurgte Afgift ikke har sin Oprindelse fra en kontraktmæssig Ordning, hvorved Afgiften betingedes som Vederlag for Signaltjenesten, men derimod skyldes et ensidigt Paalæg fra den suveræne Statsmagt, som kun kan ophæves af den til enhver Tid værende Lovgivningsmagt.

En anden Ting er, at der muligvis i den Omstændighed, at Tidssignalet, bortset fra dets Betydning for Skibsfarten, efter Nutidens Forhold kun har en forsvindende Interesse for Almenheden, kunde findes Føje til at søge Magistratens Andragende imødekommet, dog at Afgiften i saa Fald formentlig ogsaa burde bortfalde for de øvrige Kirkers Vedkommende. Skulde man imidlertid beslutte sig hertil, vil det formentlig blive nødvendigt gennem en Forhøjelse af Observatoriets Annuum at skaffe dette Erstatning for den saaledes bortfaldende Indtægt, i hvilken Henseende man skal henlede Opmærksomheden paa den Ordning, der i et tilsvarende Tilfælde blev truffet ved Finansloven for 1910—11 (jfr. Rigsdagstidenden for 1909—10, Tillæg B., Sp. 951—52) i Anledning af, at det Beløb af 1000 Kr. aarlig, som Observatoriet hidtil havde oppebaaret som Vederlag for Pasningen af det dersteds af A/S »Dansk Normal-Tid« anbragte Normal-Ur, fra 1. Januar 1910 at regne nedsattes til 700 Kr. aarlig, idet til Gengæld Observatoriets Annuum ved Finansloven forhøjedes med et Beløb, svarende til den saaledes stedfundne Indtægtsnedgang. For det Tilfælde, at Konsistorium efter stedfunden Forhandling med Professor astronomiæ efter det anførte maatte finde det rigtigt, at Observatoriet fremtidig giver Afkald paa de ommeldte 80 Kr., som aarlig indbetales fra Kirkerne for Middagssignalet, maatte det derfor formentlig af Konsistorium indstilles til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, at der i Forslaget til Finansloven for 1913—14, eller eventuelt i Forslaget til Tillægsbevillingsloven for 1912—13, under Universitetets Udgiftspost c. 6., Det astronomiske Observatorium, foreslaas bevilget 80 Kr. som Erstatning for den Nedgang i Observatoriets Annuum, som vil følge af, at Observatoriet giver Afkald paa den det i Medfør af kgl. Resolution 29. November 1771 tilkommende Indbetaling af 10 Kr. aarlig fra forskellige københavnske Kirker eller andre offentlige Bygninger for Afgivelse af Middagssignaler.«

Professor Strømgrens Erklæring af 4. Maj 1912:

»Som Svar paa Konsistoriets Skrivelse af den 27. Marts d. A. i Anledning af Magistratens i Skrivelse til Ministeriet d. 10. December 1910 fremsatte Andragende om at Afgiften for Middagssignalet fra Københavns Kommune maatte bortfalde, skal jeg udtale, at det naturligvis for Observatoriet er af væsentlig Interesse ikke at faa sit Budget sat ned.

Da Magistraten som Begrundelse af sit Andragende har anført, at Tidssignalet paa Nikolai Taarn, der i Aaret 1909 blev flyttet til Frihavnen, paa sit ny Sted ikke spiller samme Rolle for Byens Borgere som tidligere, skal jeg tillade mig at henvise til, at Tidssignalet paa Nikolai Taarn, der altid har været af væsentlig Betydning for Skibsfarten, efter min Mening aldrig for Byens Borgere har spillet nogen større Rolle i Sammenligning med det Ur, som tidligere var opstillet i Forhallen til Nikolai Taarn og nu foreløbig er anbragt i en af Slagterboderne ved Taarnet. Om Betydningen af dette Ur, som stadig passes fra Observatoriet, vil det formentlig være let for Konsistorium at faa Oplysning f. Eks. fra Urmagerlauget i København. Hvilken Sammenhæng der historisk findes mellem dette Ur og Tidssignalet, er jeg imidlertid ikke i Stand til at afgøre.«

Konsistoriums Erklæring af 19. Juni 1912:

»I Skrivelse af 17. December 1910 har det høje Ministerium udbedt sig Konsistoriums Ytringer meddelte over det hermed tilbagefølgende An-

dragende af 10. s. M., hvori Københavns Magistrat henstiller, at den ved Kancelliskrivelse af 7. December 1771 (vgl. Resol. 29. November s. A.) Københavns Raadhus, Helliggeistes og Vor Frelsers Kirker paalagte Afgift af 5 Rdlr. aarlig til Universitetets astronomiske Observatorium for Middags-signalet ophæves, idet Forudsætningen for Signalet: at Byens Urmagere, som passede de offentlige Ure, kunde have let Adgang til at se det, ikke længere er tilstede, efter at Signalet er flyttet fra Nikolaj Taarn til en Bygning i Frihavnen, hvor det væsentligst kun er til Nytte for Søfarten.

Saaledes foranlediget har Konsistorium fra Universitetets Kvæstor og fra Professor astronomiæ, Dr. E. Strømgren, indhentet de vedlagte 2 Erklæringer af 18. Marts og 4. Maj d. A. og skal det ved at fremsende disse Erklæringer tillade sig at ytre følgende:

Kvæstor giver i sin Erklæring en Fremstilling af den paagældende Afgifts Historie, hvoraf man skal fremhæve, at Afgiften oprindelig har været paalagt 11 Kirker foruden Raadhuset, men at den allerede i 1842 kun opkrævedes af 8 Kirker, hvoriblandt de 3 under Magistratens Patronat staaende Kirker, Helligaands, Vor Frelsers og Nikolaj. Medens Magistraten hævder, at Afgiften af Nikolaj Taarns Ur er bortfaldet, og at der stadig betales Afgift af Raadhuset, hævder Kvæstor derimod, at Afgiften af Raadhuset er bortfaldet, da det nye Raadhus, som opførtes efter Branden i 1795, ikke forsynedes med Ur, medens Afgiften af Nikolaj Kirke stadig erlægges, idet Taarnets Ur bevaredes efter den nævnte Brand.

Til den historiske Fremstilling skal man i Tilslutning til det af Professor Strømgren anførte føje følgende, jfr. Rigsdagstidenden for 1866—67, Tillæg B., Sp. 339—344: Ved Tidssignalet's Flytning i 1868 fra Runde Taarn til Nikolaj Taarn blev anskaffet et Normalur, der oprindelig var bestemt til at opstilles i en Bygning paa Toppen af Taarnet, men som ifølge en senere, af Indenrigsministeriet approberet Bestemmelse blev opstillet forneden i Taarnets Forhal, bl. a. for at det kunde benyttes af enhver forbipasserende til Aflæsning af en komplet nøjagtig Angivelse af Tiden. Dette Ur, der stadig passes af Observatoriet, blev ved Tidssignalet's Flytning i 1909 til Frihavnen bibeholdt, idet det midlertidig er opstillet i en af Slagterboderne, og der gives saaledes stadig ved Observatoriets Virksomhed Byens Urmagere den Adgang til at regulere deres Ure, for hvilken Afgiften oprindelig er fastsat.

Selv om derfor selve Tidssignalet nu væsentlig kun er til Nytte for Søfarten, finder Konsistorium, der med Kvæstor er enig i, at Afgiften som paalagt i 1771 af den suveræne Statsmagt ikke ensidigt kan forlanges ophævet af den afgiftspligtige, under Hensyn til det ovenfor om Normaluret anførte, at der ikke er nogen Anledning til at imødekomme det foreliggende Andragende fra Københavns Magistrat om Ophævelse af Afgiften for de den underlagte Kirker.

Saafermt Ministeriet imidlertid maatte finde det rigtigt at imødekomme Andragendet, synes dette, som af Kvæstor fremhævet, at maatte medføre, at samtlige 8 afgiftspligtige Institutioner fritages for Afgiften. For dette Tilfælde's Skyld skal Konsistorium fremhæve, at en Ophævelse af Afgiften maa nødvendig gøre en Forhøjelse af astronomisk Observatoriums paa de aarlige Finanslove bevilgede Annuum med et saa stort Beløb, som maatte bortfalde ved Afgiftens Ophævelse, og man skal derfor subsidiært indstille,

at Observatoriets Annuum foreslaas forhøjet med 80 Kr. fra det Tidspunkt, Afgiften bortfalder.«

c. Andre Sager.

I Anledning af en saalydende Forespørgsel fra Udenrigsministeriet til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet:

»Paa den internationale Matematikerkongres i Rom 1908 vedtoges det at nedsætte en international Kommission med det Formaal at tilvejebringe en Række Rapporter om Matematikundervisningens Tilstand i de forskellige Lande. For Englands Vedkommende anmodedes »Board of Education« om at være behjælpelig med Indsamlingen af Oplysninger, i hvilken Anledning der nedsattes en »Advisory Committee«, hvis Beretning nu foreligger offentliggjort i 2 Dele (»Special Reports on educational subjects, Volume 26 and 27, The Teaching of Mathematics in the United Kingdom, Part I and II«).

Den kgl. Gesandt i London har henledet Udenrigsministeriets Opmærksomhed paa, at denne Beretning, hvoraf 1. Del koster 3 sh. og 2. Del 1 sh. 9 pence, indeholder et rigt Materiale til Studiet af Matematikundervisningen i England. Gesandten tilføjer, at »Board of Education« ligeledes har udgivet en Brochure indeholdende en Række Beretninger angaaende Uddannelse af kvindelige Lærere for sekundære Skoler med en historisk Indledning (Educational Pamphlets Nr. 23). »The Training of Women Teachers for secondary schools. A series of statements from institutions concerned, London 1912«.

For saa vidt det maatte have Interesse for det kgl. Ministerium at komme i Besiddelse af de nævnte Tryksager, udbeder man sig en Meddelelse desangaaende.«

udbad sidstnævnte Ministerium sig under 25. November 1912 en Erklæring fra det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet gennem Konsistorium. Fakultetet oplyste i sin Erklæring, at det matematiske Laboratorium efter Ministeriets Bestemmelse modtager det Eksemplar af de paagældende Beretninger, der allerede nu sendes til Danmark, men anbefalede, at et Eksemplar af Beretningerne stilledes til Disposition for Observatoriet. Dette skete ved Ministeriets Skrivelse af 7. Marts 1913.

— Om Assistentskifte se foran S. 1003—04.

13. Det geografiske Laboratorium.

(Aarbog 1911—12 S. 779—82).

Paa Finansloven for 1913—14 blev Laboratoriets Annuum forhøjet med 300 Kr. til 600 Kr., jfr. Rigsdagstid. f. 1912—13, Till. B. Sp. 319—22. Bevillingen blev givet efter et af det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet og Konsistorium, henholdsvis 15. April 1912 og 29. Juni s. A. anbefalet Andragende af 14. April, hvori Bestyreren under Henviisning til sin Ansøgning af 3. Juni 1911 (Aarbog 1911—12 S. 779—81) udtalte, at Vedligeholdelsen af den videre Udvikling af den ved det paa Finansloven for 1912—13

bevilgede ekstraordinære Tilskud tilvejebragte Udvidelse af Laboratoriets Undervisningsmateriel yderligere nødvendiggjorde en Forøgelse af dets aarlige Budget.

14. Det histologisk-embryologiske Laboratorium.

a. Aarsberetning 1913.

(Docent R. H. Stamm).

I Foraarshalvaaret paabegyndtes, med 23 Deltagere, fordelte i 2 Hold med $2\frac{1}{2}$ ugentlige Timer, et praktisk Kursus i Histologi, som, paa samme Maade, fortsattes gennem Efteraarshalvaaret. I sidstnævnte afholdtes desuden, i 2 ugentlige Timer, et praktisk Kursus i Embryologi (9 Deltagere), ved hvilket, med Samlingens Præparater som Grundlag, Hovedtrækkene af den almindelige Embryologi blev demonstrerede. Endelig afsluttedes i Foraarshalvaaret, med en Gennemgang af de vigtigere Organsystemers Dannelse hos Hvirveldyrene, en Forelæsningsrække over Embryologi (5 Tilhørere i 1 ugentlig Time).

Laboratoriet er desuden i Aarets Løb blevet benyttet, omend kun for kortere Tidsrum, af 4 Naturhistorikere.

Samlingen af mikroskopiske Præparater har modtaget en Tilvækst af omtrent 50 Glas; desuden er der konserveret adskilligt Materiale til senere Undersøgelse, blandt andet en stor Mængde Udviklingsstadier af Axolotl.

I Anledning af Forelæsningerne er Lysbilledsamlingen blevet forøget med 44 Diapositiver, fremstillede paa Laboratoriet; desuden er adskillige af de ældre Forelæsningstegninger blevet helt omtegnede.

I Haandbiblioteket er tilkommet dels de sædvanlige Tidsskrifter, dels 47 Bøger og større eller mindre Afhandlinger, heraf fortjener særligt at nævnes: Altmann: Die Elementarorganismen, 2den Udg.; Flourens: La formation des os; Golgi: Das centrale und periphere Nervensystem; Loeb: Die künstliche Parthenogenese. Fremdeles er 24 Bøger blevet indbundne, ligesom det af den store Særtryksamling yderligere er lykkedes at faa Indholdet af 7 Kasser fuldstændigt revideret og ordnet.

Til sidst maa nævnes, at det længe følte Savn af et Mikrofotografiapparat ved en ekstraordinær Bevilling paa 1200 Kr. nu er afhjulpet; da Apparaterne imidlertid ikke alle var modtagne ved Aarets Slutning, skal en nærmere Omtale af denne vigtige Nyerhvervelse dog opsættes til næste Aar.

Laboratoriets Assistent, Magister C. M. Steenberg, har saavel deltaget i Undervisningen paa det praktiske Kursus og sørget for det nødvendige Undersøgelsesmateriale til dette som iøvrigt været behjælpelig ved de forskellige løbende Arbejder i Laboratoriet.

b. Bevilling til Anskaffelse af Apparater til Brug ved Fotografering af mikroskopiske Præparater.

Med det matematisk-naturvidenskabelige Fakultets Anbefaling af 22. Juni 1911 modtog Konsistorium et saalydende Andragende af 10. s. M. fra Bestyreren, Mag. Stamm:

»Til Universitetets Laboratorium for Histologi og Embryologi tillader undertegnede sig herved at ansøge om en Ekstrabevilling paa 1200 Kr. til Anskaffelse af de nødvendige Apparater til Brug ved Fotografering af mikroskopiske Præparater.

Den nævnte Sum fremkommer paa følgende Maade:

Mikrofotografisk Kamera med Kassetter o. s. v.....	252 Kr.
Projektionsbord med Tilbehør.....	216 —
Mikroskop, til fotografisk Brug, med Objektiver.....	646 —
Lampe, Belysningslinser, stor Irisblænder.....	86 —
Sum...	1200 Kr.

Som Motivering for Ansøgningen skal jeg for det første henlede Opmærksomheden paa, hvorledes Mikrofotografiens Betydning i den sidste Snes Aar er bleven mere og mere almindelig anerkendt, saaledes at der nu næppe i Udlandet findes et eneste større videnskabeligt Institut, hvor ikke et (ofte endog meget kostbart) fotografisk Udstyr er indgaaet som et ganske uundværligt Led i Laboratoriets Instrumentsamling. Den store Udbredelse, som Mikrofotografien saaledes har vundet, er imidlertid ogsaa fuldt berettiget; Nutidens fortræffelige optiske Instrumenter frembringer i Virkeligheden særdeles smukke Resultater, samtidig med at de er forholdsvis lette at behandle.

Paa Universitetets histologisk-embryologiske Laboratorium, hvis aarlige Tilskud er meget beskedent (800 Kr. + Huslejegodtgørelse 700 Kr.) har det hidtil desværre ikke været muligt at fremstille Mikrofotografier, da de nødvendige, kostbare Apparater selvfølgelig fuldstændigt savnes; samtidig har man, i paakommende Tilfælde, heller ikke kunnet hjælpe sig ved Henvendelse til andre naturvidenskabelige Institutioner, da disse ikke er bedre stillede.

Denne Mangel er saa meget desto mere at beklage, som netop i de senere Aar Nødvendigheden af at skaffe Mikrofotografier til Veje er bleven mere og mere følelig. Indførelsen af Fysiologi som Skolefag i Gymnasiet medfører nemlig, at de naturhistoriske Studerende (de vordende Lærere) maa erhverve et ret indgaaende Kendskab til Organismens finere Bygning. Dette opnaas dels ved det allerede for lange Tider siden oprettede og i Aarenes Løb betydeligt udvidede praktiske Kursus i Mikroskopi, dels ved Forelæsninger over udvalgte Æmner af Histologien og den mikroskopiske Anatomi.

Skal disse Forelæsninger imidlertid ret kunne være til Nytte, maa de nødvendigvis illustreres ved Hjælp af et godt Billedmateriale; mangt og meget paa den finere Anatomis Omraade er nemlig af saa indviklet Natur, at det kun vanskeligt lader sig anskueligt fremstille ved Ord alene og i saa Fald let kan misforstaas af Tilhørere, som ikke er særligt hjemme i Æmnet.

Til Brug her vilde Fotografier af mikroskopiske Præparater, kopierede f. Eks som Diapositiver og fremviste ved Hjælp af Projectionsapparat, være af stor Værdi; ved deres tiltalende Udseende og deres til de mindste Enkeltheder gennemførte Nøjagtighed kan saadanne Gengivelser nemlig give en ganske ypperlig Forestilling om Originalerne. Dertil kommer, at Fotografier, naar først engang de nødvendige Apparater er anskaffede, lader sig fremstille paa forholdsvis kort Tid og med kun ringe Bekostning; i saa Henseende besidder de et mægtigt Fortrin fremfor haandtegnede Væg-

tavler; disse er nemlig, naar de skal være blot nogenlunde gennemtegnede i Enkelthederne, meget tidsspildende at udføre, og derfor meget bekostelige at anskaffe; det vilde derfor sikkert være meget længe, inden det tilstrækkelige Antal tegnede Billeder blev tilvejebragt. Stod derimod et fotografisk Apparat til Raadighed, vilde Sagen gaa langt lettere; Laboratoriet ejer nemlig allerede ret betydelige Samlinger af mikroskopiske Præparater, som vilde egne sig fortræffeligt til Reproduktion, og som derved først rigtig vilde kunne blive udnyttede.

Det maa saaledes betragtes som ganske utvivlsomt, at Anskaffelsen af et Mikrofotografiapparat i høj Grad vilde være til Gavn for Undervisningen.

Endelig bør det heller ikke overses, at ogsaa af Hensyn til det videnskabelige Arbejde paa Laboratoriet vilde Tilstedeværelsen af de nævnte Apparater være i høj Grad ønskelig, det er mangan Gang hændet, at man har ønsket at faa et eller andet afbildet, men ikke har kunnet opnaa det, et Forhold, der er saa meget uheldigere, som det overhovedet er forbundet med meget stor Vanskelighed her i Byen at faa Adgang til at benytte et saadant, til videnskabelig Brug specielt indrettet Fotografiapparat. Dertil kommer, at Benyttelsen af et fremmed Apparat altid vilde volde uforholdsmæssigt Besvær; det gælder ved Mikrofotografering i endnu højere Grad end ved almindelig Fotografering, at man maa kende sine Apparater til Bunds.

Som Følge af ovenstaaende tillader jeg mig derfor at anbefale det foreliggende Andragende til velvillig Overvejelse.»

Universitetets Kvæstor afgav 21. Juli 1911 en Erklæring over dette Andragende, hvori han bl. a. udtalte: »Man skal dog henlede Opmærksomheden paa, at Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, efter hvad der saavel ved mundtlig Meddelelse som af en Skrivelse af 7. d. M., hvori der er rejst Spørgsmaal om en Nedsættelse af de for Universitetet budgetterede Beløb, er Universitetskvæsturen bekendt, i al Almindelighed nærer Ønsket om for Tiden af begrænse de forskellige Institutioners Budgetter, derunder ogsaa Universitetets, saaledes at der formentlig kun i ringe Omfang vil blive stillet Forslag om nye Bevillinger. Om Konsistorium under disse Omstændigheder vil finde det betimeligt at gøre Indstilling til Ministeriet om Bevilgelsen af det til de paagældende Apparaters Anskaffelse fornødne Beløb af 1200 Kr., skal man ganske henstille. I bekræftende Fald maatte det da indstilles til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, at Universitetets Udgiftspost 3. t., Laboratoriet for Histologi og Embryologi, paa Forslaget til Finansloven for 1912—13 søges forhøjet med 1200 Kr. som ekstraordinært Tilskud til Laboratoriet til Anskaffelse af Apparater til Brug ved Fotografering af mikroskopiske Præparater.« Under Hensyn hertil udtalte Konsistorium ved Sagens Indsendelse til Ministeriet 31. s. M., at man ikke af denne Grund havde anset det for rigtigt at tilbageholde Forslaget, idet man maatte anse det for i høj Grad ønskeligt, at de paagældende Apparater anskaffedes til Laboratoriet. Ministeriet meddelte derefter 19. December 1911, at det efter Omstændighederne mente at kunne gennemføre et Forslag om en Bevilling i det nævnte Øjemed, for saa vidt Beløbet, der søgtes ekstraordinært, vilde kunne udredes af Kommunitetets Midler, og udbad sig en Udtaleles fra Konsistorium om, hvorvidt dette

under disse Omstændigheder vilde kunne anbefale Forslaget. I denne Anledning indhentede Konsistorium en Erklæring af 11. Januar 1912 fra Kvæstor, hvori han under Henviſning til sin Aarb. 1911—12 S. 788—90 aftrykte Erklæring angaaende et ekstraordinært Tilskud af Kommunitetets Midler til dyrefysiologisk Laboratorium udtalte, at han principielt maatte fraraade den omhandlede Anvendelse af Kommunitetets Midler, og kun kunde tilraade at besvare Ministeriets Forespørgsel imødekommende, naar det udtaltes, at det var en bestemt Forudsætning herfor, at det saavel fra Ministeriets som fra Rigsdagens Side erkendtes, at den paagældende Udgifts Afholdelse af Kommunitetets Budget var et paa særlige Forhold grundet ganske ekstraordinært Skridt, der under ingen Omstændigheder kunde skabe noget Præcedens for Fremtiden. Konsistorium, der den 20. Januar indsendte denne Erklæring til Ministeriet, saa sig imidlertid ikke i Stand til at anbefale Bevillingens Optagelse paa Kommunitetets Budget, idet den vel maatte betegnes som i høj Grad paakrævet, men dog ikke kunde anses for saa absolut paatrængende, at Hensynet dertil kunde overvinde de Betæneligheder ved en saadan Anvendelse af Kommunitetets Midler i Strid med det for dem bestemte Formaal, som Konsistorium havde givet Udtryk i sin Aarb. 1911—12 S. 790—91 aftrykte Erklæring angaaende Tilskudet til dyrefysiologisk Laboratorium, og Ministeriet meddelte derefter 11. Marts 1912, at det ikke saa sig i Stand til at fremkomme med Forslag om Bevillingen.

Den 30. Juni 1912 indsendte Konsistorium et nyt Andragende fra Docent Stamm og anbefalede, at Bevillingen blev optaget paa Universitetets Budget for 1913—14. Paa Forslaget til Finansloven for dette Finansaar optog Ministeriet derefter under Universitetets Udgiftspost c. 19. Forslag om en ekstraordinær Bevilling paa 600 Kr. til Anskaffelse af de paagældende Apparater, jfr. Rigsdagstid. 1912—13, Tillæg A. Sp. 1191—94. Efter Andragende af Docent Stamm stillede Ministeriet imidlertid til 2den Behandling af Finanslovforslaget Forslag om, at dette Beløb blev forhøjet til 1200 Kr., jfr. Rigsdagstid. 1912—13, Till. B. Sp. 321—24. Dette Forslag blev tiltraadt af Finansudvalget, saaledes at Bevillingen altsaa blev givet med det oprindelig ansøgte Beløb.

15. Det matematiske Laboratorium.

(Aarbog 1911—12 S. 783—84).

Som i Aarbog 1911—12 S. 783—84 meddelt ansøgte Laboratoriets Bestyrer under 22. Maj 1911 dels om en ekstraordinær Bevilling paa 1250 Kr. til Anskaffelse af Møbler og matematiske Modeller dels om en Forhøjelse af Laboratoriets Annuum med 400 Kr. fra 400 Kr. til 800 Kr. Paa Finansloven for 1912—13 blev kun den ekstraordinære Bevilling givet, og Bestyrerne fornyede derfor under 26. April 1912 Ansøgningen om Forhøjelse af Annuet i et saalydende, af det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet under s. D. anbefalet Andragende:

»Gennem Konsistoriums Skrivelse af 13. April 1912 til Direktøren for Universitetets matematiske Laboratorium meddeles, at der er bevilliget Laboratoriet en Sum paa 1250 Kr. en Gang for alle til Anskaffelse af Møbler

og matematiske Modeller. Derimod er der ikke, som ansøgt, givet nogen Forhøjelse af Laboratoriets Annuum, der hidtil har været 400 Kr.

Herved er vi bragt i en overordentlig vanskelig Situation. Hidtil har vi kun kunnet holde et enkelt lille Biblioteksværelse med indtil 6 Arbejdspladser aabent — for at reducere Udgifterne til Lys og Varme til et Minimum endda kun ved Dagslys. Denne Ordning kan imidlertid kun opfattes som en rent interimistisk Nødhjælp; thi paa denne Maade vil Laboratoriet i Længden ikke kunne virke efter sin Bestemmelse. Dette turde tilstrækkelig tydelig fremgaa af følgende Oplysninger:

- 1) Til Laboratoriet har i Øjeblikket 40 Personer Adgang.
- 2) De matematiske Studerendes Antal maa i Øjeblikket sættes til omtrent Halvhundrede.
- 3) En stor Del af disse Studerende er paa Grund af Undervisningsarbejde afskaaret fra at benytte Laboratoriet paa den Tid, det kan holdes aabent uden kunstig Belysning — i hvert Fald i Vinterhalvaaret.

Naar nu Laboratoriet ved den givne Bevilling paa 1250 Kr. een Gang for alle bliver sat i Stand til at møblere sine øvrige Lokaler, og derved faar Mulighed for virkelig Anvendelse af Bogsamlingen ved Seminarøvelserne, vil det hidtidige Annuum paa 400 Kr. saa godt som fuldstændig sluges af Udgifter til Lokalernes Pasning, Renholdelse, Opvarmning og Belysning.

Biblioteket er opstillet i to sammenstødende Rum i Stueetagen, og paa første Sal findes Auditoriet til Seminarøvelserne, Lærernes Arbejdsværelse og et lille Rum til Opbevaring af den matematiske Modellsamling. Et *for-svarligt* Tilsyn med disse Lokaler samt deres Renholdelse vil næppe kunne faas under 300 Kr. om Aaret. Til Opvarmning og Belysning vil sikkert desuden medgaa 80 Kr. om Aaret. Saaledes vil den Sum, der med det nuværende Annuum paa 400 Kr. kan blive tilovers til Bogindkøb og til Supplering af den matematiske Modellsamling, højst blive en Snes Kroner om Aaret. Laboratoriet vil saaledes fremtidig ikke engang være i Stand til at fortsætte sit Abonnement paa det for Seminarøvelserne og det matematiske Studium overhovedet ganske uundværlige Tidsskrift »Fortschritte der Mathematik«, der koster ca. 40 Kr. om Aaret.

Som det vil fremgaa af ovenstaaende, vil det være Laboratoriet umuligt at nyttiggøre Lokalerne og Bevillingerne paa den tilsigtede Maade, dersom vort Annuum ikke forhøjes. Vi tillader os derfor at anmode det høje Ministerium om, at der paa dets gunstige Foranstaltning paa Tillægsbevillingsloven 1912—13 maa blive søgt om, at vort Annuum — hidtil paa 400 Kr. — maa blive forhøje til 800 Kr., saa at vi sættes i Stand til fra 1. September at tage Laboratoriet i effektiv Brug.«

Konsistorium indsendte 29. Juni 1912 dette Andragende til Ministeriet og indstillede, at Universitetets Udgiftspost c. 22., Det matematiske Laboratorium, paa Finansloven for 1913—14 søgtes forhøjet med 400 Kr., samt at der paa forventet Tillægsbevilling for 1912—13 af den nævnte Konto tillodes afholdt et Beløb af 400 Kr. for at muliggøre Laboratoriets fuldstændige Benyttelse ogsaa i dette Finansaar. Herefter blev den ansøgte Forhøjelse af Annuet bevilget paa Finansloven for 1913—14, jfr. Rigsdagstid. 1912—13, Till. B. Sp. 323—24.

16. Det dyrefysiologiske Laboratorium.

a. Aarsberetning 1912--13.

(Docent, Dr. Aug. Krogh).

Ved Hjælp af den Laboratoriet tilstaaede ekstraordinære Bevilling paa 4000 Kr. suppleredes Forsyningen med Instrumenter og mekanisk Værktøj, hvorefter et Antal Instrumenter (Kymografer, registrerende Spirometre, Undervisningsapparater) forfærdigedes til Laboratoriets Brug. Laboratoriets Værksted paatog sig endvidere Forfærdigelse af fysiologiske Undervisningsapparater til et Antal Skoler og af saadanne Instrumenter, som var konstruerede her, til videnskabelige Instituter her og i Udlandet. Ved Salg af Instrumenter fra Værkstedet indkom i Aarets Løb 1700 Kr. Af det beregnede Overskud udbetaltes $\frac{1}{3}$ til Laboratoriets Mekaniker, medens Resten, ca. 300 Kr., kom Laboratoriets Drift til gode.

Til Haandbiblioteket anskaffedes enkelte større Haandbøger. Den mig tilhørende Samling Særtryk ordnedes og opstilledes i Laboratoriet. Da det var mig meget magtpaaliggende, saavel for det videnskabelige Arbejde som af Hensyn til den videregaaende Undervisning, at tilvejebringe en brugelig Literatursamling ihvertfald indenfor nogle af Fagets Grene, søgtes dette opnaaet ved at indlede Bytteforbindelser med andre fysiologiske Institutioner, og for at lette dette udsendtes de første 5 Publikationer fra Laboratoriet som »Collected Papers« til en Række Laboratorier. Laboratoriet modtog foruden talrige enkelte Særtryk samlede Afhandlinger fra The Nutrition Laboratory, Boston, samt de fysiologiske Instituter ved følgende Universiteter: London (University College), Glasgow, Utrecht, Leiden, Budapest, Western Reserve (H. K. Cushing Laboratory).

Personale: I en Del af Efteraaret 1912 assisterede Cand. pharm. J. Krogh ved Laboratoriets videnskabelige Arbejde. I Foraaret 1912 indgaves paany Andragende om Bevilling til en fast Assistent ved Laboratoriet.

Laboratorieundervisningen: I Foraaret 1912 afholdtes mindre fysiologiske Øvelser i 1 ugentlig Time i Tilslutning til Kollokvier. I Efteraaret afholdtes et Kursus i fysiologiske Undervisningsforsøg. Videregaaende Undervisning i fysiologiske og fysiologisk-kemiske Undersøgelsermetoder gaves til Studerende med Dyrefysiologi som Hovedfag.

I Laboratoriet arbejdedes videnskabeligt i Aarets Løb af følgende Gæster: Læge Fru M. Krogh, Docent J. Lindhard, Dr. F. Peabody (Boston) og Dr. Wm. Boothby (Boston). De to sidstnævnte besøgte Laboratoriet en kortere Tid for at sætte sig ind i de her udarbejdede Metoder, navnlig til Kredsløbsmaaling paa Mennesket.

Det videnskabelige Arbejde omfattede: Fortsatte Undersøgelser over Temperaturen's Virkning paa biologiske Processer (A. Krogh). Analyser af Tracheluftens Sættelse hos Insekter (A. Krogh). Fortsatte Undersøgelser over Kredsløb og Respiration under Muskelarbejde (Krogh og Lindhard). Maalinger af Respirationens skadelige Rum hos Mennesker (Krogh og Lindhard). Udarbejdelse af Metoder til Urinstofbestemmelse (M. Krogh). Fortsatte Maalinger af Lungediffusionen hos Mennesker (M. Krogh).

Samarbejdet med Finsensinstituttets Laboratorium for at faa indrettet et pneumatisk Kabinet fortsattes. Under en Rejse til England i (Maj 1912) studerede jeg et derværende pneumatisk Kammer og konfererede med dets Konstruktør Dr. J. Haldane. Planerne udarbejdedes derpaa i Detailler under Samraad med en Ingeniør og Kabinettet konstrueredes og opstilledes paa Lysinstitutet. En af dyrefysiologisk Laboratoriums Mekaniker konstrueret Reguleringsventil udførtes paa Laboratoriets Værksted.

Videnskabelige Publikationer:

2. A. Krogh and J. Lindhard:
Measurements of the Blood-Flow through the Lungs of Men. Skand. Arch. Physiol. 27. 1912.
3. A. Krogh: On the Influence of the Venous Supply upon the Output from the Heart. Skand. Arch. Physiol. 27. 1912.
4. A. Krogh: The Regulation of the Supply of Blood to the Right Heart. Skand. Arch. Physiol. 27. 1912.
5. J. Lindhard: On the static Action of the Triceps surae with some Remarks on the mechanical Effect of Flat-Foot. Skand. Arch. Physiol. 27. 1912.
6. A. Krogh: On the Composition of the Air in the Tracheal System of some Insects. Skand. Arch. Physiol. 29. 1913.

b. Andre Sager.

Som i Aarboeg 1911—12 S. 786 meddelt indgav Bestyreren 13. Maj 1911 et af det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet, Universitetets Kvæstor og Konsistorium anbefalet Andragende om, at Laboratoriebetjentens Lønning maatte blive overført fra Laboratoriets særlige Konto til Universitetets Udgiftspost a. 4., Den samlede Lønningssum. Dette Andragende blev dog ikke taget til Følge til Finansloven for 1912—13. Men paa Finansloven for 1913—14 blev Overførslen iværksat, jfr. Rigsdagstid. 1912—13, Till. A. Sp. 1185—86 og 1193—94. Bestyrerens ovennævnte Andragende af 13. Maj 1911 var saalydende:

»Undertegnede Bestyrer af Universitetets Dyrefysiologiske Laboratorium tillader sig herved at andrage om, at Laboratoriebetjentens Lønning maa blive overført fra Laboratoriets Driftskonto til Universitetets Lønningskonto, mod at Driftskontoen formindskes med Lønnens nuværende Beløb, 1000 Kr. aarlig.

Som Laboratoriebetjent ansattes ved Laboratoriets Oprettelse for et Aar siden Snedkermester J. Møller, der fra Indflytningen i Ny Vestergade 11 tillige har fungeret som Portner i Ejendommen. Han har gjort fortrinlig Fyldest i disse Stillinger og har ved sin faglige Dygtighed været Laboratoriet til meget stor Nytte. Det vil derfor formentlig være billigt, at han nu opnaar fast Ansættelse under Universitetet og faar Adgang til de Goder, som dermed maatte følge. Jeg andrager paa hans Vegne om, at hans Ansættelse med Hensyn til Anciennitet regnes fra den første April 1910, den Dag da han faktisk traadte i Laboratoriets Tjeneste.«

17. Det ferskvands-biologiske Laboratorium.*a. Aarsberetning 1913.*(Dr. *Wesenberg-Lund*).

Allerede i 1909, kort efter at Hovedværket »Planktoninvestigations« var udkommet, havde jeg i »Grundzüge des Planktons« udtalt den Tanke, at der fra Grønland og ned til Troperne burde oprettes smaa ferskvands-biologiske Stationer. Disse skulde saa vidt muligt ligge paa Linie og med ensartet Afstand. De skulde være ens indrettede, bestaa af et Antal store Cementbækkener, anlagt i det Fri, og en mindre Laboratoriumsbygning. I disse Cementbækkener skulde da en bestemt Daphnia Race indplantes og dens Levevis, Saisondimorfi o. s. v. paa samme Dag paa alle Lokalteter omhyggelig studeres. Paa det Tidspunkt, da jeg fremsatte Tanken, var den sikkert ikke moden til Udførelse. Da imidlertid Prof. Woltereck, Leipzig, i de følgende Aar, til Dels paa Basis af »Planktoninvestigations«, fortsatte Undersøgelserne og gennem eksperimentelle Laboratiestudier førte dem ind paa ganske andre Omraader (eksperimentelle Arvelighedsundersøgelser), kom Sagen til at stille sig anderledes. I Aarene 1909—1912 gik en Mængde Prøver dels af levende Materiale, dels af Hvilestadier med regelmæssige Mellemrum til Leipzig. Det blev saaledes for en væsentlig Del de af mig undersøgte Daphnia-Racer, Frederiksborgracerne og Furesøracerne, som kom til at spille en Rolle for Prof. Wolterecks Studier. De dyrkedes i talrige Akvarier i det zoologiske Institut i Leipzig og i den biologiske Station i Lunz, nedre Østrig. Medens Maalet med mine Studier (1900—1908) havde været at udrede disse Racers almindelige Biologi og deres Saisondimorfi, udførte Woltereck sine Studier med Arvelighedsspørgsmaal for Øje; Woltereck fortsatte, hvor jeg hørte op. I tre længere Besøg opholdt Prof. Woltereck sig her ved Laboratoriet, og to Gange har hans Assistent, Dr. Wagen, ca. 1 Maaned ad Gangen arbejdet heroppe.

I Slutningen af 1912 spurgte Prof. Woltereck, om jeg sammen med ham vilde arbejde hen til, at de ovennævnte smaa Stationer blev oprettet. Han skrev, at han, hvis jeg kunde faa den nødvendige Sum bevilget herhjemme, vilde faa tilsvarende Summer bevilget for Tysklands og Italiens Vedkommende. Efter at have udbedt mig, at Geheimerath Pfeffer og Geheimerath Chun i Leipzig skulde udtale sig om Sagen, indgik da til Carlsbergfondets Direktion en af de ovennævnte Herrer stærkt støttet Skrivelse, hvori der blev gjort nærmere Rede for Sagen. Der spurgtes, om Direktionen vilde bekoste Anlægget her i Danmark og for de følgende Aar bevilge den nødvendige Forsøgssum. I Anledning af det stærke Fremmedbesøg forrige Aar havde jeg paa Finansloven udbedt mig en Bevilling til en Assistent i Sommermaanederne (600 Kr.), men det meget forøgede Arbejde, som de nye Undersøgelser vilde medføre, kunde jeg ikke paatage mig, uden at jeg fik hel Assistent. Der ansøgte nu om 5000 Kr. til Anlæg af Akvarierne og til Instrumenter og om 1600 Kr. aarlig i 5 Aar, hvoraf de 800 Kr. skulde anvendes til Assistenten. Denne Ansøgning bevilgedes, og kort efter havde ogsaa Prof. Woltereck sine Pengesummer bevilgede. Det var da Meningen, at Stationer skulde oprettes i Grønland, ved Upsala, ved Hillerød, i Høj-

alperne, ved Neapel og i Deutsch-Ostafrika; den Race, der skulde eksperimenteres med, var Frederiksborg Slotsrace, som skulde forsendes til alle Stationerne. Medens Prof. Woltereck rejste til Italien for at anlægge Stationen ved Positano (Neapel), skulde jeg virke for Anlægget her og i Højalperne. Med en Bevilling fra Kultusministeriet og Carlsbergfondet opholdt jeg mig da en Maaned i Schweiz og holdt for 38 schweiziske Naturforskere paa Vierwaldstättersøen et Foredrag, hvor Wolterecks og mine Planer fremsattes og diskuteredes. Planen vandt Tilslutning, og efter senere Skrivelser blev det bestemt, at en Station oprettedes paa Store St. Bernhard. Den skulde staa under Tilsyn af Prof. Zschokke (Basel). Inden Aaret var omme, havde Prof. Woltereck sine store Anlæg ved Positano færdige. Herfra var Skrivelser og Materiale afsendt til den arktiske Station i Grønland. Hvad Stationen her ved Hillerød angik, trak jeg med Vilje Anlægget ud. Jeg fandt nemlig, at da det var vore Dyr, der skulde anvendes til Forsøg, hastede det mindre med Anlægget her; de Erfaringer, der indhøstedes andre Steder, kunde da komme os til Gode.

Om Planens videre Udførelse se derfor Beretning 1914.

Fra September 1913 ansattes da Mag. scient. Bardenfleth som Assistent paa 3 Aar. Delvis vejledet af Prof. Wolterecks Assistent, Dr. Wagen, som opholdt sig en Maaned her paa Laboratoriet, blev Mag. Bardenfleth sat ind i den med de variationsstatistiske Undersøgelser forbundne Metode, ligesom han begyndte at studere Plankton; det meget store Arbejde med at ordne den omfangsrige Materialsamling og Biblioteket beskæftigede ham en stor Del af Vinteren.

Selv var jeg, saa vidt Arbejderne med Hovedundersøgelsen og de mange Fremmedbesøg tillod det, beskæftiget med Vandinsekternes Biologi. Paa talrige Ekskursioner indsamledes meget Materiale.

Følgende Arbejder publiceredes: Biologische Studien über Dytisciden. Intern. Revue 1912, p. 1—129, med 9 Tavler. Fortpflanzungsverhältnisse: Paarung und Eiablage der Süßwasserinsecten, i Abderhalden: Fortschritte der Naturw. Forschung. 1913, p. 161—282. Wohnungen und Gehäusebau der Süßwasserinsecten. 1913, p. 55—132.

Endvidere udkom: Ferdinandsen og Winge: Kobberdammene i Aldershvile Skov; den i sin Tid herfra Laboratoriet paabegyndte Undersøgelse blev dermed bragt til Afslutning (Botan. Tidsskr. Bd. 33). Yderligere udkom Dr. Bøving: Donaciinlarverne (Dissert.), der for en væsentlig Del er udført her paa Laboratoriet.

Da nu ogsaa mine Odonatstudier omtrent var færdige og ligesom mine andre insektbiologiske Studier skulde publiceres i tyske Tidsskrifter, og da jeg dermed maatte betragte disse insektbiologiske Studier som foreløbig afsluttede, var Tidspunktet inde, da en anden længe næret Plan skulde bringes til Udførelse. Jeg ønskede at samle alle disse insektbiologiske Arbejder til en større *dansk* Haandbog over Vandinsekternes Biologi. Med dette for Øje var paa de talrige Rejser mange Billeder samlet sammen, og mange Bemærkninger nedskrevet. I Oktober henvendte jeg mig da til Gyldendals Boghandel Nordisk Forlag med Forespørgsel, om dette vilde tage Bogen. Hertil erklærede Forlaget sig villig, og en Kontrakt blev underskrevet i November.

Ved Gennemgang af Materialet fra de bathymetriske Undersøgelser

over Furesø viste det sig ønskeligt, at Molluskbælterne og Characeerne blev noget nærmere behandlere. Jeg bad da Mag. Steenberg og Frk. Seidelin om at fortsætte disse Undersøgelser endnu i Aar; personlig tillod Tiden mig kun i ringe Grad i Aar at deltage i dem.

Laboratoriet blev i 1913 besøgt af følgende Udlændinge: Dr. Wagen, Assistent hos Prof. Woltereck; Dr. Fritsche, Leipzig; Dr. Haensel, Ass. hos Prof. Penck; Dr. Samsonoff fra St. Petersburg. Endvidere havde Laboratoriet mange korte Besøg. Af Danske opholdt Frk. Seidelin, Mag. Steenberg og Stud. mag. Ege sig i længere Tid ved Laboratoriet.

b. Bevilling til en Assistent i Sommermaanederne.

Den 14. Oktober indsendte Bestyreren et saalydende Andragende til Konsistorium:

»Undertegnede Dr. C. Wesenberg-Lund, Leder af Universitetets ferskvands-biologiske Laboratorium, tillader sig herved at indgaa til det høje Ministerium med Ansøgning om en treaarig Bevilling paa 600 Kr. aarlig til Assistance for Undersøgelserne ved Laboratoriet.

Paa Grund af Oprettelsen af et særligt 4 Værelses Laboratorium her i Hillerød er Arbejdet ved de ferskvands-biologiske Undersøgelser paa alle Omraader og navnlig i det sidste Aar steget saa betydeligt, at jeg, der er ganske ene om alle Undersøgelserne, ikke længer kan overkomme Arbejdet.

Jeg skal tillade mig at oplyse om, at Pasningen og Vedligeholdelsen af den nu sikkert meget værdifulde Samling af Ferskvandsorganismer, opbevaret i ca. 6000 Glas, tager betydelig Tid.

Aarlig indgaaer til Laboratoriet ca. 700 Særtryk; Biblioteket er nu saa stort, at man, saalænge et Seddelkatalog ikke er udarbejdet, kun med Vanskelighed bevarer Overblikket.

Der er altid videnskabelige, regelmæssige Undersøgelser i Gang, disse er, hvad Laboratoriets Publikationer viser, af meget forskellig Natur; de anstilles dels i Forsøgsdammene ved Holte og ved Hillerød, dels i Akvarier. Fra disse Undersøgelser indgaaer meget nyt Materiale, og Akvarierne, hvoraf der ofte er ca. 20 i Brug samtidig, kræver meget Tilsyn. Som Medudgiver af den Internationale Revue i Leipzig har jeg som oftest enten selv Arbejder i Trykken eller med Gennemsyn af andres at gøre.

Om Sommeren opholder her sig paa Laboratorierne ved Furesø eller her i Hillerød altid 2—3 Studerende, der paa forskellig Vis skal vejledes og hjælpes.

Hvad der dog mest af alt har faaet Arbejdet til at stige, er det ganske uventede store Fremmedbesøg, som jeg i Aar har haft paa Laboratoriet. I Tiden fra April til September har følgende Udlændinge opholdt sig her:

D. A. Behning, Direktør for den russiske Volgastation (April), Svenskeren Mag. Olufsen, som Sveriges geologiske Undersøgelser sendte ned for at studere Brunjærnstensaflejringerne i Furesø (Maj); Prof. Woltereck fra Leipzig (Juni); Dr. Sig. Thor fra Christiania (Juli); Dr. Pascher fra det tyske Universitet i Prag (August); Prof. Woltereck, Leipzig, i September. Desuden havde Dr. Young fra Nebraska meldt sig, men han blev syg i Birmingham og kom ikke. Disse Udlændinge har opholdt sig her i 2—6 Uger; desforuden har 7 andre været her paa Besøg i 1—2 Dage.

Erfaringen fra i Sommer har lært mig, at det Arbejde, der er forbundet med disse Fremmedbesøg, kan jeg ene Mand, naar mine egne Undersøgelser ikke skal lide derunder, umulig overkomme; der er maaske de, der kan det, men her slaar mit Helbred ikke til.

Udlændingene søger Laboratoriet, fordi det er blevet klart, at Egnen er saa overordentlig rig og egner sig saa ypperlig for disse Studier; men desforuden kommer de hertil, fordi de venter at lære noget af mig. Jeg er derfor ganske tvungen til at føre dem om i det dem ubekendte Terrain og iøvrigt paa anden Vis tage mig af dem.

Alt tyder paa, at Fremmedbesøget næste Aar bliver endnu større. Allerede nu har Prof. Woltereck, Leipzig, Dr. Wagen, Leipzig, og D. Thinemann, Münster, i 1913 udbedt sig Arbejdsplads paa Laboratoriet.

Jeg vil anse det for meget uheldigt, om jeg skal afvise disse og eventuelt andre Udlændinge. Personlig gør jeg det meget nødig. I adskillige af de Undersøgelser, som Udlændinge i Sommer har udført, er jeg i høj Grad Parthaver; de kan betragtes som direkte Fortsættelse af mine egne Studier; af andre har jeg lært særdeles meget. Ogsaa i al Almindelighed vilde jeg anse det for meget uheldigt, om jeg blev tvungen til at afvise dem. — Skal de imidlertid modtages, maa jeg tillade mig at stille Andragende om, at der bevilges 600 Kr. til Assistance for Undersøgelserne. Herfor kan jeg i de 4—5 Sommermaaneder holde en Assistent, der dels kan tage sig en Del af mit personlige Arbejde, dels være de fremmede behjælpelig paa Ekskursionerne. Jeg skønner i Øjeblikket desværre ikke rettere, end at jeg, hvis man ikke mener at kunne bevilge dette Andragende, hvor nødig jeg end vil, bliver tvungen til at sende Afbud til de udenlandske Forskere, som ønsker at studere her.

For om mulig at lette Bevillingen har jeg sat den ansøgte Sum saa lavt, som den overhovedet kan sættes og tillige kun søgt den paa tre Aar.«

Konsistorium indsendte 15. November 1912 Andragendet, der var anbefalet af det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet under 1. s. M., tilligemed en Erklæring af 6. s. M. fra Universitetets Kvæstor til Ministeriet. Efter Ministeriets Ændringsforslag til 2den Behandling af Finanslovforslaget for 1913—14 blev der derefter under Universitetets Udgiftspost h. 10. b. bevilget 600 Kr. som 1ste Del af en 3-aarig Bevilling paa 600 Kr. aarlig til den ommeldte Assistent, jfr. Rigsdagstid. 1912—13, Till. B. Sp. 327—30.

18. Det marine-biologiske Laboratorium.

(Professorerne Dr. *Hector Jungersen* og C. *Raunkjær*.)

Kursus afholdtes i Nykøbing paa Mors under Ledelse af Mag. sc. *Hj. Ditlevsen* og Cand. mag. *J. Boye Petersen*, fra 11. Juli til 21. August (begge Dage inkl.), med 2 Hold af Studerende. Deltagerne paa første Hold (11. Juli—31. Juli) var: Stud. mag. Frk. G. Andersen, Studd. mag. C. Olsen, A. Schwærter og V. Tuxen; paa andet Hold (1. Aug.—21. Aug.): Studd. mag. Frkne. Cl. Ege og H. Grundfør, Studd. mag. E. Gram og J. Grøntved. Deltagerne saavel som Lederne boede paa Jensens Hotel i Nykøbing.

Kursuset var ganske særlig heldigt stillet, idet Cand. *Chr. D. Lunn*, Direktør

for Østers-Kompagniet havde stillet til Raadighed en af Kompagniets Østersbaade og tillige ladet indrette et Laboratorielokale paa Ørodde i en af Kompagniets Bygninger. Det daglige Arbejde var ordnet paa følgende Maade:

Hver Morgen Kl. 8 mødte Deltagerne ved Havnen, hvor Baaden afhentede dem og sejlede dem ud til Ørodde; her toges Fangstredskaber, Glas, Spande, Sigter o. s. v. ombord, hvorefter man afgik til det Sted, hvor Indsamlingen agtedes foretagen. Kl. 11½ var man i Regelen tilbage ved Ørodde, hvor Udbyttet af Indsamlingen indsattes i Laboratoriet. Herefter blev man af Østersbaaden sejlet tilbage til Nykøbing Havn, hvorfra man gik til Hotellet for at klæde sig om og spise Frokost. Kl. 1 mødtes atter ved Havnen, hvor Østersbaaden ventede og sejlede Deltagerne til Ørodde. I Laboratoriet arbejdedes saa til Kl. 4½, hvorefter man gik tilbage til Nykøbing for at samles til Middag Kl. 5½.

Enkelte Gange gjordes længere Ture; i saa Fald afsejledes Kl. 7 Morgen, og man kom noget senere tilbage end sædvanlig.

Hver Dag var man paa Søen; Baaden var saa stor og sødygtig, at man ikke behøvede at tage videre Hensyn til Vejret. Kun én Dag maatte Planen ændres paa Grund af Storm; man var paa Vej til Fur, men da Vind og Sø var lige imod, og det mentes at blive umuligt at arbejde paa det ønskede Sted, vendte man og gik ind i Sallingsund, hvor der var smult Vande. Hyppigst besøgte man Skjelholmen, Sallingsund, Fursund, Holms Flak, Glyngøre, hvor Færgelejets Pæle gav et rigt Udbytte af Tubularier, Alcyonium og Spongier med hele den Fauna af Krebsdyr, Mollusker og Annelider, der er knyttet hertil. En Dag tog man ud til Nissum Bredning.

Faunaen varierede ikke meget paa de forskellige Lokaliteter; mest iøjnefaldende var Forskellen efter de forskellige Bundarter.

Foruden de Kursuset selv tilhørende Skrabere benyttedes med særlig godt Udbytte en mindre Østerskraber, som Cand. Lunn til Kursusets Brug havde ladet forsyne med fint Net. En Bundhenter, som Kompagniet havde stillet til Disposition, blev ogsaa benyttet; paa blød Bund gjorde den god Nytte.

To Gange købtes Agnfisk hos Fiskere, som tilfældig passeredes. Paa den Maade blev set en Del forskellige Arter af de almindeligere Smaafiske, og ved samme Lejlighed demonstreredes *Bothriocephalus punctatus* levende; den fandtes i alle de Ulke, som til det Øjemed blev eftersete.

Ved Arbejdet i Laboratoriet blev endvidere gennemgaaet de vigtigste af de indsamlede Typer, og ved Hjælp af Kursusets binokulære Mikroskop kunde mange mindre Dyr demonstreres levende. *Pectinarias'* Morfologi og Anatomi blev saaledes ret indgaaende studeret paa friske Eksemplarer; endvidere studeredes *Acera bullata*, *Philine*, *Tubularia*, *Alcyonium*, *Clavellina*, *Ciona* og ikke faa Annelider, f. Eks. *Ophiodromus vittatus*, *Eulalia viridis*, *Scalibregma inflatum* o. fl. Af saadanne mindre Former, der krævede mikroskopisk Undersøgelse, blev gennemgaaet enkelte Nematodeformer, *Enoplus*, *Oncholaimus*, *Sphærolaimus*.

Planktonformer blev daglig studerede. I stor Mængde fandtes *Noctiluca miliaris*, der undertiden dannede Maxima, saa at Nettene fyldtes med en rødlig Grød, der væsentlig bestod af denne Art, endvidere studeredes en Del Larver: *Pluteus*, *Bipinnaria*, *Cyphonautes*, Annelide- og Krebsdyrlarver; fremdeles *Oikopleura*, Rotatorier, *Podon*, *Evadne* og andre.

Til den botaniske Undervisning kunde paa hvert Hold anvendes 9 Arbejdsdage. Takket være Østerskompagniets store hurtigsejlene Motorbaad kunde et større Omraade end ved tidligere Kursus i Nykøbing blive undersøgt; dog syntes Udbyttet ikke saa meget større, som man kunde have ventet. Ialt blev 69 Arter, Planktonformer iberegne, gennemgaaede. Rødalgerne Frugtudvikling studeredes smukt hos *Callithamnion corymbosum*. Iøvrigt er der Grund til at fremhæve det meget smukke Limfjordsplankton, som gav Anledning til Studier af forskellig Art. Bl. a. saas i Østerskompagniets Bassiner det smukkeste mulige Eksempel paa Planktonets hurtige Vækst og lige saa hurtige Bortdøen. Paa en Søndagstur til Thisted samledes *Gigartina mamillosa*; andre Ture gik navnlig til Molers-Klinterne paa Mors, Fur og ved Ertebølle.

19. Den Arnamagnæanske Stiftelse.

a. Aarsberetning 1913.

(Eforer Professorerne Dr. Ludv. Wimmer og Dr. Johs. Steenstrup).

I Aarets Løb er Trykningen af 2. Bind af Professor F. Jónssons Den Norsk-islandske Skjaldedigtning fortsat; ligeledes har den Arnamagnæanske Bibliotekar fortsat Arbejdet med Udgivelsen af Arne Magnussons Brevskaber. — Ved den nu tilendebragte Aftagning af de beskrevne Bindbetræk, hvormed adskillige af Samlingens Haandskrifter var indbundne, er blandt andet talrige Membranfragmenter af Codices indeholdende Gregoriansk Kirkesang fremdragne, hvoraf kan fremhæves en Samling latinske Sequentser (i alt 60), som formenes at have megen Betydning for middelalderlig Musikhistorie.

Angaaende Samlingens Benyttelse kan fremhæves:

Til Brug for besøgende paa Læsesalen er fremtaget 329 Voll. (94 Foli-
anter, 132 Kvarter, 43 Oktaver, 26 af Tillægssamlingerne, 34 Diplomfascikler)
samt 318 Aktstykker til Afskrivning. Der er af 38 besøgende aflagt 749 Be-
søg; af de besøgende var 8 Udlændinge (2 Hollændere, 3 Nordmænd, 2 Sven-
skere, 1 Tysker).

Fra Haandskriftssamlingen er i Aarets Løb bortlaant 59 Voll. (20 Foli-
anter, 25 Kvarter, 5 Oktaver, 2 af Tillægssamlingerne, 7 Diplomer) — hen-
holdsvis 16 til det kgl. Bibliotek, 6 til Rigsarkivet, 1 til det islandske Lands-
bibliotek, 4 til Kristiania Universitetsbibliotek, 2 til Lunds Universitets-
bibliotek, 10 til Stockholms kgl. Bibliotek, 3 til Kiels Universitetsbibliotek,
3 til Hamburg Stadtbibliotek, 1 til Halle Universitetsbibliotek, 2 til Mar-
burg Universitetsbibliotek, 1 til Amsterdam Universitetsbibliotek, 7 til det
kgl. Bibliotek i Haag; endvidere 1 til Forevisning i det kgl. Nordiske Old-
skriftsselskab og 2 til Fotografering.

b. Ændring i Reglerne for Bestyrelsens Sammensætning.

(Aarvog 1882—83, S. 83—90, 1910—11, S. 271—73).

Den 17. Juni 1913 indsendte Kommissionen en saalydende Skrivelse til Konsistorium:

»Ved medfølgende Skrivelse af 14. Maj 1913 til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet andrager Professor, Dr. phil. V. Thomsen om at maatte blive fritaget for sit Hverv som Medlem af Kommissionen. Man skal derfor henstille til Konsistorium, at det vil foreslaa Ministeriet, at det saaledes ledigblevne Hverv overdrages til Professor, Dr. phil. Kr. Erslev.

Samtidig skal Kommissionen henlede Konsistoriums Opmærksomhed paa, at det vistnok vilde være formaalstjenligt, om der allerede ved denne Lejlighed gjordes Skridt til, at § 2 i den kgl. Resolution af 7. December 1883 ændredes i Overensstemmelse med de Synspunkter, som Kommissionen tidligere i Skrivelse af 7. Marts 1911 har fremsat. Efter den nu gældende Bestemmelse skal den ene af de af Konsistorium valgte Ephori, »saa længe Konsistorium beholder sin nuværende Form, være en Consistorialis«. Denne Begrænsning af Valget er, som udførligt paavist i nævnte Skrivelse, af praktiske Hensyn ikke bleven strengt overholdt, fordi dens Hævdelse vilde have medført, at Mænd, som var særlig kvalificerede til dette Hverv, maatte udtræde af Kommissionen, samtidig med at de fratraadte som Professorer. Ved den kgl. Resolution af 6. September 1902 angaaende Universitetets almindelige Myndigheder er imidlertid Reglerne for Valg af Medlemmer af Konsistorium blevne ændrede paa en saadan Maade, at en hyppigere Skiften af dettes Medlemmer vil blive Følgen, hvilket derfor vil kunne medføre, at Kommissionens Ephori maatte veksle jævnlig, hvad der vilde være lidet heldigt for Legatets Styrelse. Da der endvidere ved § 14 i den kongelige Resolution af 6. September er givet Kommissionens Ephori Adgang til at overvære Konsistoriums Forhandlinger i Sager, der vedrører Kommissionen, og Ephori endog selv kunne fordre sig tilkaldte, vil der formentlig ikke være Grund til at fastholde Reglen om, at den ene Ephorus skal være Medlem af Konsistorium, tilmed da den kgl. Resolution af 7. December 1883 forudsætter, at forandrede Regler om Valg til Konsistorium og om dettes Sammensætning vilde kunne gøre Ændring i Reglerne om Valg af Ephori nødvendige eller ønskelige. Bestemmelsen i den kgl. Resolution burde derfor formentlig ændres saaledes, at Valget af begge Ephori kunde foretages blandt alle Universitetets Lærere, og at den, der for Fremtiden valgtes til Ephorus, vedblev at fungere som saadan, selv om han fratraadte sin Lærerstilling ved Universitetet.

For saa vidt det høje Konsistorium maatte dele Kommissionens Syn paa denne Sag, skal man derfor henstille, at de nødvendige Skridt foretages til Ændring af den nu gældende Resolution i ovennævnte Punkt.«

Konsistorium indsendte 12. Juli 1913 denne Skrivelse til Ministeriet med følgende Udtalelse:

»Ifølge kgl. Resolution af 7. December 1883 bestaar Kommissionen af 5 Medlemmer, nemlig 2 Eforer, der vælges af Konsistorium eller det akademiske Raad, der maatte træde i Stedet for Konsistorium, blandt Universitetets Lærere, saaledes at, saalænge Konsistorium beholder dets nuværende Form, i det mindste den ene af dem bør være Konsistorial, og 2 andre Medlemmer, der efter Forslag af Konsistorium beskikkes af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, med frit Valg mellem Universitetets Lærere og andre, der maatte være villige til at overtage en saadan Kaldelse, samt endelig af Universitetsbibliotekaren, saaledes at denne sidste i Medfør af sin Embedsstilling har Sæde i Kommissionen.

Kommissionen ønsker de i denne Resolution fastsatte Bestemmelser for Eforerne ændrede saaledes, at det ikke længere skal være nødvendigt, at den ene Efor er Konsistorial, samt saaledes, at det udtales, at Eforerne vedbliver at fungere som saadanne, selv om de fratræder deres Lærerstilling ved Universitetet. Med Hensyn til det sidstnævnte Ændringsforslag henviser Kommissionen i sin ovennævnte Skrivelse af 17. f. M. og den i denne paaberaabte Skrivelse af 7. Marts 1911, der vedlægges, til at allerede de nugældende Regler er blevet forstaaede saaledes, fordi den modsatte Forstaaelse vilde have medført, at Mænd, som var særlig kvalificerede til Efor-Hvervet, maatte fratræde Kommissionen samtidig med at de fratraadte som Universitetslærere. Endvidere bemærker Kommissionen med Hensyn til det førstnævnte Ændringsforslag, at den kgl. Resolution af 6. September 1902 har medført saa betydelige Forandringer i Konsistoriums Sammensætning — hvilke Forandringer navnlig vil medføre en hyppigere Skiften af Konsistoriums Medlemmer, ligesom Resolutionen i § 11 har bestemt, at Legateforier ogsaa kan varetages af Medlemmer af Lærerforsamlingen, der ikke er Konsistorialer, og § 14 har givet Eforerne Ret til at overvære Konsistoriums Forhandlinger om de Kommissionen vedkommende Sager — at der ved den maa siges at være sket en væsentlig Ændring i Konsistoriums Form og den derfor ikke længere er Grund til at stille Fordring om, at den ene Efor er Konsistorial, dette saa meget mere som det efter de nu gældende Regler for Konsistoriums Sammensætning lettere vil kunne hænde, at Konsistorium ikke tæller Medlemmer, der egner sig for Kommissionens videnskabelige Virksomhed.

Konsistorium er med Kommissionen enig i, at den i Resolutionen af 1883 fastsatte Bestemmelse, at den ene Efor skal være Konsistorial, bør forandres. Derimod mener Konsistorium ikke, at der med Hensyn til det Spørgsmaal, om en Efor, der fratræder sin Lærerstilling ved Universitetet, skal fratræde som Efor, bør fastsættes nye Bestemmelser, idet de hidtil gældende har været forstaaet saaledes, at Eforerne ikke nødvendig behøvede at udtræde af Kommissionen ved deres Afgang fra Universitetet.

Under Henvisning til det foranstaaende tillader Konsistorium sig derfor at indstille,

at Ministeriet vil fritage Professor, Dr. phil. Vilh. Thomsen for Hvervet som Medlem af den bestandige Kommission for den Arnamagnæanske Stiftelse og i hans Sted beskikke Professor, Dr. phil. Kr. Erslev til Medlem, samt

at Ministeriet vil udvirke, at den i den kgl. Resolution af 7. December 1883 fastsatte Bestemmelse, at den ene af Eforerne for den Arnamagnæanske Stiftelse bør være Konsistorial, ophæves.«

Den 12. August 1913 modtog Konsistorium derefter fra Ministeriet Meddelelse om, at den ved kgl. Resolution af 7. December 1883 truffene Bestemmelse, at den ene af de to Eforer, der indvælges i Kommissionen, skal være Konsistorial, var ophævet ved kgl. Resolution af 8. August 1913. Endvidere meddelte Ministeriet, at det i Overensstemmelse med Konsistoriums Indstilling havde fritaget Professor, Dr. Vilh. Thomsen for det ham overdragne Hverv som Medlem af Kommissionen og samtidig i hans Sted beskikket Professor, Dr. Kr. Erslev til Medlem.